

VĚNOVÁNO PAMÁTCE
JIŘÍHO KAFKY

ČiW

Jiří navštěvoval každoročně skautské tábory. Častým hostem byl v táboře Ekumenické lesní školy

Nezřídka diskutoval o směřování skautingu v Junáku. Na snímku je na návštěvě PLŠ Junáka na Červeném Hrádku

Velkou touhu, ještě z klukovských let, projet se v dostavníku, mu splnili přátelé a dali jako dárek k narozeninám

Trampskou atmosféru na kempech v Brdech miloval. Kamarádi u brdských ohňů na něj nezapomenou

Na oslavu narozenin mu přijeli zahrát a zaspívat kamarádi z T. O. Dvacátá míle

Oslava Jiřího kulatých narozenin v Pišvejcově westernovém salonu v Mníšku pod Brdy (6x foto JosefP)

Pocta slovem

Tento vzpomínkový sborník, jako poctu slovem, sestavila a vydala redakce bývalého skautského zpravodaje ČIN a společenství přátel označující občas samo sebe jako „kluky co spolu kamarádí“. Uvedené pojmenování, určené okruhu duší spřízněných shodnými zájmy, dlouholetými prožitky, zejména však volbou životního stylu, užíval s oblibou také muž, na něhož je touto publikací soustředěna největší pozornost. Obsah sborníku usiluje, stejně jako zmíněná společnost, o to vzdát vzpomínanému muži poctu, vyjádřit mu obdiv a poděkování. Zároveň také vyslovit hlubokou lítost nad tím, že opustil tento svět, své plány a práci, jež mu byla službou. Snad bude zamýšlený záměr splněn.

Náš přítel a bratr Jiří Kafka, známý pod několika pozoruhodnými přezdívkami značujícími jeho životní etapy, nositel nejvyššího možného řádu, uděleného mu vděkem, úctou a obdivem početné obce kamarádů a přátel, zemřel v dubnu roku 2008. Jiřího pohřeb se konal v témže měsíci a roce na libockém hřbitově. V den, kdy slavil svůj vlastní svátek a kdy si skauti, jeho bratři na celém světě, připomínají skutky a význam svého patrona, starověkého rytíře drakobijce. Odešel nečekaně a překvapivě v nedožitých dvaasedmdesáti letech.

Hřbitov, ležící nad hladinou vodní nádrže Džbán, byl toho dne zaplaven jarním sluncem. Většina z těch, kteří se přišli s Jiřím rozloučit, si nesla životem jeho pečeť. Přišli vzdát poslední poctu skautovi, politickému vězni, trampovi, skautskému vůdci, publicistovi, redaktoru ČINu a časopisu Věrní zůstaneme. Především se však přišli sklonit a poděkovat mu za jeho přátelství vykazující vlastnosti pevné avšak vlídné skály. Dokázal jím poznamenávat všechno a všechny kolem sebe.

-red- (foto JP)

Z obsahu

4 | Kánoe plující proti proudu řekou života

Podrobný životopis Jiřího Kafky v zrcadle čtyř přezdívek, které jej provázely v různých obdobích života

26 | Faksimile

Část reprodukcí zajímavých tiskových materiálů z pozůstalosti Jiřího Kafky

28 | Vzpomínky

Dvanáct přátel vzpomíná na veselá a vážná, často ale i osudová setkání s Jiřím, která je významně zasáhla a stala se navždy součástí jejich životů

39 | Pod značkami jok a kfk

Informace o rozsahu a tematickém zakotvení v novinářském a publikačním směřování Jiřího Kafky

41 | Výběr z díla

Čtyřicet článků, které Jiří Kafka publikoval v časopisech ČIN a Věrní zůstaneme. Ukazují na autorův zájem o charakter skautingu i témata z naší nedávné historie, ve kterých čtenářům přibližoval tragické osudy politických vězňů

60 | Zikmundův mocný hlas

Doslov, v němž se setkáte s pravdivým klukovským příběhem všedního dne, který však nevšedně, dobrodružně foglarovsky zasáhl romantický „svět“ třináctiletého Jiřího Kafky a jeho kamaráda Dana

ČIN – nezávislý zpravodaj čs. skautů a skautek

Redakce: Zvonimír Dragoun, † Jiří Kafka, Daniel Kummerman, Ivo Vacík, Jiří Zachariáš

Korektura: Jitka Tytzlová; **Grafická úprava a pre-press:** Josef Přech

Tisk: Tiskárna Kaliba, spol. s r. o.; r. vyd. 2009; **Registrace:** MK ČR 6396 13 C/A8
Redakce nemusí vždy souhlasit s obsahem článků – za správnost odpovídají autoři

Kánoe plující proti proudu řekou života

Biggles

Narodil se v roce 1936. Dětství a mládí prožil, spolu s rodiči a sestrou Alenou, na pražském Žižkově. V jeho nejstarší části. Žižkovské ulice, válečné a poválečné doby, byly denně útočištěm stovkám kluků a dívek jeho generace. Dvorky domů s překvapivě mohutnými stromy, věkem nachýlenými kůlnami a ohradami, dílnami a sklady živnostníků, schůdky spojující náměstíčka a plácky, na nichž od rána do večera poskakoval míč podbarvený křikem a smíchem dětí. Propojené pavlačové domy, temné a tajemné sklepy a mnoho jiných lákadel v nich, bývaly hernou, tělocvičnou a opět a znovu objevovanou dobrodružnou stezkou, operačním prostorem, útlukem i úkrytem. Ulicemi té doby však také pulsovala životodárná krev klukovských kamarádství, slibů a přísah. Jiří se dobrodružstvím žižkovských ulic, ale i školních tříd už od dětství pohyboval s talentem přirozeného vůdce klukovských part, organizátora nejružnějších zábav a činností. V přihrádkách paměti uchovával vzpomínky na slavné války s karlínskými kluky, napínavé honby ulicemi při dnes dávno zapomenuté hře „na Roháka“, chuť a vůni zmrzliny cukráře Stíbra či nebezpečné jízdy na zadním stupátku modrých poštovních vozů tažených koňským spřežením. Do života si však také odnášel odraz doby, v níž vyrůstal. Promítala se do jásotu nad válečným vítězstvím a osvobozením republiky, ale i ve zhroucení charakteru některých spoluobčanů, sousedů, známých (podobné prožitky a zkušenosti jej měly v průběhu života ještě několikrát potkat). Vnímál, jak někteří včerejší členové fašistické Vlajky, nechávající se celou okupaci vidět na Žižkově v naleštěných holínkách a černých rajtkách, se hned v prvních porevolučních hodinách května 1945 chápali hbitě rolí rázných dozorců nad svými nedávnými chleboďárci

■ Malý Jiří s rodiči na plovárně Žluté lázně v Praze Podolí

a do klop svých kabátů si zapíchli nové odznaky. Podobně mu následně neunikl ani tragický posun společenských tříd, způsobený vítězným komunistickým převratem v únoru 1948. Z žižkovských ševců či instalatérů, které důvěrně znal, opravujících spolehlivě a po celá desetiletí ve svých sklepních dílničkách boty sousedů nebo přicházejících v jakoukoliv denní či noční dobu ochotně prohlédnout ucpaný vodovod, nadělal náhle nový režim vydřidušné kapitalisty. Vyhraněný smysl pro poctivou hru, spolu s bolestnými zkušenostmi z vlastní rodiny, podpořený klukovskou horlivostí, mu umožnily, že si poměrně brzy uvědomil, jak zbaběle komunistický režim jedná. Viděl, že dokáže nespravedlivě zesměšňovat, hanobit a stejně tak i trestat. Cítil a poznal, že nový režim jedná velkohubě a nefér. Ty, proti nimž vytáhl do boje, nepouštěl ke slovu. Dovolil dávat góly jen do jedné branky. Soupeřovy. V zásuvkách paměti mu uvízly i případy, o nichž mluvilo široké okolí – komunisté vytvářeli mnohdy prostor nedůvěryhodným figurám, jejichž

porouchaný a nevalný charakter byl předmětem všeobecného povědomí. Komunistická propaganda je však vydávala za vzory revolučních ctností. Dozvídal se o stále uživanější „volbě nohama“. Mnozí známí, dokonce i jeho příbuzní, totiž hledali ztracenou svobodu tak, že odcházeli, někdy velmi dramaticky, ilegálně z republiky do demokratických zemí Západu. Zkázou přinesl únor 1948 také Jiřího milované skautské organizaci. Skauting poznal na podzim roku 1947. Tehdy vstoupil do 20. oddílu vodních skautů. Byla to pro něho vpravdě osudová chvíle. Ve skautingu objevil bohatou bonanzu, silnou zlatou žílu. Po celý svůj život z ní čerpal a těžil. Jak jen mohl, vodil k nalezišti skautingu také své přátele a druhy. V čase svých klukovských a jinošských let silně pociťoval ztrátu legality skautingu a věděl dobře, koho z ní vinit. 20. pražský vodní oddíl vedl Jiří Španiel, přezdívkou Simba. Připomínáme to proto, že jeho vliv na utváření Jiřího názorů a postojů byl v mnohém určující. A to jak z hlediska poznání metod vůdcovské a výchovatelské

práce, tak i orientací v politickém kvasu poúnorové doby. Jiří Španiel – Simba byl totiž jedním z významných představitelů protikomunistické skupiny složené ze starších skautů 20. oddílu a příslušníků národněsocialistické mládeže. Říkali si Obrana republiky. Skupina byla koncem června 1948 odhalena StB a ještě na podzim stejného roku odsouzena. Vzhledem k tomu, že členové Obrany republiky shromáždili v poměrně krátké době velké množství zbraní, s prokázaným úmyslem je použít v případném protikomunistickém povstání, byla výše trestů, na dobu v níž se proces konal, nezvykle vysoká. Vůdce 20. vodního oddílu Simba byl například odsouzen na 9 let.

Likvidace skupiny Obrana republiky a samozřejmě i 20. oddílu vodních skautů nemohly zůstat bez vlivu na dvanáctiletého vnímavého, bystrého chlapce. Mnohé odsouzené rovery 20. oddílu znal osobně, velmi se obdivoval jak jejich povahovým vlastnostem, tak i nejrůznějším skautským a vodáckým dovednostem, jimiž vynikali. Vůdce 20. oddílu Jiří Španiel – Simba, mu byl hrdinou, jaké nacházel jen na stránkách dobrodružných knížek. Poselství vyslané Jiřím Španielem a jeho druhy z Obrany republiky se mu stalo závazkem a údělem. Takle zkušenost zůstala do jeho paměti vpálená jako cejchovacím železem. Není pochyb, že to byla právě ona, která ovlivňovala mnohé Jiřího kroky a rozhodnutí (po roce 1989, kdy jej jeho badatelský zájem zavedl do doposud uzavřených archivů, zvláště silových ministerstev Československé republiky, byl nucen, a nebylo to pro něho snadné a jednoduché, svůj pohled a názor revidovat, zejména vzhledem k poznané úloze některých i velmi blízkých osob).

Zatím však jsme v době krátce po únoru 1948 v čase činnosti Akčních výborů vykonávajících v závodech, úřadech a spolcích komunistickou revoluční vůli. Podobně se činil i Akční výbor Junáka. Hned 25. února 1948 nechali někteří jeho členové násilím obsadit ústředí skautské organizace a na ulici vyhodili řádně zvolené činovníky, požívající ve skautské obci vysoké autority a úcty. Akční výbor Junáka vylučoval z organizace tzv.

■ Brzy po 2. světové válce v žižkovské smečce vlčat střediska Vítkov (Jiří čtvrtý zleva). Ve 20. vodním oddíle, kam přestoupil koncem roku 1947, si skautování mnoho neužil. Oddíl byl zlikvidován jako jeden z prvních už v červnu 1948

pravicově smýšlející vůdce a rozpouštěl jejich skautské oddíly. Skauti starší patnácti let se museli, počínaje podzimem roku 1948, stát povinně členy Svazu české mládeže, organizace vytvořené a podporované komunisty s posláním převodové páky politiky KSČ mezi mladými občany republiky. Koncem června 1948, kdy byl 20. oddíl, vlivem zatčení a odsouzení jeho vůdců, bez činnosti, sleduje Jiří nadšeně sletový vzdor sokolů. U Wilsonova nádraží je svědkem jejich odvlékání tajnými policisty přímo z mohutného průvodu. Sokolské vystoupení na XI. sletu se stalo na dlouho významným a masivním protestem proti komunistickému režimu.

V druhé polovině léta roku 1948 odjel Jiří do krásného srubového tábora organizace YMCA. Tábor se jmenoval Vlčice a nalézal se na jihu Čech u Staňkovského rybníka. Odtamtud, kromě nejrůznějších sportovních dovedností, si přiváží i táborový pokřik „Džingamalája, heja“. Poznalo jej a s radostí křičelo každé společenství, v němž Jiří v budoucnu působil. Přestože přibližně v té samé době ještě stále běhá žižkovskými ulicemi při hře „na Roháka“, dokáže na druhé straně v kině Čas, na Václavském náměstí, potmě rozebrat na prvočinitele kamarádovu pistoli a rychle přidělit její díly spolužákům sedícím v jedné řadě vedle sebe. Hlášku o pistoli dal policii – přiváděné do kina ve světle baterky uvaděčkou – jiný jeho spolužák. Je to jeho první dobrodruž-

ná zkušenost se zbraní v kombinaci s komunistickou policií. Rovněž tak poznání, že důvěra se bez důkladné úvahy nerozdává.

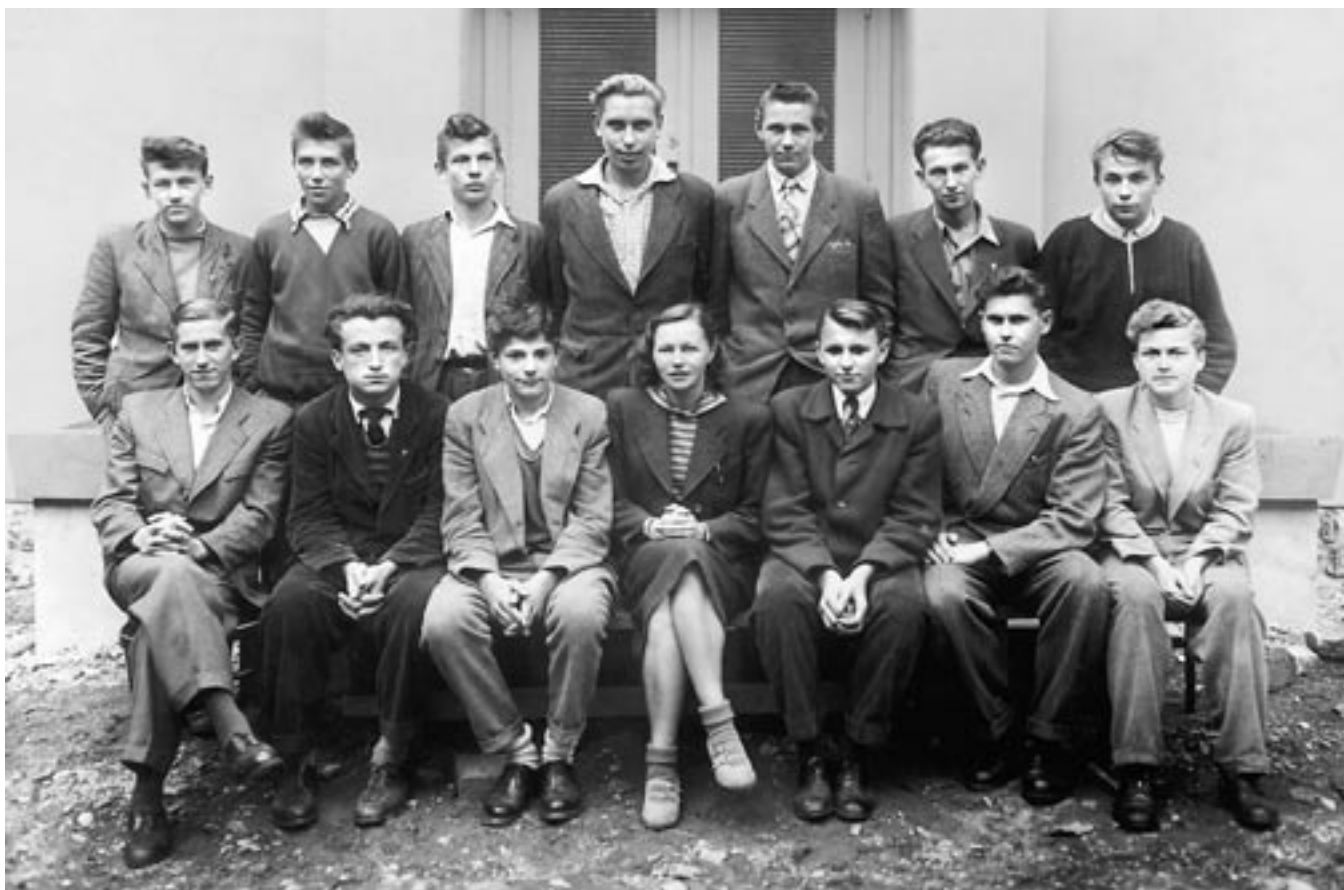
Za Rodokapsy, Rozruchy, Divoké západ a podobnou četbu, mezi kluky jeho doby vysoce ceněnou, horečně vyměňuje knihy W. E. Johnse. Za chybějícími tituly vzrušujících příběhů pozoruhodného dobrodruha v hodnosti leteckého majora, je Jiří ochoten jít kraj světa. Však mu také žádný z kamarádů a spolužáků – možná už od páté třídy obecné školy – neřekne jinak než jménem jeho oblíbeného hrdiny. Volají na něho nikoliv Jirko nebo Kafka, ale Biggles.

Takový byl náš přítel a bratr Jiří Biggles Kafka v čase malin nezralých.

Petr Vlk

V letech 1951–1953 se Jiří Kafka zvaný Biggles vyučil Kristovu řemeslu. Stal se tesařem. V budoucnosti dokáže také tuhle okolnost výchovně zúročit. Jeho rozmanitá práce se dřevem, dokonalé ovládání sekery a pily, jedinečné táborové stavby (od křesílek k táborovým ohňům z kulatiny, přes lávky a můstky, sroubené stanové podsady a lesní přístřešky až k tesařským pestrým totemům) byly často předmětem obdivu a inspirací jeho skautským svěřencům či trampským kamarádům.

Víme, že k přezdívce Biggles přišel Jiří způsobem, jaký je v dětském prostředí obvyklý. Každopádně nikoliv »

■ Květen – červen roku 1953. Jiřího „tesařská třída“ po výučních zkouškách. Jiří Kafka sedí druhý zprava

bezdůvodně. Poněkud jinak se to má s přezdívkou Petr Vlk. Ta se Jiřího držela po celá padesátá léta. Přes věk jinošský až do času raně mužného. Jedna její polovina je dílem spolužáka a kamaráda z měšťanky Rudolfa Vojtěcha, druhá část pochází z Jiřího vlastní ordinace.

Přezdívkou Petr vyjádřil Rudolf Vojtěch své okouzlení románem *Srub u zlatého klíče* od Miloše Kocourka, zejména však touhu po stejně hlubokém přátelství, o jakém se v něm dočetl. Petr bylo jméno jednoho z hrdinů Kocourkova příběhu. Druhý se jmenoval Dan. Tak si nechal říkat zase Rudolf Vojtěch. Pravda je taková, že Daniel bylo jedno z jeho křestních jmen, ale silnější motivací byl nepochybně vliv vzpomínané knihy. Druhá část přezdívky – Vlk – signifikuje poněkud naivní touhu po konspiraci, pečetenou a omluvitelnou Jiřího patnácti šestnácti lety. Byl přesvědčen – nikoliv bezdůvodně ovšem – že ke skautské protikomunistické resistenci patří i krycí jméno. Nemalý podíl na vzniku přízviska Vlk lze přičíst „romantice ilegality“.

Romantika podzemního boje, zvláště v padesátých letech, dokázala k odbojové činnosti přilákat významnou část skautské mládeže. Jiří nebyl v tomto ohledu výjimkou. Vedle toho ovšem pokládejme za jisté, že komunistický režim vyvolával vůči sobě odpor u mladých skautů a skautek dospívajících v poúnorovém čase už svými protiskautskými projevy, aniž jim životní zkušenosti a poznání dosud umožnily vidět jej jako zločinný ze samé jeho podstaty.

Významný představitel poúnorového režimu, ministr školství Zdeněk Nejedlý, prohlásil na prestižním, mediálně sledovaném a detailně hodnoceném shromáždění pedagogických pracovníků, že si nedovede představit československou mládež bez Junáka. Předseda Československého svazu mládeže Zdeněk Hejzlar řekl na jaře roku 1949 deníku *Mladá fronta*:

„...povedeme v patrnosti a budeme udržovat v činnosti všechny místní oddíly Junáka. Jejich práci budeme zlepšovat, v žádném případě je však nebudeme rozpouštět. Takové zprávy jsou nepřátelskou propagandou...“

Přesto však byli, ve stejném čase, na mnoha místech republiky odháněni od skautských oddílů zapálení a obětaví pracovníci. Skautské oddíly byly rozpouštěny a jejich majetek zabavován. Tenhle do nebe volající rozpor mezi slovy a činy, spolu s odstraněním skautských výchovatelských osobností z veřejného života, jako byli například Jaroslav Foglar a Jaroslav Novák, a pokusy o jejich hanobení nemohl skautské mládeži uniknout. Komunistický režim si tak ve skautech, svou úskočnou zlořečeností, pěstoval odhodlané odpůrce. Bez nadsázky lze říci, že skauti byli první, kteří rozpoznali lživost komunistů. Nenašlo se v české společnosti – po únoru 1948 – více rozhodnějších protivníků komunistického režimu než mezi skautskou mládeží.

V ulicích českých měst, tedy i Žižkova, bylo v tom čase možné najít desítky chlapců a děvčat marně nahlízejících do oken svých nedávných skautských kluboven. V prvních měsících po roce 1949 beznadějně prázdných a pustých či naopak někde obsazených živlem cizím, neskaut-

■ Prázdniny 1953. Na velké výpravě po Slovenských horách

ským. Dveře kluboven byly nezřídka zatlučené fošnami a opatřené likvidačními texty s razítky Československého svazu mládeže, případně Sboru národní bezpečnosti.

O nedělích jezdily dvojice, trojice kamarádů, nebo i celé bývalé skautské družiny, na stará tábořiště rozpuštěných oddílů, aby zde hledaly své včerejšky, jimiž toužily naplnit a obohatit dnešek.

V mnoha případech byla skautským vůdcům tzv. „vyakčněním“ zakázána práce s mládeží. Do čela rozehnaných oddílů se často místo nich postavili jejich starší členové, aby v činnosti dál pokračovali. Jednak zapojením do nějaké krycí společenské organizace – při úzké či vzdálenější patronaci bývalých vůdců – nebo přímo ilegálně. Avšak už začátkem padesátých let zesílil režim proti skautingu kritický tlak. V řadě jeho zásadních projevů a prací byl skauting označen za agenturu „západních imperialistů a válečných štváčů“. Skautské aktivity, vkomponované zpravidla do tábornických či vodáckých oddílů Sokola, rozkrývala komunistická policie a označovala je jako „celky nepřátelské republiky“. Tvrdá protiskautská kampaň komunistického režimu ústila nejen do desítek procesů s vůdci oddílů, (likvidování a trestní postihy skautských skupin probíhaly po celá padesátá léta, ve zmenšené míře a poněkud jiné podobě do poloviny let šedesátých), ale

■ Cestou na Bíkej – polovina padesátých let (poslední Jiří – Petr Vlk)

těž do dvou velkých monstrprocesů, jejichž účelem bylo, vedle zasažení obžalovaných skautských činovníků tvrdými, mnohaletými tresty, také dehonestovat skauting v očích československé mládeže a veřejnosti.

Násilná demontáž skautingu, rabování kluboven rozháňených oddílů, procesy se skautskými činovníky, lživé a nespravedlivé vydávání skautingu za semeniště zločinců a zrádců, byly dalšími trpkými zkušenostmi, které mladému Jiřímu Kafkovi připravil komunistický režim. Jak se pod tíhou podobných prožitků nezměnit z chlapce Bigglese v Petra Vlka? Zvláště zůstala-li v těle čest a víra ve slova skautského slibu?

V téhle době zběsilého a fanatického upevňování komunistické moci Jiří hledá a pátrá. Počíná si podobně jako mnoho dalších jeho vrstevníků postižených stejným osudem. Pátrá po skautském oddílu, který ilegálně pracuje dál. Toužil v něm prožívat to, co zakusil krátce ve 20. vodním oddíle před jeho likvidací. Navíc je přesvědčen, že v těchto skrytých oddílech by došla uplatnění jeho touha vystoupit aktivně proti komunistickému režimu. Nachází několik takových společenství. Naráží však na jejich konspirační podmínku nepřipouštějící přijímání nových členů bez dostatečných záruk. V jiných případech šlo zase o setkání s oddíly, které programově nové členy nehledaly. Dožívala v nich poslední

■ Úpravy tábořiště Bíkej. Jiřího tesařská zručnost byla všemi obdivována

skautská generace z období legality organizace, bez aspirací dalšího výchovného působení. A tak se spolu se svým kamarádem Rudolfem Vojtěchem – Danem, který má za sebou klubaření při časopisu Vpřed a krátké působení ve Foglarově Dvojce, stanou samozásobiteli. Z členů rozehnaných skautských oddílů a vlčáckých smeček, které potkávají v žižkovských zákoutích i v lesích a roklích za Prahou, dají dohromady oddíl o čtyřech družinách. Nazvou jej Skautský oddíl Přátelství. Petr Vlk a Dan jsou jeho vůdci. Je jim sedmáct let. Stalo se začátkem roku 1953.

O dva roky později poznává Jiří Kafka, zvoucí se Petr Vlk, ilegální skautský oddíl vedený Karlem Vineckým – Windym. Je to vodní Osmatřicítka, působící v jedné pražské sportovní organizaci jako vodácký oddíl. V Karlu Vineckém – Windym nalezne Jiří svůj další významný vzor. Ne nepodobný tomu, který mu v Jiřím Španielovi – Simbovi, jeho vůdci z klukovských let, tragicky zmizel ze života v komunistických lágrech a kriminálech.

V dubnu 1955 je rozsáhlou akcí StB odhalena činnost několika pražských a plzeňských skautských oddílů. Zatýkání vůdců a starších členů postihlo i 38. oddíl. Karlovi Vineckému je na podzim téhož roku vyměřen trest osmi let za „sdružování proti republice“. Jiří se po Windyho odsouzení marně snažil udržet 38. vodní oddíl v aktivní »

skautské činnosti. V létě osudného roku 1955 se dokonce podílel na vedení oddílu při prázdninovém putování po Lužnici. Výsledkem porad vedených s některými členy oddílu na téma zda dál pokračovat s Osmatřicítkou jako s oddílem skautským, což prosazoval Jiří, nebo se věnovat výhradně sportovní činnosti, bylo jen nepočetné posílení roverské družiny Lišek. To byl útvar, působící mimo Osmatřicítku, jemuž stál Petr Vlk už nějakou dobu v čele. K původním členům Lišek, jimiž byli třeba Jaroslav Lomberský – Miky nebo Jan Vávra – Grizzly, přibyli po putovním táboře na Lužnici z 38. oddílu jen Jan Stehlík – Jack a Alfred Schubert – Fredy. Roveři, soustředění kolem Jiřího, hledali možnost, jak naplnit text slibu skautských vůdců: „...vychovávat svěřenou mládež v duchu skautských ideálů...“ Vytvoření nových oddílů, vedených podle principů a metod skautingu, pokládali totiž za nejdůležitější okruh své roverské činnosti. Krom toho chápali vedení oddílů také jako poselství, štafetu převzatou po jejich uvězněných vůdcích. Rozšiřování skautských myšlenek – byť ve změněných a krajně nepříznivých podmínkách – jim bylo naplněním roverského hesla „Služba“.

Družina Lišek obnovila v té době také slávu brdského tábořiště zvaného Bíkej. Nacházelo se nedaleko obce Voznice. Založil a vybudoval jej 46. skautský oddíl. Začátkem padesátých let byl StB zatčen a odsouzen jeho vůdce Mirek Pergler. Šestačtyřicítka dala tábořišti jméno Bílé comando „B.C.“ (odtud jeho transformace do obecně užívaného názvu Bíkej). Původně sloužilo jako shromaždiště vedení oddílu a rádců družin. Roveři Petra Vlka upravili kemp do prvotní podoby, včetně instalace nejrůznějších artefaktů nalezených zde po 46. oddílu. Tábořiště Bíkej se jim stalo základnou vhodnou k pronikání do rozsáhlých brdských lesů, které se naučili při svých výpravách znát jako málokdo. Bylo pro ně však také ostrůvkem svobody a přátelství.

Vyznavači skautingu všech generací přicházeli na Bíkej v napjatém tichu už od konce čtyřicátých let, od dob zakladatelské ilegální Šestačtyřicítky. Než vešli na malou planinku uprostřed

■ Podobanky z pozorovacího a trestního spisu, který na Jiřího Kafku vedla StB

zeleného smrčí, již vévodil mohutný dub, ohlíželi se ostražitě po stopách zanechaných ve vysoké lesní trávě. Opatrnost se směsí posvátné úcty se vznášela nad tábořištěm vlastně po celou dobu totality. Obě tyto vlastnosti se staly jeho tradicí. A to i v dobách krátkého svobodného nadechnutí, koncem šedesátých let, kdy už nebylo nutné nedůvěřivě zkoumat každou lesní křížovatku, tišit hlasy a předpokládat zvědavou účast příslušníků StB. Úctu k tábořišti Bíkej vyučoval a do paměti všech svých přátel zasazoval Jiří Kafka halící tajemně své pravé jméno do přezdívký Petr Vlk. Na podzim roku 1955 Jiří svou roverskou družinu opustil. Nastoupil vojenskou prezenční službu. Narukoval do Ostravy.

Jeho roveři využili k tajnému udržování a rozvíjení skautingu nedávno zřízenou (na jaře 1954) Městskou stanicí mladých turistů. Na několika pražských školách se jim podařilo založit a vést turistické oddíly mládeže, které stanice organizovala. Jiří jim z vojny posílal metodické náměty a podporoval jejich odhodlání k vedení oddílů. Jeho korespondence z vojny byla bohatá a rozsáhlá. Nepsal však jen svým roveřům. Osudovou úlohu předvedly tyto dopisy koncem roku 1956, kdy měl Jiří za sebou už čtrnáct měsíců vojny. Brzy po příchodu na vojnu se Jiří seznámil s několika staršími členy ostravského skautského oddílu. V jeho čele stál Karel Líba, který až mnoho let poté získal zasloužený přídomek „ostravský Foglar“. Spolupracovníkem v oddíle mu byl Sláva Moravec, v té době ještě veřejnosti neznámý zakladatel skautské mohyly na Ivančeně. Jiří slyší od ostravských bratrů poprvé vyprávění o skautských odbojářích popravených 24. dubna 1945, jimž jejich kamarádi

■ Jiří na kotrči pramice ilegální skautské Osmatřicítky, Lužnice 1955

začali po etapách, nedlouho po skončení války, stavět v sedle pod Lysou horou pamětní mohyly. Tragickým příběhem je silně zasažen. Je rovněž nadšený tím, že oddíl Karla Líby, krytý od roku 1950 tělovýchovnou organizací, v budování mohyly dále pokračuje a pokládá ji za své významné tábořiště. U mohyly, tenkrát nevysoké hromádky kamenů se sroubeným křížem z kulatiny na vrcholu, skládali chlapci ostravského Líbova oddílu své sliby, zde byli do hodností povyšováni rádcové družin, bývaly tady udělovány stupně zdatnosti a odborné odznaky. Jiří některé starší chlapce ostravského oddílu zasvětil do svých skautských aktivit. Tahle okolnost, spolu s předcházející podrobnou kontrolou, kterou vojenská kontrarozvědka věnovala jeho časté korespondenci, vedla k Jiřího zatčení, obvinění a posléze odsouzení.

Navzdory obsáhlému vyšetřovacímu spisu a žalobě obviňující Jiřího z „ilegální nepřátelské činnosti proti republice“, „shromažďování zbraní“, „pokusu o vytvoření ilegální skautské sítě“ atd. byla výměra trestu nakonec poměrně mírná. Na jaře roku 1957 byl odsouzen ke dvěma rokům

■ *Legendární brdské tábořiště B. C. „Bíkej“. Původně objevené a užívané skauty 46. pražského oddílu, později, v padesátých letech, rekonstruované roverským kmenem soustředěným kolem Jiřího*

■ *Objev Koniklece na svazích okolo Berounky u Karlštejna a Srbska. Fotografie z roku 1958*

■ *Družina Lišek roverského kmene na Bíkeji v roce 1959. Zleva Jan Vávra – Griz-zly, Jiří Kafka – Petr Vlk, Vlastimil Rokoš – Orel, Alfred Schubert – Fredy, Jaroslav Lomberský – Miky (fotografoval šestý člen družiny Jan Stehlík – Jack)*

■ *Jiří u zálesáckého srubu v radotín-ském údolí se svým oddílem*

■ *Jedna z družin (Piráti) Jiřího oddílu při T. J. Spoje Žižkov na výpravě v le-sích u Radotína na jaře roku 1958*

nepodmíněně. V odvolacím řízení mu byl trest snížen o jeden rok. Příznivé výše rozsudku bylo dosaženo především šikovností a odvahou Jiřího advokáta a skutečností na níž obhajobu postavil. Dokázal, že většina přiznané činnosti se odbyvala v době Jiřího nezletilosti nebo jí časově blízké. Trest tedy v podstatě mírný přes nemírné vyšetřovací metody ovšem (Jiří se například vrátil z kriminálu z vykopnutými zuby). V souvislosti s Jiřího tvrdými výsledky je třeba zmínit okolnost, v podobných případech ne právě běžnou: z širokého okruhu Jiřího přátel, podílejících se spolu s ním na činnostech podzemního skautingu,

nebyl trestně postižen žádný z nich. Společensky Jiřího činnost postihla jeho přítele a spoluvůdce oddílu Přátelství Rudolfa Vojtěcha – Dana. Musel opustit místo lodníka, které mu umožňovalo pracovní výjezdy do tehdejšího Západního Německa, do Hamburku. Po vypršení trestu a dosloužení vojny se Jiří koncem roku 1958 vrátil domů. Shledal, že oddíly, které jeho roveři založili, už nepracují. Postupně ukončily svou činnost. Někde proto, že jejich mladí vedoucí byli obviněni a podezříváni školskými orgány z provádění skautské činnosti, jiný oddíl vzal za své z bezpečnostních důvodů

při vyšetřování Jiřího případu. Po návratu domů navštěvuje Jiří své oblíbené brdské lesy a v nich tábořiště Bíkej. Poprvé zde vypráví příběh rostoucí kamenné mohyly na Ivančeně, budované na počest nacisty zavražděných členů Odboje slezských junáků. V tomto ohledu se nebudeme mýlit, když uvede-

■ Vodní putování oddílu T. J. Spojе Žižkov po Vltavě v srpnu 1959

■ Na jihočeské řece Stropnici (začátek šedesátých let) nahoře a vlevo dole

me, že šlo o první zprávu, sice jen ústně předanou, která se o Ivančenu dostala do povědomí širšího skautského společenství působícího v jiném než severomoravském kraji. Počátek ukotvování odkazu hrdinů Odboje slezských junáků do paměti československé skautské obce má své nepochybné kořeny u Petra Vlka a v brdském tábořišti Bíkej. Krátce po návratu z vězení a vojny se Jiří seznamuje s vedoucím velmi čilého žižkovského oddílu pracujícího při Městské stanici mladých turistů. Oddíl se jmenuje Zelená stráž a vede jej Miloš Háek, bývalý katolický skaut. Jiří přivádí do Zelené stráže některé své rovery, kteří přijímají pro svou družinu poněkud neobvyklý název Wantulové (vznikl ze zkratky WANDráciTULáci). Zúčastňují se akcí Zelené stráže, navštěvují její tábory, pomáhají organizovat různé hry a soutěže. Jiří je tak obklopen skautským prostředím dříve, než se mu zdařilo sehnat zaměstnání u vodohospodářského podniku. Ve firmě Vodní zdroje pracuje pak až do poloviny šedesátých let na výstavbě a opravě propustí a jezů. Na vodních tocích

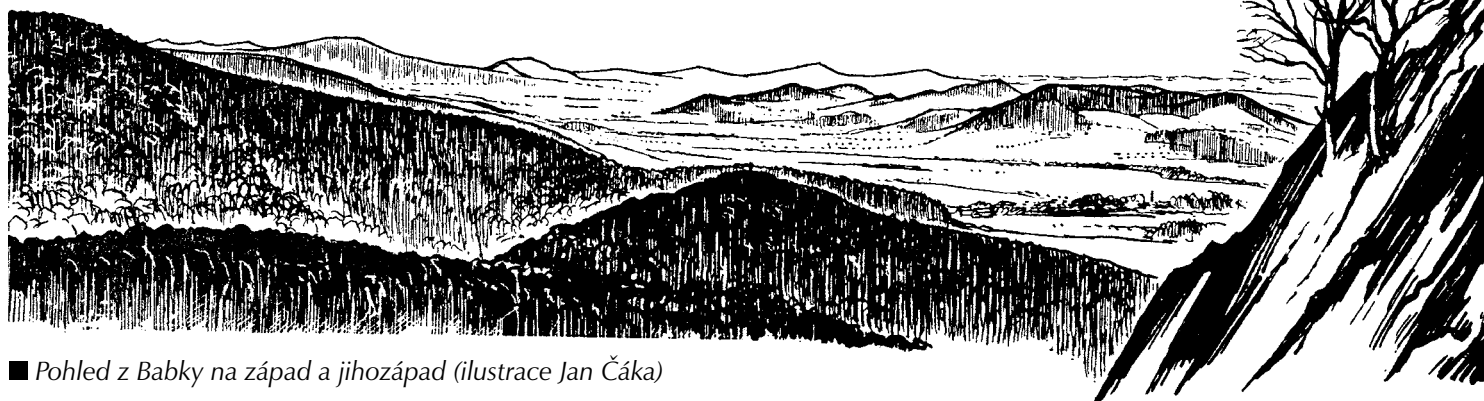
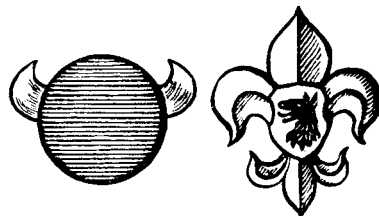
a plochách po celé republice koná též zkušební vrty a buduje čističky odpadních vod.

Oddíl Zelená stráž se pod vlivem Wantulů a Jiřího zmenšuje a mění se suchozemského oddílu na oddíl vodácký. Takhle proměna se ovšem příliš nezamlouvá jeho vedoucímu Miloši Hákovu. Jiří proto spolu s Wantuly od Zelené stráže odchází. Tuší sice, že jej vzhledem k předchozímu odsouzení mohou čekat potíže, přesto však zakládá na jaře roku 1959 vlastní oddíl při T. J. Dynamo Spojе Žižkov. Nedlouho po založení má už oddíl čtyři družiny. V srpnu roku 1959 koná oddíl vodní cestu po Vltavě a v létě následujícího roku, kdy oddíl uspořádal vodácký výcvikový tábor na Mutněvském rybníku, se stal jedním z nejlepších pracujících celků zmíněné tělovýchovné jednoty. Přesto však po táboře opravdu nastávají předpokládané problémy. Výbor jednoty Jiřímu vytýká, že jeho oddíl pracuje podle skautské metodiky, a rozhoduje zavést nad ním „zvýšený ideový“ dohled. Za takových podmínek, po poradě s přáteli, Jiří oddíl raději rozpouští. Popravdě mohl mluvit ještě o šesti. Pracovala pro něj předchozí oceňovaná akčnost oddílu. Ve výboru jednoty se tak našlo dost osob, které přesvědčily ostatní, že je možné spokojit se s tichým ukončením práce oddílu a udržet onu skutečnost jen v rámci tělovýchovné organizace. S několika staršími chlapci už býva-

lého oddílu jede v létě roku 1961 tábořit do beskydských lesů. Tento kout republiky vybral nikoliv bez záměru. Ví totiž, že zde koná tábor svého oddílu odchovanec Karla Líby, Jiří Goj – Gaučo. V budoucnosti sehraje tento muž významnou roli jak v ostravském, tak přesahem své působnosti i v československém trampingu. Není bez zajímavosti, že své trampské noty se začal Gaučo učit u Petra Vlka. Zatím však je léto 1961 a Jiří Goj – Gaučo, mladý vedoucí turistického oddílu mládeže T. J. Baník Ostrava, a jeho členové musí každou noc odrážet drzé a odvážné vpády neznámých vetřelců do svého tábora. Dopisy s ohořelými okraji, výhrůžného i romantického obsahu, zanechávají přibodnuté rezatými noži k podsadám stanů, kůlům kuchyně či k vlajkovému stožáru. Podepisují je jménem Jatagan.

Čtrnáct nocí přepadl tajemný Jatagan Gaučov tábor. Brnkal tím sice na nervy vedení tábora, avšak rozhodně navyšoval hodnotu jeho akcí neplánovanou a pozoruhodnou dobrodružností. Jataganem byl Jiří, jehož znal Gaučo pod přezdívkou Petr Vlk, s několika svými chlapci.

Právě na táboře Jatagana, po smutném osobním prožitku, kdy jeho odpovědi na kritiku skautských metod práce bylo rozpuštění oddílu, dozrály v Jiřím úvahy, zda má smysl neustálé vytváření nových dětských uskupení a hledání pro ně vhodných organizač-

■ Pohled z Babky na západ a jihozápad (ilustrace Jan Čáka)

ních platform. Nabyt přesvědčení, že by měl jít dál cestou rovingu. Ten nepotřebuje, uvažoval, tak jako dětský oddíl, ke své činnosti žádný legální prostor, který stejně, jak ukazují všechny dosavadní zkušenosti, přinese dříve či později nové potíže.

Tábor Jatagana v Beskydech dal v té době jeho myšlenkám za pravdu. Nebyl organizován pod žádnou hlavičkou. Volně a k úplné spokojenosti se v něm sdružilo několik kamarádů spojených stejnou myšlenkou, zájmy i stylem života. Tábořem se duševně občerstvil i Jiří. Nemusel se trápit nad tím, zda posudek vyslovený táborem nějakým výborem dohlížitelů bude příznivý nebo likvidační. Ani si lámat hlavu, jaké hlášení nadřízeným složkám o něm vypracovat, aby příznivá pozice oddílu zůstala po nějaký čas zachovaná.

Tábor Jatagana Jiřího zvláštním způsobem osvobodil.

Kazatel, brdský psanec

Brzy po táboře Jatagana založili někteří jeho účastníci – bývalí členové rozpuštěného Jiřího turistického oddílu – trampskou osadu Wood Boys. Jejich včerejší vůdce tomu počínání se sympatiemi přihlížel.

S osadou Wood Boys – Lesními hochy, jindy sám nebo s Wantuly, začal o sobotách a nedělích proslapávat své dávné stezky objevené už v klukovském čase skautství. Nyní však získaly volnost trampingu.

Pokud Jiřího trampská mezihra jen neprohloubila jeho zasuté vlastnosti

a sklony, pak si z ní do dalšího života odnesl, zejména pak do vůdcovského a výchovatského působení – vedle výjimečných zážitků a dlouhé řady kamarádů a přátel – právě onen zvláštní druh lehkosti a volnosti, jimiž se trampské hnutí vyznačuje. Byly jimi poznamenány všechny příští skautské oddíly, které vedl. Šlo o způsob vedení připomínající vlídnou dílnu přátelství, výrazně se odlišující od detailně propracovaných programů aktivit a výcvikových záměrů připomínajících mnohdy svou strojovou rigorózností k nedýchání utažený korzet. Volnost a lehkost užíval – po své trampské etapě – jako základní metody k přípravám oddílových výprav, táborů, či vodních plaveb stejně jako v jednání se svými svěřenci. Když organizoval a plánoval, tak nikdy ne sám. Dokázal se upozadit a vytvořit prostor svým spolupracovníkům. Šlo mu více o přátelské vztahy v oddíle, o jeho ducha než o to, jestli má určitý počet členů v termínu splnění body Stezky. Ta nakažlivá lehkost vedení nebyla však lehkomyšlností. Jistě si Jiří na trampingu pochutnal, ale také se jím nechal poučit. Právě přes jeho chuť svobody a nespoutanosti pochopil, že skauting mnohdy prohrával u dospívající mládeže především svým pedagogickým svěrákem. A to až tak, že mu bylo v minulosti neradostně dopřáno být jedním – ve své době nechtěným a nedobrovolným – z porodníků trampingu. Dnes však můžeme říct: chvála bohu, že k tomu došlo! Česká společnost byla tak obohacena o jedinečný fenomén, který výrazně poznamenal několik generací její mládeže.

Trampská stezka nebylo ovšem Jiřímu

neznámou půdou. Tramping byl v šedesátých letech především už dobrou čtvrtou desítku roků součástí společnosti. Prožíval svůj druhý vrchol, chápeme-li prvním třicátá léta. Vrchol, který se velmi nelíbil vládnoucí komunistické straně a jejímu Československému svazu mládeže. Početné trampské hnutí šedesátých let bylo totiž důkazem neúspěšnosti vlivu politiky KSČ mezi mládeží. Vedle trampingu sledovali soudruzi a svazáci se znepokojením a obavami také kytaru Elvise Presleyho, jejíž zvuk pokládala nemalá část mladých, za úžasnější častušek a budovatelských chorálů či schválených tanečních písní.

Potíže režimu vytvářené faktem silného trampingu Jiří, nikoliv bez potěšení, dobře vnímal. Stejně tak si uvědomoval nemalý vliv trampingu na mládež. Tyhle dva zásadní znaky českého trampingu konce padesátých a začátku šedesátých let byly, mimo jiné, Jiřímu spouštěčem mnoha trampských aktivit. Sledoval jimi jistě především – v tom nezapřel své výchovatské sklony – zkvalitnění trampského prostředí a posílení vědomí jeho příslušníků o kořenech a podstatě hnutí. Dobře však také věděl, že svobodné činnosti, nekontrolované, neorganizované a nevyužitelné v jeho prospěch, nejsou komunistickému režimu vůbec po chuti. Ohrožují jej. V tomto ohledu se nemohly sejít lepší důvody – i když jistě nebyly jediné – pro Jiřího aktivity v trampingu. Jimi se v něm ozval starý Petr Vlk. Ovšem poučenější a zkušenější.

S trampy se setkával při roverských výpravách do Brdských lesů ještě před odchodem na vojnu. Jejich početné »

skupiny nešlo nevidět. Každou sobotu, v zimě i v létě, jimi byla pražská nádraží přeplněna. Železniční vagony a jejich plošiny bývaly trampskou mládeží pestře obsazeny. Odvážely je na Sázavu nebo do Brd, na staroslavné tábořiště poskytující romantické pohostinství už několikáté trampské generaci.

Také někteří Jiřího kamarádi ze základní školy trampovali ve slavných žižkovských osadách, jako bylo Durango, Dostavník, Modrá sova nebo Western Star.

Můžeme soudit, že Jiřího trampská přezdívka Kazatel vznikla z logiky charakteru jeho působení mezi trampy. Bylo totiž, jak jsme naznačili, jistým druhem skautské mise jevit se v trampském prostředí mnohdy až zákonnou. Jiřího vyprávění, ale například i znalosti a výklady tehdy silně okleštěných občanských práv, zájemavých popisů historických událostí a dějin trampského hnutí jimiž obohatoval posezení u večerních ohňů, si musel povšimnout každý, kdo se s ním jen jednou setkal. K přezdínce Kazatel nepochybně přispěl i Jiřího mužný zjev, připomínající rodokapsové pastory s biblí v jedné a koltem v druhé ruce. Pozornost upoutávala jeho široká ramena vypracovaná vodáckým sportem a dlouholetým tréninkem. Tvář mu pokrýval vous – bíbr, dávno před tím než podobný proslavil Waldemara Matušku. Svůj význam mělo také to, že Jiří nosil o pár let více křížků na zádech, než byl tehdy mezi trempíři obecný věkový průměr. Přídomek „Brdský psanec“ byl Jiřího nezdůrazňovanou sice, o to však oprávněnější chloubou. Dokladoval, že na jeho mimořádnou znalost brdských lesů, od Všenor až daleko do jineckého vojenského prostoru jemuž se říkalo „Zadní Brdy“, je možné vstříct ruku do ohně. Uměl najít lesní seník či tábořiště v dešti, sněhové vánici i beznadějně tmě a to bez baterky, jak bývalo v té době na Brdech nezbytným zvykem. Znal zkratky přes paseky a údolí, věděl o studánkách a pramenech či hlubokých tůních na potoce. Navštívil všechny i ty nejutajovanější brdské kempy, neboť jejich správci a uživatelé, chránící úzkostlivě svá rafinovaně maskovaná tábořiště před upovídanými zvědavci i z vlast-

ních řad, si pokládali za čest předvést je právě Kazatelovi – brdskému psanci.

Koncem jara 1962 dala skupina skautských kamarádů kolem Jiřího vzniknout trampské osadě Třináctka. Její název měl připomínat, řadou skautských oddílů téměř uctívanou číslici, původ většiny osadníků. Více než devadesát procent členů osady ilegálním skautingem prošlo nebo tajně skautské oddíly vedli.

Činnost ve Třináctce se v mnohém lišila od aktivit tehdejších klasických trampských osad. Vznášel se nad ní dál duch skautingu a jeho metod. Třináctka pořádala lehkootletické závody, osadníci chodili hrát pravidelně odbíjenou do několika pražských tělocvičen, utkávali se ve stolním tenise, sjížděli řeky na pramici Potkan (Jiří ji přinesl ze svého posledního oddílu) a kánoi Wandrák, navštěvovali společně filmová či divadelní představení. Vydávali si časopis Ozvěna. V režii Třináctky se však také hrály hry v uličkách Staré Prahy, k nimž byly zvány některé trampské osady. Ve snahách a aktivitách Třináctky se naplnily Jiřího představy o kombinaci roveringu s trampingem.

Protože se síť trampských kempů v brdských lesích jevila být příliš hustou, vybudovala si Třináctka své tábořiště Modřín u Staré Hutě nedaleko Hadí řeky – Kocáby. Kemp jakoby z oka vypadl starému Bíkeji. Jen s tím rozdílem, že louče v hustém smrčkovém mlází nevévodil dub, ale mohutný a vysoký modřín.

Na Modřín byl o jednom víkendu domyšlen a dopracován plán, který Jiří nosil v hlavě delší dobu. Plán vedoucí k pestřejší a bohatší činnosti trampských osad. K probuzení dávných meziosadních sportovních soutěží a klání jaké bývaly samozřejmě v životě prvorepublikového trampingu.

Třináctka pozvala na podzim roku 1962 k debatě o této záležitosti zástupce některých pražských trampských osad. Poradní oheň, nebo také oheň šerifů, jak se říkalo, byl zapálen na legendárním Bíkeji. Účast byla hojná a výsledek porady významný. Na početném zastoupení měl vliv jistě Kazatelův podpis na pozvánce. Trampové, kteří Jiřího znali vítali, možnost

■ Kazatel začátkem šedesátých let v zasněžených brdských lesích s jedním z trampských kamarádů přezdívkou Paklíč

se s ním sejít, ti, co o něm dosud slyšeli jako o brdské legendě, spěchali na Bíkej, aby se s ním seznámili. Konečný úspěch ohně, promítnutý následně do obohacení činnosti osad, si mohl přičíst na vrub opět Jiří. V řeči, za níž by se nemusel stydět opravdový kazatel, ukázal podobu trampingu šedesátých let, vzdálenou svou malou vnitřní aktivitou od kořenů hnutí, a naznačil způsob, jak mu vrátit starou činnost.

Trampské osady, zasažené ohněm z Bíkeje, začaly organizovat turnaje ve volejbalu a nohejbalu, rovněž závody v plavání na brdských rybnících nebo v zatopených lomech Českého krasu, pořádaly fotbalové zápasy na venkovských hřištích, kuličkové turnaje i lehkootletická utkání, přespolní běhy či přebory ve střelbě vzduchovkou. Své místo si v té náhlé smršti akcí našly, jak jinak, i podniky recesní, jako byl turnaj v gorodkách nebo závody v pouštění papírových vlaštovek. Vznikla tak tradice pestrých aktivit, která tramping ozdobila a oprávněně se v něm udržela po řadu let. Dokonce ještě dlouho potom, co Jiří, jejich nepochybný duchovní otec, svou vlastní činnost v trampingu omezil a posléze jej opustil vzhledem k nové práci pro skauting.

Pohyb trampů, neboli „části závadové mládeže“ – řečeno dobovým komunistickým a svazáckým slovníkem – kolem muže s přezdívkou Kazatel nemohl pozornosti pracovníků StB dlouho unikat. Síť jejich informátorů a agentů mezi trampy nebyla malá.

■ 1. ročník utkání trampských osad v odbíjené v září roku 1962 na Bojově v Údolí stínů. Jiří na rozhodcovském stolci, za ním Bogana z osady Western Star

■ Wantulský přebor ve střelbě, únor 1963, Sluneční údolí, Klíneček

■ Jaro roku 1963. „Trampská kopaná“ na hřišti brdské obce Voznice »

Tušilo se to ostatně už v době, o níž je řeč. Smutná pravda se naplno ukázala uvolněním archivů komunistické policie po převratu v roce 1989. Státní bezpečnost tedy brzy rozkryla, koho v Kazateli – brdském psanci má před sebou. Avšak navzdory tomu, že Jiřího činnost mezi trampy chápali pátrači StB (a nelze říct, že nesprávně) jako jistý způsob torpedování rozvíjejících se svazácko-komunistických aktivit a námluv směřovaných do trampingu, nebylo jednoduché jej z toho obvinít a trestně stíhat, tak jako to učinili v případě ilegálního skautingu. Psal se přeci jen už rok 1963 a situace ve společnosti byla poznatelně jiná než před několika lety, kdy nebylo nemožné posílat lidi za mříže i na základě velmi chatrných podezření a důkazů. Státní bezpečnost Jiřímu přesto dál věnovala zostřenou pozornost. Proto, jak jsme již naznačili, že v něm viděla, logikou jeho prvního odsouzení, nenapraveného nepřítele režimu s více než pravděpodobnou možností negativního působení na skupiny mládeže. Chtěla mít o takovém člověku co nejvíce zpráv. Byl, jak jsme naznačili, nebezpečným sokem nepříjemně narušující svazácké plány na ovlivnění trampského hnutí. Aktivitami vyvolanými Jiřím a Třináctkou říkali trampové režimu jasně a sro-

zumitelně: Nepotřebujeme vás, ani vaše peníze, jimiž mocně dotujete tzv. trampské potlachy v režii Československého svazu mládeže. Vystačíme si sami!! Zájem StB o Jiřího tedy neochaboval. Tajná policie zkoumala a hledala něco, z čeho bude možné na něho uplést, v případě potřeby, vhodný paragraf. Však se také už brzy měla – sice v jiném prostředí než trampském – její práce a zájem projevit. V létě roku 1963 odjela část osadníků Třináctky na prázdninový tábor, pořádaný odborářskou organizací pro děti zaměstnanců Československé akademie věd. Byl jedním ze stovek, v onom čase běžných, tzv. pionýrských táborů ROH, zajišťující dětskou prázdninovou činnost. Konal se v krásné brdské krajině nedaleko

Starého Rožmitálu u Sobenského rybníka.

Čtyři členové Třináctky, včetně Kazatele – brdského psance, vykonávali v táboře po tři týdny funkce oddílových vedoucích. K projektu je získala maminka nejmladšího osadníka Třináctky Vladimíra Landy – Mývala. Byla zaměstnávána v sekretariátu Prezidia ČSAV. Činnost Třináctky pozorně sledovala a s velkou spokojeností ji podporovala. Když odborářské porady v Prezidiu Akademie ukázaly na potřebu vedoucích v dětském letním táboře, obrátila se na Třináctku. Nikoliv zbytečně a marně. Podbrdský tábor u Sobenského rybníka se tak pro Jiřího – ovšem tentokrát i pro celou Třináctku – stal podobně zlomovým, jako jím byl před několika lety tábor Jatagana. »

■ Před výstupem na Ivančenu v dubnu 1963. Třináctka spolu se staršími členy ostravského oddílu Karla Líby a Jiřím Gojem – Gaučem. Byla provedena úprava mohyly a instalován nový kříž. Jiří opírající se o plot s mysliveckým kloboučkem na hlavě. Nejednou s ním na Brdech vystrašil trampíře, spící po senících

Za dva roky činnosti (září 1963–1965) kdy oddíl trval ve své původní podobě, dokázal přivést ke skautské životní cestě řadu jeho členů. Mnohé z nich pak připravil k pozdější práci ve skautingu. Oddílovou líhni a školou prošel Petr Mikeš – Stožár, Jan Lukeš – Pulec, Ivo Vacík – Julča, Ivan Procházka – Jack, Karel Turek – Šíp, Jiří Anderle – Šerif, Jiří Škoda – Kari a mnozí další. Většina z nich vracela později, v různých po-

■ Tábor Třináctky na Kačležském rybníce u Jindřichova Hradce začátkem léta 1963 »

Tři táborové neděle nastartovaly Jiřímu staronovou životní etapu. Společně s dalšími mladými muži Třináctky v rolích vedoucích shledal – během oněch několika týdnů tábora a po pečlivém výběru –, že u více jak dvaceti jejich chlapeckých svěřenců se podařilo vyvolat nadšení pro poprázdňinové pokračování v podobné činnosti, jakou jim bylo dopřáno poznat na táboře. Tak se narodil Tábornický oddíl při komisi mládeže závodní odborové organizace Prezidia ČSAV. Zřizovatel činnosti oddílu byl sice neobvyklý, avšak od počátku se odborová organizace Prezidia ČSAV jevila být bezpečnější než všechny dosud poznané „krycí firmy“. Nadto se brzy ukázala být i firmou slušnou a statečnou. Což v té době nebylo vůbec málo. Rozhodnutí opustit osadu Třináctka a věnovat se práci na vytvoření oddílu, organizování programu, nejrůznějších aktivit a výchově jeho členů však nebylo snadné. Zasáhlo všechny osadníky. Ty, kteří zůstali v trampingu, i ty, co z Třináctky odcházeli do Tábornického oddílu. Ani v doposud uznávaném, opěrném a silném argumentu, že je třeba využít všechny schůdné možnosti – vyjma těch vedoucích ke kolaboraci s režimem – k udržení a rozšíření

myšlenek skautingu, nebyla nalezena shoda mezi oběma částmi Třináctky. Po rozchodu se cesty k sobě hledaly složitě a dlouho. Systém vedení Tábornického oddílu ČSAV byl od počátku a záměrně postaven na týmu spolupracujících osob, dohodnutých na generální linii výchovy a výcviku. Uznávání Jiřího autority a jeho zkušeností bylo všemi spolupracovníky ve vedení oddílu chápáno jako samozřejmost. Styl týmového vedení slavil v Tábornickém oddílu ČSAV velký úspěch. Málokterý oddíl, sdružení či klub mohl vykázat tak bohatou a intenzivní činnost, stejně jako se pochlubit prostředím s výrazně rozpoznatelným duchem přátelství, jímž byl prodchnut.

dobách to, co v oddíle ve svém dětství a mládí dostali. Nedlouho po zahájení činnosti Tábornického oddílu ČSAV se ozvala Státní bezpečnost. Jak jejím pracovníkům nejspíš úplně unikla skutečnost, že Jiří vedl téměř dva roky (1959–1960) turistický oddíl v tělovýchovné jednotě Dynamo Spoje Žižkov, tak v nově vznikajícím útvaru jeho vliv náhle pokládali za nebezpečný. Péče komunistické policie byla nepochybně odrazem bedlivě sledované a zpravodajsky pokryté Jiřího úspěšné činnosti mezi trampy. Státní bezpečnost, vedle ztrpčení života, chtěla dosáhnout toho, aby zřizovatel zbavil Jiřího pozice vedoucího

■ Tábor Tábornického oddílu ČSAV u rybníka Drahota v Brdech v roce 1964. S Jiřím paní Marie Landová, maminka člena Třináctky Vládi Landy – Mývala. Měla hlavní zásluhu na tom, že při Prezidiu Akademie věd mohl Tábornický oddíl vzniknout. Sehrála také velmi pozitivní roli při tlaku Státní bezpečnosti, usilující o to, aby byl Jiří zbaven vedení oddílu

■ Duby na Dvorcích (ilustr. Jan Čáka)

oddílu, do níž byl ustanoven a uznán. Podle režie StB se měla odborová organizace Prezidia ČSAV zaleknout Jiřího minulosti a jmenovat vedoucím Tábornického oddílu některého z jeho spolupracovníků, když už ne přímo činnost oddílu zastavit. Spleti se v obou směrech. U Jiřího přátel a spolubratrů nepořídili nic ani po dlouhém naléhání. Postavili se za něho jednoznačně. Nepříjemnější a neočekávané překvapení však připravil Státní bezpečnosti odvážný postoj členů výboru odborové organizace. I oni vydrželi tlak StB a její výhrůžky. Jiřího jmenování vedoucím oddílu zůstalo nezměněné. V této souvislosti je třeba zmínit jméno důstojníka StB – rád o sobě prohlašoval, že je „z protiskautského odboru“ – řídícího kampaň za Jiřího odvolání. Byl to major Kvítek. Do života měl Jiřímu zasáhnout ještě několikrát.

K ukončení činnosti Tábornického oddílu ČSAV došlo na podzim roku

1965. Nikoliv však vlivem práce StB. Bylo plánováno a dohodnuto už v průběhu oddílového tábora téhož roku na řece Blanici nedaleko staroslavné skautské rezervace Měsíční údolí. Příčinou byla událost známá z historie českého skautského hnutí jako vznik střediska Psohlavci. Podnět k ustavení Tábornického klubu Psohlavci dal Josef Zikán – Bobr, klíčový muž slavné obnovy skautské organizace v roce 1968. Důležitou diplomatickou spojkou mezi Bobrem a vedoucími Tábornického oddílu ČSAV, reprezentovanými Jiřím, byl Ivan Makásek – Hiawatha. Se svým roverským kmenem Dakota vedl družiny v Bobrově oddíle, který už od začátku šedesátých let byl činný v tělovýchovné jednotě Spofa Praha – Žižkov. Zrod Psohlavců si ovšem vyžádal nesnadné zdolání jedné významné překážky. Ležela v Zikánově minulosti. Byl členem Akčního výboru Junáka po únoru 1948, nadšeným pionýrským aktivistou v časných padesátých letech a komunistou. Vedoucím Tábornického oddílu ČSAV, které Ivan Makásek přijel na Blanici přesvědčit o správnosti ustavení střediska Psohlavci, byly tyto okolnosti známy. Určitou dobu se jim v etapě vyjednávání jevily jako nepřekročitelné. Budoucnost však ukázala, že důvěry, kterou Bobrovi, po složitých úvahách, vůdcové Tábornického oddílu ČSAV projeví – spolu s rovery Dakoty

– nemuseli nikdy litovat. Také proto mohl být naplněn hlavní smysl a cíl střediska Psohlavci: Pracovat v oddílech střediska tak, aby myšlenky a metody skautingu zasáhly vybraný počet mladých lidí, s nimiž by bylo možné – v příznivé chvíli – dosáhnout obnovy skautské organizace. Tábornický oddíl ČSAV, s velkou pečlivostí budovaný od podzimu roku 1963, se po ustavení Psohlavců dobrovolně rozložil do třech oddílů. Nešlo přitom o jednoduchý proces. Oddíl, jak bylo naznačeno, dosáhl po dvou letech intenzivní činnosti značných výcvikových a výchovných úspěchů. Ne každý z jeho členů mohl být informován a tím i ztotožněn s cílem nově utvářeného střediska Psohlavci. Pro mnohé z nich bylo ukončení činnosti oddílu, a jeho další působení v nové organizační struktuře střediska, velkým citovým problémem.

Ve středisku Psohlavci, založeném na podzim roku 1965, byla oddílům vzniklým z původního Tábornického oddílu ČSAV přidělena čísla 2, 5 a 6. Organizační změny potkaly také Bobrův oddíl. Ten dal vzniknout dvěma celkům: Prvnímu oddílu, u jehož vedení zůstal Bobr, a Třetímu oddílu. Vůdcem Psohlavcecké Trojky se stal Ivan Makásek – Hiawatha a dal jí název Neskenon. Šestý oddíl Psohlavců byl vodácký. Tvořila jej, jak jsme již naznačili, část členů Tábornického »

■ Pohled na severovýchodní část Brd z Příbramska – z vrchu Vojna 667 m n.m. (ilustrace Jan Čáka)

oddílu ČSAV a nově získaní chlapci z náborů prováděných na pražských školách. Kapitánem Šestky se stal Jiří Kafka, jemuž trampové, které nyní na výpravách se svým novým oddílem potkával, říkali Kazateli – brdský psanče a to za obdivného úžasu mladých vodáků.

Po prvním máji roku 1966 se znovu ozval major Kvítek z StB. V čele svých spolupracovníků zadržel Jiřího na 24 hodin. Vyšetřoval jej z organizování nelegální oslavy studentů pražských vysokých škol, která pod tradičním názvem Majáles vyvrcholila toho roku střetem s policií, ostatně tak, jako léta předchozí. Na jeho obranu vystoupil tentokrát vedoucí střediska Psohlavci – tehdy ještě člen komunistické strany – Josef Zikán – Bobr. Dokazoval majoru Kvítkovi, jakého nesmyslu se zatčením Jiřího StB dopustila. V čase, kdy měl řídit protestní studentské akce, byl spolu s Bobrem a přibližně padesáti dalšími svědky nejméně šedesát kilometrů od hlavního města. Josef Zikán – Bobr potom vzdorně setrval v Bartolomějské ulici, obávané služebně policie, dokud nebyl Jiří propuštěn. Major Kvítek přitom Bobrovi, jako komunista komunistovi sdělil, že v tomto případě šlo opravdu o omyl – muž, který studentské provokace prý řídil, byl prý Jiřímu podobný, hlavně svým vousem. Brzy potom dostal Bobr od vedení podniku Průmstav, kde pracoval jako vychovatel učňů a redaktor závodního časopisu, důtku za to, že se nezúčastnil prvomájového průvodu a pobýval kdesi v brdských lesích. Dárek komunisty komunistovi. V létě roku 1967 ustál Jiří svou největší životní zkoušku způsobem, který mu, přes všechno znepokojení a znejistění přátel, uchoval jak čest, tak i jejich úctu. V té době se na něho

také začaly přímo lepit zdravotní problémy. Šestku převzal do své péče Ivan Procházka – Jack, odchovanec Tábornického oddílu ČSAV. Jiří dal posléze podnět k založení roverského kmene Stopa. Tvořili jej jak někteří bývalí členové Tábornického oddílu ČSAV, tak i několik dívek, účastnic odborářského tábora Akademie věd v roce 1963. To už se ovšem na dohled přiblížila doba, v kterou Biggles, Petr Vlk i Kazatel – brdský psanec nikdy nepřestal věřit. Zdálo se, že ta doba na sebe bere podobu popsanou Petrem Vlkem začátkem padesátých let v jednom z jeho zápisníků. Po zatčení mu byl při domovní prohlídce zabaven Státní bezpečností. V roce 1956 nechala StB ze zápisníku – k vykreslení charakteru pachatele a jako přitěžující okolnost – rozhořčeně a podrážděně citovat Jiřího zápis do obžalovacího spisu: „Pardon od komunistů by neměli vyžadovat a očekávat jenom skauti. Musí to být důkladný, generální pardon celému národu“. Byl začátek roku 1968. V mnoha ohledech rok pozoruhodný a výjimečný, vykazující nemálo indicií, že by se Jiřího mladický předpoklad a požadavek, uložený v jeho skautském notesu, mohl opravdu naplnit.

Owígo – kánoe plující proudem

Rok 1968 byl časem splněných nadějí, ale ještě větších obav o jejich uchování a trvalost. Tábornickému klubu Psohlavci, který byl koncem února slavnostně přejmenován na Junácký klub, se tak podařilo naplnit zásadní a všemi jeho vůdci podporovanou část svého programu:

dát všechny síly a zdroje ve prospěch obnovy skautské organizace. Příznivý čas pro uskutečnění tohoto záměru byl rozpoznán v lednu 1968 po plénu ústředního výboru komunistické strany. Pro členy střediskové rady Psohlavců – vůdce oddílů, jejichž počet se z původních šesti zakladatelských rozrostl na třináct oddílů – nastala horečná, vzrušující, ale nesmírně radostná doba. Obnovovali skauting, tak jak si to vždycky přáli. A jeho comeback měl podobu výbuchu probuzené sopky. Nahromaděná láva skautingu se valila celou republikou. Tato láva byla ovšem radostně vítána, jako by byla životodárnou, ozdravující hmotou úpěnlivě očekávanou. Jiří v těch hektických měsících roku 1968 stavěl na nohy nejen skauting, docházel také pilně do rodící se organizace politických vězňů K 231. Pomáhal zde s administrací sestře Dagmar Skálové – Rakše, velké skautské a muklovské legendě. Obrátil se v té době na něho rovněž jeho dávný přítel Jiří Goj – Gaučo z Ostravy, který začal už v roce 1967 vydávat časopis Tramp. Činnost a záběr časopisu se nadějeplnou propustí roku 1968 obohatila a přerostla hranice Ostravy. Jiří začal pro Trampa připravovat seriál o historii českých osad. Nikdy nedošlo k jeho otištění. Dříve přišla sovětská srpnová okupace. A i když Tramp po invazi, až do začátku roku 1971 dále vycházel, dokonce pod stejným šéfredaktorem, Jiří do něho už napsal jen pár zpráv a vzpomínek na události v trampingu z počátku šedesátých let. Na jaře toho úžasného roku navštívil po pěti letech opět mohyly na Ivančence. V roce 1963 na ni vystoupal společně se svými kamarády z Třináctky, Jiřím Gojem – Gaučem a staršími chlapci ostravského oddílu

■ Jiří na hřišti u klubovny Pětky na Libeňském ostrově. Konec prázdnin roku 1967

■ Jaro 1968. Nedaleko tábořiště Třináctky a Pětky „U modřínu“, blízko Kocáb – Hadí řeky. Jiří se tehdy zúčastnil oddílové výpravy Pětky. Setkal se zde s jeho známým hajným – sokolníkem (foto Pavel Štajer – Stopka)

■ Na setkání „vysloužilců“ Neskenonu. Jiří vedl třetí oddíl Junáka Neskenon od roku 1969 do roku 1972

Karla Líby. Tenkrát, když k ostatním kamenům mohly zasadili přírůstky z vrchu Vítkova a Vyšehradu, vezené v tornách přes půlku republiky, a nahradili starý rozpadající se kříž novým, byli v památném horském sedle sami. V roce 1968 byla mohyla hojně navštívena skautskou a trampskou mládeží, která zaujatě naslouchala její tragické, ale hrdinské historii. Jiří si při tom jistě připomněl chvíle, když po svém návratu z vězení vyprávěl legendu Ivančeny svým druhům na brdském kempu Bíkej. Začátek roku 1969 byl po srpnové okupaci další prověrkou národního charakteru. Rozhodující část české společnosti sice ještě projevovala věrnost myšlenkám Pražského jara a byla tedy silně, až k zoufalství, zasažena

statečnou obětí studenta Jana Palacha, avšak páteře některých se už začínaly povážlivě kroutit v chytání normalizačního větru.

V jarním, jinak však trudném čase roku 1969, byl za reakci národa z vítězství našich hokejistů nad mužstvem Sovětského svazu, nalezen plánovaný důvod k instalaci Gustáva Husáka do čela komunistické strany. Tehdy, téměř dva roky před novou likvidací českého skautingu, se u jednoho brdského ohně, kde o oné smutné možnosti mnozí přítomní ještě velmi hlasitě pochybovali, byl Jiří se svým názorem, že komunisté skautskou organizaci dříve nebo později opět zařídou, téměř osamocen. Řekl tenkrát, že zhoubou – až k likvidaci dojde – by bylo opakování snah po

vytváření celků podobných středisku Psohlavci, které vzniklo ve vlídné době společensky uvolněných šedesátých let. Program zformulovaný do věty „Minimální centralizace, maximální kooperace“ byl poprvé Jiřím vysloven u vzpomínutého ohně jako závěr vzrušené debaty o možném novém konci skautingu v Československu. Měl se stát zásadní metodikou pro práci a činnosti skautských oddílů v ilegality. Za několik let se ukázalo, jak prozíravá by byla ona věta, kdyby svou nepoučitelnost vůči jejímu obsahu, spolu se ztrátou ostražitosti, neprokázali i ti, jejichž negativní zkušenosti s komunistickým mocenským aparátem byly nemalé.

Psal se však ještě rok 1969 a skauting byl zatím legální. Před Jiřím se právě otevřel další důležitý životní předěl. Vyhověl totiž naléhání Ivana Makásky, dosavadního vůdce (přesněji náčelníka) třetího oddílu Junáka – Neskenonu, aby po něm převzal náčelnické žezlo.

Neskenon byl, díky dlouholetému studiu, přesvědčení a obdivu svého zakladatele Ivana Makásky, skautským oddílem se silnými prvky Setonova woodcraftu v kombinaci s podpůrným a přitažlivým výkladem života a zvyků severoamerických Indiánů, kteří měli být neskenoncům symbolem a vzorem. Skautsko-woodcrafterský »

styl Neskenonu, i když měl možnost jeho vývoj z povzdálí sledovat, byl pro Jiřího doposud neznámou půdou. Vedle dlouholetého společného přátelství byl právě nepoznaný styl oddílu dalším důvodem k souhlasnému stisku ruky s Ivanem. Pozvání k vedení Neskenonu bylo Jiřímu jistým druhem výzvy.

Obyčejné skautské přezdívky, jak Ivan svou příslovečnou výmluvností Jiřímu vysvětlil, se v Neskenonu pěstují jen do určité chvíle. Než totiž bojovník kmene získá lesní jméno, a to až po splnění předepsaných požadavků. Takové jméno pak ovšem vyjadřuje charakter bojovníka, připomíná jeho skutky a dovednosti. Pro nového náčelníka Neskenonu je lesní jméno nezbytností, horlil dál Ivan Hiawatha Makásek. Také už prý vzhledem k důležitému výchovnému prvku skautingu, totiž výchově pomocí osobního příkladu vůdce.

Pravda je, že lesní jméno, které Jiřímu Ivan při jeho nástupu do Neskenonu vybral, je nejvýstižnější ze všech přezdívek, co do té doby nosil. Ovšem až po svébytném Jiřího výkladu. Dnes jeho poslední přezdívku zná, a pod ní na něho vzpomíná, nejen početná obec skautů a skautek, ale též političtí vězni, stejně tak i čtenáři časopisů ČIN a Věrní zůstaneme.

Roku 1969 přijal Jiří lesní jméno Owígo, což, jak vykládal Ivan Makásek, vyjadřovalo v jakési indiánské řeči kánoe plující proudem.

Jiřího přátelé pamatují, že proudem řek a říček se opravdu nechával rád unášet. Nikdy ne ovšem řekou davu, proudem lidským. Tím se vždycky prodíral vzhůru. Složitě, namáhavě, dokonce až k sebezníčení odvážně, ale proti němu. Jako kánoe plující proti proudu. Takhle také on sám, řídce sice, vykládal svou poslední přezdívku, které se mu v životě dostalo.

Do Neskenonu Jiří přinesl některé soutěže, závody a přebory. Jejich tradice vznikla ještě ve Třináctce nebo v Tábornickém oddílu ČSAV či dokonce dříve. Byla to například soutěž v zálesáckých znalostech a dovednostech nazvaná Bílý náčelník, založená už v roce 1953 ve skautském oddíle Přátelství, Wantulský střelecký přebor či štafetový závod pojmenovaný po tragicky zemřelém členu Jiřího rover-

ské družiny Lišek Jaroslavu Lomberském – Mikym.

S Jiřím však přišla do Neskenonu hlavně vůdcovská a výchovatelská zkušenost, kterou dokázal dělat hrdiny z členů oddílu, a ne ze sebe, a schopnost dotahovat věci ke zdárnému konci. Té bylo zvláště potřeba. Zakladatel Neskenonu Ivan Makásek měl úžasné nápady, které činnost Neskenonu okrášlovaly a poetizovaly, ale často se mu nedostávalo sil své záměry uskutečnit. Jiří to dokázal. Uměl jít po dobré stopě vytrvale jako ohař.

V roce 1970, na podzim, došlo k třetímu nedobrovolnému ukončení činnosti české skautské organizace. Tentokrát uváděné jako integrace s Pionýrskou organizací SSM. Nutno připomenout, že na tomto tzv. integračním procesu se aktivně podílela řada vysokých činnovníků Junáka včetně jeho nevyššího orgánu – Ústřední rady. Jednak samotnou podporou integrace, dále pak vypracováním a schválením materiálů dehonestujících podstatu a cíle skautského hnutí, jeho historii, práci a význam zakladatelů skautingu. Dále pak tito činnovníci vytvořili, podepsali a nechali normalizačními medii rozšířit prohlášení o své bezvýhradné pookupační podpoře politiky KSČ a Pionýrské organizace SSM. Obsahem těchto hanebných prohlášení hodlali zavázat všechny členy Junáka. Ve zmíněných kolaborantských materiálech se nestyděli také fízlovsky upozornit na možnost, že někteří příslušníci skautské organizace patrně neuposlechnou jejich výzev a budou Pionýrskou organizací SSM, jako určenou organizační formu, ignorovat a rozhodnou se vést své oddíly dále ilegálně nebo v jiných společenských organizacích. Aby ani to nebylo málo, tak přesně ukázali, u kterých jejich včerejších bratrů a sester lze takový negativní vztah k dětské komunistické organizaci hledat a očekávat. Podle těchto normalizačních výpotků ve vedení Junáka, třesoucích se o své posty a kariéry, to měli být vůdcové a členové skautských křesťanských oddílů. Je třeba dodat, že ani přibližně podobné sebepokálení nedokázala vyprodukovat žádná ze sedmnácti dětských a mládežnických organizací, které se stejně jako Junák účastnily „integrač-

■ *Minewakan a Jiří (Owígo) na Indiánských hrách s Tuskarorou (1974)*

■ *Na oddílové radě – Jiří končí v Tuskarore (1975)*

ního procesu“. Ve vedení málokterého spolku se v té době našlo tolik figur s charaktery pohyblivých písků jako právě v Junáku. Tuhle zradu, hanbu a pokoření, na nichž měly svůj podíl i dosavadní nezpochybnitelné autority, modly a totemy českého skautingu, sledovala skautská obec s různými pocity. Nelze říci, že s pocity vždy odmítavými. Tak to ostatně v Čechách chodí – když vychladne nadšení, začne se lámat chleba a s ním i charaktery. Hledají se argumenty, jak zdůvodnit nezdůvodnitelné. Česká skautská organizace nezůstala ušetřena této pravidelně se opakující národní matematiky. Bohužel. Generace vůdců, skautů a skautek, vyrostlá v ilegálním skautingu, do níž Jiří Owígo Kafka patřil více než jistě a více než jiní, byla kriváctvím členů nejvyššího vedení Junáka zděšena a zahanbena. Nikdy nedokázala na onu dobu podlosti zapomenout. Zakladatelské oddíly bývalého střediska Psohlavci, které mezi sebou po celou dobu legální činnosti Junáka (1968–1970) udržovaly úzkou spolupráci, do Pionýrské organizace nepřešly. Musely proto hledat nové organizační základny, stejně jako klubovny.

■ Setkání s Jájou Makáskovou, Máťou Kolářovou a jejich rodiči Budínovými na memoriálu L. Koláře (foto ZvD)

kenonu. Souběžně s tím vyhledával účastníky protinacistického odboje, studoval v knihovnách, ve starých novinách a poválečných časopisech. Snažil se rozklíčovat smutný úděl dvou mladých, snad sedmnáctiletých skautů z Kolína. Ti v létě roku 1944 odešli tajně na Slovensko, aby se tam zapojili do povstaleckých bojů. Nikdy se nevrátili. Údajně měli být zastřeleni nacisty po likvidaci povstání při pokusu o přechod slovensko-protektorátní hranice. Jiří se s jejich příběhem seznámil v jakémsi skautském almanachu, a jak už jsme řekli – po dobré stopě byl schopen jít důsledně a neúnavně.

■ Setkání účastníků Jamboree z roku 1947 v Hradci Králové – Kukleny srpen 1993. Jiří v rozhovoru s br. Lubkou Škaloudem (foto ZvD) »

■ Jiří na memoriálu Ládi Koláře u Zámeckých schodů na Pražském hradě (foto ZvD)

Mnohdy roky budované a opatrované odevzdaly Pionýru, často i s tábornickým vybavením.

Neskenonu našel Jiří krytí v Domě dětí a mládeže v Praze 4. Oddíl opustil svou krásnou klubovnu v Nitranské ulici na Vinohradech a odstěhoval se k vltavským břehům, do Podolí, kde se říkalo na Mlejнку. Tam měl Dům dětí

svou vodáckou základnu a Neskenon v ní našel novou klubovnu.

Jiří se tehdy začal zajímat o osudy pražských skautských oddílů, které od počátků našeho skautingu, přes všechny jeho historické etapy, byly označeny číslem Tři. Vedla jej k tomu skutečnost, že stejné oddílové číslo užíval od roku 1965 i Neskenon, aniž by v něm byl zakotven třeba jen zlomek znalostí o více než padesátileté cestě „Trojek“ historií českého skautingu. Korespondoval a setkával se v této záležitosti s mnoha skautskými pamětníky. Do pátrání po osudech Třetích pražských oddílů zapojil a projektem nadchnul i několik chlapců z Nes-

Začátkem sedmdesátých let opustil Jiří rodný Žižkov. Odstěhoval se ze svého bytu ve Štítného ulici do rodinné vily v Liboci. Jeho žižkovský byt mohl vyprávět o schůzkách vedení oddílů konaných mnohdy dlouho do nočních hodin. Plánovaly se na nich různé akce, soutěže a závody, nejednou se zde hledalo řešení i složitých problémů výchovných. V pokoji, který byl v šedesátých letech trvale prázdný, se také stavěly kánoe, aby se potom dohotovené – za pozornosti celé ulice – stěhovaly ven tak, že byly po laně spouštěny vybouraným oknem přes dvorek do průjezdu. »

■ S Rudolfem Vojtěchem – Danem, spolužákem a skautským bratrem. Začátkem padesátých let spolu založili skautský oddíl Přátelství

Byť se po Jiřího odchodu stal na mnoho let útočištěm několika přátelům a kamarádům. Obýval jej například se svou ženou Jindra Bílek – Pišvějc, Jirkův trampský kamarád, zakladatel a organizátor slavného Ponny expresu, i ožený Jan Lukeš – Pulec, člen Tábornického oddílu ČSAV a suché Pětky.

Owígovo aktivní vůdcovské působení v Neskenonu je ohraničeno roky 1969 až 1972. Přesto, že zůstal i po svém odchodu Neskenonu přátelsky nakloněn, zúčastňoval se některých jeho akcí a byl o dalších cestách oddílu dobře informován, byla nepochybně škoda – především pro Neskenon – že zde Jiřího aktivní výchovná služba dále nepokračovala.

Bezprostředně potom, co předal náčelnický post v Neskenonu Romanu Splítkovi – Šakohovi (skautovat začal pod přezdívkou Alvarez v jednom z oddílů katolického střediska Maják, který se rozešel na podzim 1970) založil spolu se svým dlouholetým přítelem Pavlem Döllingerem – Minewakanem nový oddíl. Nazvali jej Tábornicko-vodácký klub Tuscarora. Jak měl v době námluv s Neskenonem Jiří výhrady vůči přílišnému zahledění oddílu do indiánské romantiky, v praxi samé si uvědomil, že jde o mimořádně přitažlivý výchovný prostředek, který, zůstane-li metodou, nikoliv cílem, je možné s úspěchem využívat. Tento jeho předpoklad se bohatě naplnil v činnosti Tuscarory.

Během dvou let vyrostla Tuscarora za Owígova a Minewakanova vedení v oddíl, který mohl Neskenonu v ledačems konkurovat. Svou činností

■ S bratrem Milotou Fanderlikem při setkání v klubovně brněnských skautů. Po třetí obnově skautingu, začátek devadesátých let (foto ZvD)

a vnitřním duchem byl rozhodně podobným oddílům velkou inspirací. Vlastními silami si chlapci z Tuscarory, kterých bylo kolem šedesáti, vybudovali pěknou klubovnu v domě jedné ze smíchovských ulic. Na pražském Smíchově měl ostatně oddíl Tuscarora svého zřizovatele – Dům dětí a mládeže.

Potíže dolehly na Tuscaroru v roce 1974 nedlouho před plánovaným táborem na východním Slovensku. Jejich hlavním protagonistou byl opět důstojník StB major Kvítek, z protiskautského oddělení, jak i tentokrát neopomněl zdůraznit.

Lze pokládat za jisté, že příčin problémů Owígovy a Minewakanovy Tuscarory bylo hned několik. V první řadě to byl samotný Owígo, o něhož major Kvítek neztrácel zájem. Dostalo-li se mu o něm na stůl něco zpráv, z nichž by se dal vykresat případ podobný tomu, za nějž byl Owígo už jednou odsouzen, ihned velel k pohotovosti. Hlášení o Owígovi a Tuscaroře přicházelo majoru Kvítkovi v té době nemálo. Produkovala je závist některých pracovníků tehdejší Pionýrské organizace SSM, kteří podezřívavě registrovali narůstající vliv Tuscarory na nemalý počet smíchovských dětí. Rozhořčení nad odchodem členů z vlastních pionýrských oddílů do Tuscarory si jejich vedoucí nenechávali pro sebe. Namísto toho, aby působení Owígova a Minewakanova oddílu

přijali jako výzvu ke zkvalitnění své práce, vytvářeli prostor k jeho administrativní likvidaci a zákazu činnosti s mládeží jeho vůdcům.

Jistou úlohu v těchto událostech rozhodně, a paradoxně, sehrála i uvažovaná snaha po pevnější centralizaci oddílů s indiánskou tematikou, kterou se vážně zabývali náčelníci Neskenonu, Tuscarory a dalších podobných oddílů. Paradoxně proto, že v období třetí likvidace skautingu, v letech 1969–1970, to byl právě Owígo, který na nebezpečí centralizace upozorňoval a varoval před ní. Avšak relativní bezpečí, v němž mohly bývalé skautské oddíly v první polovině sedmdesátých let pracovat – podmínky pro činnost ilegálního skautingu byly tehdy nesrovnatelné s těžkými a nebezpečnými léty padesátými – ukoľévalo ostražitost a rozvahu i zkušeného Owíga.

Ve hře o likvidaci Tuscarory byla také její hezká klubovna, v níž se zhlédl nejeden pracovník smíchovské PO SSM (Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže). V neposlední řadě nesly na ní určitý podíl i finanční a majetkové čachry v ODPM (Obvodní dům pionýrů a mládeže). Povědomí o nich si vůdcové Tuscarory nenechávali pro sebe a navíc si je dovolili kritizovat. Před málo vhodnými svědky ovšem, či přímo před těmi, kteří na machinacích profitovali a mohli se cítit ohroženi.

■ Skautské muzeum ve Vídni 1993. Jiří prohlíží kroniku při rozhovoru s představiteli muzea pro článek do zpravodaje ČIN (foto ZvD)

■ V šáreckém údolí při obvodním kole Svojsíkova závodu 1993 (foto ZvD)

■ Jiří na sněmu Svazu skautů a skautek České republiky v Brně

Klubovnu Tuscarory podrobila StB na jaře 1974 tajné noční prohlídce. Jako důkaz ilegálního skautování byl majorem Kvítkem a jeho spolupracovníky shledán lístek přišpendlený na oddílovém oznamovateli. Propagoval letní tábor Tuscarory. Měl se uskutečnit v nejvýchodnější části republiky. V kraji Huculů u obce Ulič. Na zmínovaném lístku z oznamovatele stálo: „Těšíme se na společné jamboree s Neskenonem v Uliči.“

Slovo jamboree v táborové upoutávce chápali vůdcové Tuscarory zásadně jinak než major Kvítek. Ten u zřizovatele oddílu obvinil Owíga a Minewakana z přípravy ilegálního skautského jamboree, které se mělo, podle jeho fantasmagorických úvah, konat na území tehdejšího Československa. Oba, Owígo a Minewakan, byli předvedeni na StB a mnoho hodin v této záležitosti vyslýcháni.

■ Na jednání skautských činovníků v Českém Těšíně v roce 1996 (foto ZvD)

Vývoj a závěr případu oddílu Tuscarora a jeho vůdců nebyl však ani tentokrát majoru Kvítkovi příjemný, podobně jako funkcionářům SSM obvodu Prahy 5. Měl totiž podobný průběh, jaký se již jednou v souvislosti s Owígem odehrál. Došlo k němu, jak jsme zmínili, v první polovině šedesátých let na výboru odborové organizace Prezidia Akademie věd. Nyní se za vedoucí oddílu Tuscarora téměř jednoznačně postavili rodiče jeho členů. Dokázali je svým vlivem nejen ochránit, ale vytvořili oddíl nové podmínky pro další činnost. Budiž zdůrazněno, jako dodatečný projev

obdivu a uznání, že to byli mnohdy rodiče, kteří svým postojem riskovali vlastní vysoké kariéry. V této souvislosti je nutné vzpomenout, že mnoho jiných skautských aktivit sedmdesátých a osmdesátých let zůstalo uchráněno a nezasaženo pozorností StB a jejích agentů. Bylo tomu tak proto, (usuzujeme a všechny dosavadní poznatky to dokazují), že Owígem kdysi doporučená decentralizace činnosti skautských oddílů a vůdců byla zde až úzkostlivě dodržována. Nebezpečný major Kvítek a jeho druzi se tak nikdy nedozvěděli například o práci Ligy roverských »

kmenů, o jejím časopise Cesta a dalších publikačních akcích, jakým byl třeba překlad a vydání knihy tajemníka mezinárodní skautské organizace Lazslo Nagyho, nezachytili ani zmínku o vzpomínkovém pásmu připraveném ke stému výročí narození A. B. Svojsíka, o vytištění a rozeslání plakátu k této události. StB na druhou stranu nepochybně v začátku každého roku registrovala pokrytí fasád domů Starého města a Malé Strany heslem Palach, ale nikdy se jí nepodařilo vypátrat pachatele. Nedožvěděla se také o návštěvách západoněmeckých skautů, o pořadech vytvářených pro rádia Svobodná Evropa a Hlas Ameriky například u příležitosti 75. a 80. narozenin Jaroslava Foglara, o roznášení exilových časopisů a publikací, distribuci tonerů do kopírek, na nichž se tiskly samizdaty, o tajných besedách s významnými činovníky českého skautingu, při nichž se řešily a zpracovávaly náměty na obnovu skautské organizace. Dlužno tedy říct, že Owígo svou naordinovanou metodu konspirace – jak vidno jinak dobře fungující a úspěšnou – v případě Tuscarory neuplatňoval, bohužel, příliš důsledně.

Oddíl Tuscarora odešel v roce 1975 z pátého pražského obvodu. Stal se turistickým oddílem mládeže při tělovýchovné jednotě Viktoria Žižkov. Získal zde, díky pomoci odvážných rodičů, výtečnou patronaci a dobré podmínky k pestré a bohaté činnosti. Vůdcem oddílu zůstal Pavel Döllinger – Minewakan.

Jiří Owígo Kafka přenesl po nějaké době svou aktivitu z turistického oddílu Viktorie Žižkov do 68. základní skupiny TISU, později organizace Českých ochránců přírody. Ochranná organizace, vyvolaná a založená Ivanem Makáskem – Hiawatou přijala posléze název Taraxacum. Nebylo náhodou, že stejné pojmenování, včetně znaku – ochmýřeného semínka pampelišky – užívala i skautská sekce ochránců přírody působící v té době při mezinárodní skautské organizaci. Však i pražská skupina Taraxacum byla složená převážně ze skautů, trampů a jím spřízněných duší.

V Taraxacu, jak bylo ostatně Jiřího zvykem, se zapojil ihned do práce.

■ Příprava nového praporu SOVF k vysvěcení arcibiskupem Karlem Otčenáškem ve farním kostele bývalého kláštera v Koclířově

Po celá sedmdesátá a osmdesátá léta zde praktikoval jemu vlastní způsob činnosti. Znamenalo to činnost radostnou, dobrovolnou, neohlížející se po hmotném zisku či kariéře. Také tyto vlastnosti, podobně jako jeho obětavost a pracovní nasazení, mu získávaly úctu a přátelství. Krom toho se vždy znovu ukazovaly být významnou pohybkou mnohým jeho druhům.

Jiří přispíval do interního časopisu skupiny, inicioval a organizoval její rozmanité činnosti. Počátkem osmdesátých let stál u zrodu dnes legendární Akce Aqua. Jejím smyslem bylo vyhledávat v Brdském lesním masivu studánky, prameny a vodní vývěry. Zaznamenávat je do map, odebírat z nich vzorky vody a ve spolupráci s několika vědeckými pracovišti zjišťovat jejich kvalitu. Později organizoval Owígo zastřešování těchto studánek, jejich udržování a čištění. K podílu na Akci Aqua přivedl také řadu pražských skautských oddílů, krytých různými společenskými organizacemi, a mnoho svých trampských a vodáckých přátel. O výsledky Akce Aqua, jedinečné svého druhu – významné dnes více než jindy i tím, že byla prací výhradně nadšených dobrovolníků, k níž nebyla ze státní pokladny vydána ani koruna – projevilo zájem, spolu s vedením armády, i několik vědeckých institucí. V Owígově péči byla rovněž každoroční kulturně poznávací soutěž Taraxaca nazvaná Memoriál Vládi

■ U památníku politických vězňů nad trestaneckým lomem Mořina

Koláře – Akely. Svému příteli Jindrovi Bílkovi – Pišvějcovi pomáhal s organizací velké a obdivuhodné akce, usazené v povědomí české společnosti sedmdesátých a osmdesátých let jako Ponny expres. Stal se dobrovolným strážcem ochrany přírody pro území obvodu Prahy 6, konkrétně lokality Divoká Šárka. O letních prázdninách si jeho návštěv na táborech pravidelně užívali členové a vedoucí spřízněných oddílů pracujících pod patronací ochranné skupiny Taraxacum. Dostávalo se jim tak možnosti poznat a v praxi užít Owígovy bohaté tábornické a zálesácké zkušenosti, podobně jako vnímat jeho veselou a laskavou povahu, které mu byly základnou výchovatelského přístupu. Státní bezpečnost, konkrétně známý major Kvítek, který jindy nevynechal příležitost, aby Jiřího nepozval alespoň k tzv. „informativnímu“ výslechu,

■ V sále Ministerstva obrany při udílení Pamětní medaile čestnému Skautskému oddílu Velena Fanderlika za účast jeho členů v protikomunistickém odboji

■ S přáteli při slavnostním křtu nové ulice – ulice Karla Kryla

■ Pietní vzpomínka u hrobu prezidenta E. Beneše v Sezimově Ústí

mu v období jeho aktivit v Taraxacu dávala pokoj. To ovšem neznamenalo, že by jej pustila ze zřetele. Přestože ochranu přírody komunistický režim příliš nemiloval (stejně jako další občanské iniciativy vymykající se jeho kontrole a závislosti na něm), byl nucen ji vzít na vědomí a respektovat. Už proto, že její stále sílící vliv byl poznatelným faktem, veřejností uznávaným a ceněným. A i když netřeba pochybovat o tom, že Státní bezpečnost dobře znala kádrové složení Taraxaca, v němž Owígo požíval významného postavení – i zde totiž měla StB své informátory, nešlo z aktivit skupiny, nesporně a příkladně ochránářských, vyvodit trestnou činnost proti režimu. Činnost výše uvedeného charakteru mohla ovšem komunistická policie (kdyby se jí dostalo potřebných informací) u Owíga shledat už v průběhu roku 1988. Tehdy začal se svými

■ Před Strašnickým krematoriem u památníku padlých, umučených a popravených československých skautů a skautek (6x foto JosefP)

přáteli připravovat k vydání první čísla samizdatového skautského časopisu ČIN (mimořádně, je téměř neznámým faktem, že to byl právě Owígo, který navrhl jeho název a obhájil jej proti doporučenému pojmenování „Jamboree“ – jedním ze zamítavých argumentů byla zkušenost s tím, co právě ono slovo vyvolalo kdysi u majora StB Kvítka). První číslo ČINu, zpravodaje skautů a skautek, vyšlo 24. dubna 1989. Jeho vydání bylo ohlášeno zvláštním skautským pořadem na Svobodné Evropě a Hlasu Ameriky.

V listopadu 1989 (do té doby vyšla čtyři samizdatová čísla ČINu) dospěla konečně i československá společnost, jako jedna z posledních zemí sovětských satelitů, k procesu, jehož intenzita narůstala od počátku téhož roku den za dnem. Jeho výsledkem byl národ zbavený čtyřicetiletého totalitního režimu komunistů. Proces vešel do historie pod názvem Sametová revoluce.

Hned v prvních hodinách po 17. listopadu 1989 vyslovili skauti a skautky kolem ČINu veřejně a jasně stanovisko k probíhajícím převratným »

událostem. Dali se také k dispozici Občanskému fóru, kde plnili nejrůznější úkoly, včetně jeho Bezpečnostní služby. Souběžně s touto nadějnou a horečnatou činností objížděl v oněch listopadových dnech Owígo se svými přáteli známé skautské osobnosti (tak jak to bývalí Psohlavci činili na jaře roku 1968), aby od nich sehnali podpisy pod výzvu k obnově organizace. Mnoho dveří se tenkrát, po vyslechnutí důvodů návštěvy, zděšeně zavřelo. Aby z nich po čtrnácti dnech vyčkávání vyšli uživatelé bytů se skautskými širáký na hlavách a z liiliemi vyhrabanými z pod uhlí rozhodnutí rázně se chopit vedení skautské revoluce. Tehdy v těch prvních dnech nezaváhali – nemělo by to být zapomenuto – se svými podpisy pouze dva muži z řady oslovených skautských činovníků: Jan Remišer – Lon a Jaroslav Foglar – Jestřáb.

V prvních revolučních dnech a týdnech roku 1989 mělo pro obnovující se skautskou organizaci důležitý význam Owígoovo sepjetí s ochranářskou skupinou Taraxacum. Díky bratrskému pochopení vedení skupiny byla v jejich místnostech ve Spálené ulici v Praze 1 otevřena Skautská informační služba. Mohli se v ni hlásit do nové práce ve skautingu vůdcové oddílů, absolventi lesních škol i bývalí činovníci skautské organizace. Rodiče dětí zajímající se o skautskou výchovu získávali v klubovně Taraxaca ve Spálené ulici zprávy o již fungujících oddílech. Konaly se zde také první programové a organizační porady prozatímního vedení ustavující se skautské organizace. Vedle toho se ukázala být „Spálenka“ vzhledem k situaci strategicky dobře položena. V nedaleké Laterně magice, v Jungmanově ulici, sídlilo totiž Občanské fórum, režijní centrum převratu. Ze Spálené to neměli skauti do Občanského fóra, konající tam nejrůznější služby, příliš daleko. Vedoucím Skautské informační služby byl Owígoův přítel Jaroslav Karafiát – Karta, skautský mukl, pracovitý a spolehlivý jako švýcarské hodinky. Zemřel, bohužel, měsíc po Owígovi.

Listopadový politický zlom v roce 1989 byl Owígovi, stejně jako jeho skautským přátelům, událostí podobnou – především souhlasnou odezvou ve společnosti a radostnou prací pro obnovu

skautingu – jaru roku 1968. Jenomže nyní byl Owígo a všichni muži kolem něho starší o dvacet let. Starší především zkušenostmi praktického života se skautingem a činností v nelegálních občanských iniciativách. Z nich pocházelo jejich hluboké a pevné přesvědčení jak o podobě a způsobu ukotvení skautingu ve společnosti, tak i o jeho možnostech a hranicích. Je třeba zdůraznit, že pohled Owíga a jeho spolubratrů na tyto oblasti se v mnohém zásadně lišil od snah uplatňovaných v onom revolučním čase některými junáckými činovníky. Ti ovšem, vedle postojevých a názorových rozdílů, byli navíc a především reprezentanty nedůstojného konce Junáka z roku 1970. Když se nyní tito hrobníci českého skautingu začali bezostyšně a čile pohybovat na jeho porodním sále, nenechal na sebe názorový střet mezi nimi a skauty, kteří neztratili paměť, dlouho čekat. Jiřímu Owígovi Kafkovi a několika dalším bratrům se dostalo, za tvrdošíjnou neschopnost gumování v paměti, značky mocichtivých rozvracečů skautingu. To za souhlasné pozornosti nezanedbatelné – bohužel – části skautské obce, jejíž minulost byla tak či onak spojena s komunistickou dětskou organizací. Oprávněně se domnívala, že Owígoovo veřejné odsouzení kolaborace vysokých činovníků Junáka z let 1969–1970 se týká také jí. Ostrakisací Owíga a lidí kolem ČINU hledala omluvu a záchranu před zpětným pohledem na sebe samu.

O rozšíření účelového, nespravedlivého cejchu rozbíječů skautingu se postarali junáčtí činovníci, jimž z pod skautských klobouků kapalo ostudné máslo roku 1970. Nutno dodat, že ke zmíněnému označení sáhli poté, co

jim nevyšly usilovné námluvy, v nichž Owígovi a dalším kritikům jejich činností neváhali – výměnou za náustek ovšem – nabízet nejrůznější skautské trafiky. Tyhle okolnosti způsobily, že počátek třetí obnovy české skautské organizace přinesl Owígovi, vedle nepochybné radosti, také silné pocity rozpaků a trpkostí.

Owígovu službu ve prospěch skautingu a očisty společnosti však nedokázaly umenšit ani ony porce křivd a podlostí, jichž mu bylo, v oněch prvních letech po listopadovém převratu roku 1989, dopřáno vrchovatě.

Po celých deset let, až do roku 2000, vydával Owígo s přáteli časopis ČIN. Svými články, reportážemi a jedinečnými seriály – stejně jako prací se čtenáři – v něm zanechal neopakovatelný otisk. Aktivně pracoval také v Konfederaci politických vězňů. Stal se redaktorem časopisu Věrní zůstaneme vydávaným 15. pražskou pobočkou KPV. Inicioval založení Skautského oddílu Velená Fanderlika,

složeného prvotně ze skautů vězněných komunistickým režimem. Byl jeho významným, aktivním členem. Obvinění z rozvracení skautingu a z poohlížení se po vysokých funkcích, jimž byl častován především těmi činovníky, co za sebou táhli komunistickou či svazáckou minulost, vyvracel Owígo svou mnohaletou skautskou službou v obvodní radě Junáka Prahy 2. Působil zde v pozici hospodáře, tedy ve funkci, do níž se málokdo hrnul. Pravidelně jej bylo vidět v organizačním týmu obvodních kol Svojsíkova závodu.

Praktické skautské výchově a výcviku, kdekoli a kdykoli, nikdy svou službu neodřekl. Nečekal na možnosti, aby mohl přiložit ruku k dílu nebo pomoci radou. Příležitost k práci naopak sám vyhledával a vytvářel.

Stejně jako skautingu a svým přátelům zůstal Owígo věrný také milovaným brdským lesům. I v pozdním věku, vlastně až do závěru života, často vyhledával jejich zelené stezky. Byly mu rezervoárem potřebné energie, protiváhou chaosu a špíny města, především však stvrzenkou toho, že staré hodnoty jako je dané slovo a přátelství

stále platí. Brdskými lesy se Owígo občerstvoval, radoval se jimi a čerpal zde nové síly. Proto zapaloval na staroslavných brdských kempech ohníčky, stavěl na ně kochmašinu s vodou, nabíral z tajných studánek, které znal jen on, aby z ní uvařil kávu, kterou potom nechával kolovat kruhem kamarádů. Vůně kávy stoupala větvemi smrků vzhůru k tmavé obloze poseté jasnými hvězdami. Pulzovaly odrazem silného signálu přátelství vysílaného k nim pravidelně od Owígových brdských ohňů. V takových téměř posvátných chvílích muži kolem ohně ztichli. Nataženi v trávě a suchém jehličí, ruce založené pod hlavou, oči zavěšené do hvězd vyprávějících o dávných klukovských dobrodružstvích.

V noci z 16. na 17. dubna 2008 odešel Jiří Owígo Kafka nečekaně k nebeskému táborovému ohni. Odešel jako vůdce – jímž celý život byl – prozkoumat neznámou stezku, jako kapitán ukazující lodím nejistější cestu peřejemi, jako šéf přípravné party vyjíždějící na skautský tábor pár dnů před celým oddílem. Už se tam zručně ohání svou sekyrkou a vytváří ze sedátek a křesílek táborový kruh. Drží v něm všem přátelům a bratrům místo. Voda na kávu v Owígově staré kochmašimě už bublá.

Jiří Zachariáš – Pedro

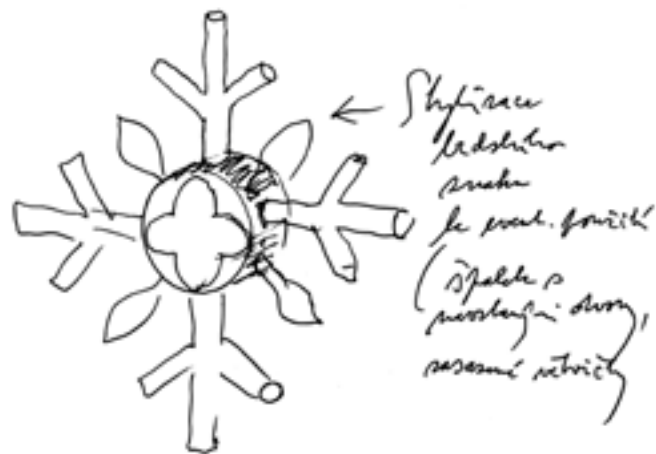

■ Brdy – pohoří, hvozdy, studánky a potoky byly vždy Jiřího Věčně zpívající lesy...
(foto 5x JosefP, 1x IvoV)

Phạm 12.VI.1981.
Vâng thưa,

doel zijn. Vrij degen klyntu se
pbevoeren. Zien, studeer. " Ik ten
jamen pbevoeren: pbevoeren se met
schul (a dajen kidi, foet) pbevoeren
- Kie dus ioter pbevoeren - a se bevoeren
pbevoeren met, velle moef. Pbevoeren
se se velle bevoeren se velle se dadi, be
dajen pbevoeren kide bevoeren. Pbevoeren
bevoeren bevoeren bevoeren bevoeren.
Pbevoeren se velle bevoeren, velle bevoeren.
(Studeer jien bevoeren bevoeren bevoeren).

Parti de bună mic număr - șed
pe funde goale - a răd la frizaj
pe mătase pe honorar. Ale o mică
deci igu pe bon color și o căsu,
peu rida harnicilor frai le doborâ,
doana mi dăruie i doborâ o rochiu.
Nebun le bon mori rochiu deșu.

*Skica stylizace brdského znaku od Jana Čáky pro užití
v akci Brdské studánky*

Pravíme vortéim' nochoval' miij; ote nethu čist štěti
a čampur, v' loj' se toho fyt, kč tyto tčlony narkit.
Pr' vortéim' k' roa 1865 jme tate vortéim' jidral
a zapit' na gčtore a k'radie, kde nřl kvadus' čist
tčlony pčl narkitane a štětla n. "
Nalovis' se' gčtčrini' kase k'olau.

[illegible]

Ukázka rukopisu – Jiřího ručně psané poznámky při rozhovoru pro článek do Činu

*Dopis Jana Čáky z korespondence s Jiřím Kafkou
o akci Brdské studánky*

*Záhloví oddílového zpravodaje bývalých členů
Neskenou, na kterém se podílel Jiří a Šíp*

Kamaráde,
dostává se ti do rukou další číslo Ondaquy. V minulých letech byla vydána 4 čísla tohoto „informátora“ bývalých členů Neskenonu, ale pak z finančních i jiných důvodů přestal vycházet.

Nyní po dohodě s Medvědem Hiawathou přivádíme jej opět k životu, aby – i když nepravdivě a zřídka – znovu přicházel mezi nás – oddílovou generaci Neskenonu z let 1969 – 1974. Jeho účelem je vzájemně se o sobě informovat, neboť po odchodu z Neskenonu nás spolu již spojují jen kouzelné zážitky a chvíle společně prožité v oddíle a kamarádství v něm uzavřené. Doufáme, že Ondaqua naše bratrská pouta ještě více upevní, i když život vede každého z nás jinou stezkou. Žádné jiné cíle náš nepravdivý „informátor“ ani nechce mít.

Omigo Šíp

Originální ilustrace od Marko Čermáka vytvořená pro dekrety k akci Brdské studánky

Část kreslené mapy Brd, kde jsou vyznačeny objevené, evidované a upravované studánky

Studánka „Karlova“ a studánka „Dobrá voda“. Náčrty vytvářené Jiřím přímo na místech

Vzpomínka je poděkování

Jan Stehlík – Jack
38. vodní oddíl Praha

9. dubna 1955 dopoledne jsme, spolu s kamarádem Fredym, otvírali těžké dveře pankráckého soudu v obavách, jak zde dopadne přelíčení s našimi skautskými rádci a vůdcem 38. vodního skautského oddílu.

Dopadlo to tak, jak jsme tušili. Soud jim vyměřil vysoké tresty a následně nucené práce v uranových dolech. Tehdy komunisté pro skauty jiné odměny neměli.

Přestože se naši starší kamarádi ocitli ve vězení, my, co byli mladší osmnácti let, jsme dále docházeli do sportovního oddílu ČKD Stalingrad, pod jehož hlavičkou náš skautský oddíl fungoval. V šatně loděnice jsme dokonce měli, na podlaze pod skříňkami, schovaný oddílový totem, který byl později převezen na tábořiště Bíkej v Brdech.

V té době nás jednoho dne seznámil rádcem družiny Racků Mirek Hlaváč – Kocour s Jirkou Kafkou. Ten měl na Císařské louce ve vorovém přístavu, v malé dřevěné boudě, uloženou kanoi. Docházel tam se svým partákem pilně trénovat, aby se později ve dvojici zúčastnili několika pražských vodáckých závodů.

Jirka tehdy mezi nás zapadl jako mezi sobě rovné vodáky. Byl o něco málo starší, měl také více praktických a manuálních zkušeností. Oceňovali jsme jeho rady a pomoc při opravách lodí. Byl v té době již vyučeným tesařem.

V létě roku 1955 jsme jeli opět v sestavě tří pramic na putovní tábor po Lužnici. Jirka tehdy téměř přes všechny šlajсны kormidloval celou vodní cestu ze Suchdola až do Prahy. Během tohoto tábora jsme Fredy a já poznali, že se Jirka, na rozdíl od jiných členů oddílu, zajímá o skauting mnohem hlouběji.

Po skončení putáku na Lužnici jsme začali s Jirkou jezdit o víkendech do brdských lesů, kde nás na tábořišti Bíkej seznámil s dalšími kamarády – rovery a to s bývalými členy 46. skautského oddílu vedeného tehdy bratrem Bukačem. Tam někdy vznikla jeho přezdívka Petr Vlk, kterou se podepisoval. My jsme mu však říkali pouze Petře.

Spojovalo nás nezištné kamarádství, skautské ideály a táboření v přírodě. Rádi jsme sedávali u ohně dlouho do noci a při popíjení čaje debatovali a zpívali s kytarou. Tu ovládal dobře Honza Vávra – Grizzly, který dnes žije v Kanadě, jako mnoho dalších skautů – trampů, kteří prošli skautskou výchovou v Brdech.

Jirka na podzim roku 1955 narukoval na vojnu. Po roce vojenské služby byl zatčen a odsouzen za rozšiřování ilegální literatury mezi vojáky a ostravskými skauty. V roce 1958, po vypršení trestu, dosluhoval vojnu u Pracovně technic-

kých praporů v Ostravě. Vypravil jsem se za ním v létě roku 1959 při své cestě stopem na Slovensko.

Dále jsem se s ním setkal až po vlastní vojenské službě, v roce 1963. A opět na Brdech. Tam tenkrát s Fredym organizovali celou řadu trampských soutěží a akcí. V té době byl známý pod přezdívkou Kazatel a zdržoval se často na tábořišti Bíkej.

V roce 1968 jsem se s ním sešel na 1. máje na Vinohradech, kde v ulici Na Smetance byl sraz skautských oddílů, aby v čele s bratry Bobrem – Zikánem a Jestřábem – Jaroslavem Foglarem, vyrazily do průvodu.

Nedivím se, že celý život zasvětil skautingu. Byl skautskou myšlenkou cele prostoupen od dětství. Duší skromný romantik, veselý kluk co nezkaží žádnou legraci, ale v ohrožení statečný bojovník za spravedlnost a čisté ideály, člověk který mnohým pomohl nejen radou, ale i vykonaným skutkem.

Je toho daleko více, co mi vždy proběhne hlavou, když si na něho vzpomenu. Podobné je to u vzpomínek na všechny lidi, kteří nějakým způsobem obohatili náš život. Vzpomínky na ně jsou naším poděkováním.

Sympatický velký vousáč

Pavel Štajer – Stopka

Bylo to někdy na jaře roku 1957 nebo 58. Já byl členem turistického oddílu „Zelená stráž“ vedeného Mílou Hákem – Royem, skrytého pod hlavičkou Slavie Žižkov. Oddíl pracoval jako řada dalších se skautskou metodikou s tím, že bylo třeba dodržovat alespoň základní obranná opatření.

Jak asi muselo být našim starším bratrům, když nás, jistě s těžkým srdcem, kárali za skautskou lilku v zápisníku a my to nechápali.

Na druhé straně však někteří vybraní členové složili tajně skautský slib do rukou Roye. Jeden o druhém jsme to však nevěděli a jen jsme to tušili. Bylo to rovněž bezpečnostní opatření. Já svůj slib složil 21. dubna 1957 a velmi si vážím

toho, že jsem si jej pak směl obnovit do rukou Pedra v létě 1968 na Táboře Dýmů ve Stojedíně.

Na jedné pravidelné nedělní výpravě – pokud si dobře vzpomínám – kdesi v Brdech jsme se setkali se skupinou chlapců podobnou naší a všem nám hned bylo jasné, o co běží. Byl to tenkrát sportovní oddíl při Akademii věd. Jeho vedoucí – sympatický velký vousáč pak navrhl několik společných podniků a postupně naše oddíly jakoby začaly splývat, pořádali jsme společné akce, nedělní výpravy apod.

Náš oddíl v té době začal procházet určitou krizí. My „starší“ jsme dospívali do roverského věku a podvědomě hledali další rozšíření činnosti, bylo málo nováčků, přišlo určité „vyhoření“. Po nějaké době se rovněž začalo projevovat určité pnutí mezi Royem a Owigem, kteří měli různé názory na zaměření a další činnost oddílu a projevíly se i určité osobní neshody. Přece jen každý z nich podvědomě chtěl být první?

Po nějaké době situace dospěla k dohodě, že se cesty našich oddílů, alespoň částečně, rozejdou a Owigo založí nový oddíl ve škole na „Zelené lišce“ v Praze 4. Owigo s Fredym, snad po dohodě s Royem, mi nabídli, abych formálně oddíl vedl já, s tím, že oni dva mi budou pomáhat a stát v pozadí. Přijal jsem a v září 1958 jsme tedy začali několika schůzkami a výpravami a začali překonávat první obtíže nového oddílu. V té době jsem si začal uvědomovat, že asi nebudu mít na to, abych se oddílu zcela naplno věnoval – přece jen vedení oddílu je jiné než vedení družiny. Končil jsem studium na střední škole a začal jsem mít jisté studijní potíže, blížila se maturita a začal jsem se obávat časového zatížení.

Navíc, Míla – Roy, ke kterému jsem cítil obdiv a do jisté míry mi nahrazoval mého v té době dlouhodobě v jáchymovských koncentracích zavřeného otce, můj odchod z mateřského oddílu, patrně i z osobních důvodů, těžce nesl.

Rozhodl jsem se tedy, dříve než se oddíl naplno rozběhl, rezignovat, nepokračovat v původní koncepci Owiga a Fredyho. Owiga jsem tím překvapil a zklamal a dodnes vidím jeho vyčítavý dopis napsaný rudým inkoustem, který se mi jednoho dne objevil ve schránce. Můj původní oddíl se v té době skryl pod hlavičkou Svazarmu, měnilo se složení členů a rovněž činnost se posunovala k branným disciplínám – sebeobraně apod., což sice vyhovovalo některým starším členům, ale začalo být poněkud daleko „skautským ideálům“. Ukončil jsem i zde aktivní činnost a zúčastňoval jsem se jen občas některých podniků.

S Owigem jsem se od té doby dlouho nesetkal až do Akademie pořádané k 40. výročí „Pětky“. Podali jsme si levici a Owigo gentlemansky nepřipomněl náš dávný spor. Naše další setkání bylo na oslavě jeho sedmdesátin. Podávalo se mi v mém fotoarchivu najít jeho dávnou fotku, jak drží na ruce velkého ochočeného jestřába, a tak jsem se mu s ní připomenul. Snad měl radost – jak mi pak sdělil Pedro, který se pokoušel zachránit po smrti Owiga něco z jeho písemností, měl fotku vystavenou doma.

To poslední smutné setkání pak bylo v dubnu 2008 u jeho rakve – znovu jsem si připomněl své mládí, vše to, co mi Owigo, skauting a všichni mí skautští bratři dali do života.

Vánoční tajná činnost

Jiří Hanzal – René

T. O. Třináčka

Je to již dávno, co jsme se scházeli u Jirky Kafky – Kazouše na Žižkově ve Štítného ulici v jeho bytě. Bývalo nás tam každý čtvrtek nebo pátek vždy plno. Jirka se v ty dny vracíval domů, po celotýdenním mimopražském zaměstnání na vodních vrtech.

Čekávali jsme, až přijede, abychom dojednali program na víkend, domluvili se, kam vyrazíme či jakou akci uspořádáme. V Jirkově bytě se rovněž plánovaly a dohadovaly akce pražských osad soustředěných přátelsky kolem Jirky Kafky.

Do Štítného ulice chodívali kamarádi Jack, Fredy a Kajíněk z osady Meswa (což byla zkratka jimi s nadsázkou uváděného a propagovaného Mezinárodního svazu wandráků). Bogana, Peták, Bobr a další z Western Staru, Sněhurka, Abdul a jiní z osady Wood Boys, také Jiří Goj-Gaučo z Ostravy, toho času na vojně, přicházel, Pišvejc a jeho Jižní kříž a mnozí další. Samozřejmě, že jsme nikdy nechyběli my, Třináčka, Jirkova domovská osada – Pedro, Derviš, Petásek, Amina, a Honza Gabriel. Kuchyně Jirkova bytu bývala vždy plná, těžko se nacházelo místo k sezení.

Jirka, jak už jsem vzpomněl, byl celý týden pryč. O víkendech jezdil s námi do divočiny, a tak v bytě přespával vždy jen dvě noci – z pátku na sobotu a z neděle na pondělí. Úklidu a údržby bytu popravdě příliš nedal.

Bylo to takhle před Vánoci, snad v jedenašedesátém roce, když jsme připravovali osadní nadílku ve srubech na potoce Kačáku nedaleko staroslavné osady Údolí oddechu. Nevím už, koho to napadlo, soudím, že Boganu, blondátou dívku z Western Staru, která si nějakou dobu na Jirku myslela. Rozhlédla se kriticky po bytě a řekla, že bychom s tím brajglem měli něco udělat. A tak jsme se tajně dohodli, že se ve Štítnovce sejdem, až bude Kazouš v práci, a důkladně byt vygruntujeme. Jirka nechával pro nás klíče od bytu ve schránce, kterou uměl každý z nás jednoduchým pohybem otevřít.

Někdo přinesl lux, jiný hadry, koště, kbelíky a saponáty. Pedro se vrhl na mytí oken, v čemž se ostatně za pár let profesionalizoval, další na podlahu, dveře, kuchyňskou linku a nábytek. Já dostal – stejně jako jsem to zažíval na vojně – přidělený společný záchod na chodbě. Zhostil jsem se toho úkolu myslím dobře, konečně měl jsem na to průpravu vojenského lapiducha.

Byt byl k nepoznání. Když jsme byli hotovi, dali jsme klíče zase do schránky a těšili se, co té velké proměny řekne Kazouš.

Ve čtvrtek jsme Jirku očekávali s napětím. Když vstoupil do dveří, překvapilo ho asi nejprve nezvyklé, napjaté ticho. Byt »

býval vždycky samý hlahol. Avšak vzhled bytu jej překvapil ještě více. V údivu, dlouho a mlčky stál. Přejížděl očima byt z jednoho kouta k dalšímu. Od lesknoucího se sporáku k vymytému kredenci se vzorně srovnaným a čistým nádobím, od průhledných oken k navoskované podlaze. Potom, po velmi dlouhé době, zabručel poděkování a řekl, že takový dobrý skutek stojí za zápis do kroniky. Posadil se do svého starého, ale vyluxovaného křesla, a zeptal se, jak to vypadá s tím Kačákem. Jede se tam nebo ne? A Štítnovka se zase rozhlučela.

Trampský potlach

Jiří Zachariáš – Pedro

Nedlouho po Owígově pohřbu jsem spolu s několika přáteli odjel na téměř dvouměsíční cestu po Kanadě a USA. Tam, v těch zemích našich klukovských snů, přišla na Owíga nesčetněkrát řeč.

Způsobila to předně jeho nečekaná smrt, poslední a zvláště smutná událost, která nám zakotvila v myslích. Také s ní jsme opouštěli vlast. Významné bylo to, že všichni účastníci kanadské robinsonády byli Owígoví přátelé. Každý z nás s ním prožil velký kus života, proto byly vzpomínky na něj nejen časté, ale též různorodé a pestré. Dále jsme byli přesvědčeni, že kdyby Owígo mohl, určitě by mezi námi nechyběl.

Naše táborové ohně hořely každý večer v kanadské a aljašské divočině, u jezer a potoků nádherných poetických jmen, u starých srubů pamatujících zlatou horečku, v příměstských kempech i na řece Yukon a Klondike, na slavném Králičím potoce nahoře nad Dawsonem či cestou vzhůru k Chikootskému průsmyku. Všude byl s námi ve vzpomínkách Owígo. Z množství příhod, zážitků a událostí, které se u ohňů v souvislosti s Owígem vyprávěly, by se dala sestavit kniha příběhů. Povídali jsme je legendami opředeným místům našich dávných klukovských přísah. Zaznívaly do praskotu ohně z dřeva kanadské břízy, v podivuhodných nocích, které se mnohdy začínaly nakrátko tmít až chvíli nad ránem. Owígo nás v těch příbězích učil znovu pádlovat a chodit potmě brdskými lesy. Dokázal přinést z vesnice třicet vajec a dělat z nich na ohromném pekáči smaženici, aby posední z nich bylo pukavcem. Uměl z novin a starých válečných obvezů postavit kánoe a dát jí jméno Vandrák, natřít ji podélně červenomodře a mást tím vodáky v meandrech horní Stropnice, žádal rázně od neústupného hajného, aby nám dokázal, že jsme oheň na dvoumetrové vrstvě sněhu rozdělali právě my a šifrovaný dopis se vzkazem, že sůl je nad zlato, vstrčil do pytlíku soli, aby všechny družiny oddílu, až na jednu, nepochopily, že „zlato“ tedy poklad z dlouhodobé táborové hry leží opravdu pod solí. Vzpomínalo se samozřejmě také na vážnější věci, mnohé z nich však časem nabyly tragikomické podoby. Jednou z nich byla snaha bývalého starosty Junáka Antonína Suma vytěsnit ze skautingu nepřilíh ohebné lidi kolem ČINU, především Owíga, který a kteří nereagovali na žádné nabízené trafiky a pořád mleli cosi o čistotě skautingu bez komunistů a jim podobných. S velkou vervou a rozhodností k tomu použil hlášení jednoho pozorného posluchače Stožárovy rozpravy s Owígem o přestávce jisté klíčové skautské schůze v počátcích třetí obnovy skautingu. Stožár (letitý Owígovův přítel, účastník, dokonce organizátor naší kanadsko-americké cesty) se totiž tenkrát s tácem několika šálků kávy v rukou a s mírnou úklonou, tak jak jen on dovede šaškovat, hlasitě zeptal Owíga zdali „soudruh major stále sladí dvěma cukry“. Vzpomínaný naslouchač běžel okamžitě oznámit starostovi Sumovi, že na schůzi je přítomno několik estébáků. To trdlo samozřejmě nepochopilo, že jde o jeden z desítek Stožárových fórů, jakými své druhy častuje od dětství, ale aby se učinilo zajímavější, tvrdilo, že jeden z těch, na skautskou sešlost proniknuvších estébáků, právě Owígo, je vyšetřovatelem, který jej ještě nedávno kvůli skautingu v Bartolomějské ulici vyslychal. Mela a ostuda pro bratra starostu z toho byla pěkná. Dodnes není zapomenuta.

Jak jsem už řekl, ze vzpomínek na Owíga, jimiž jsme denně častovaly kanadské noci, bychom sestavili pěkně tlustou knihu. Jeden příběh však s námi v Kanadě nebyl. Připomněl jsem si jej při vyhledávání fotografií do tohoto sborníku. Na staré fotce s kraječkou po obvodu leží v trávě Owígo (tenkrát Kazatel, brdský psanec). Za ním je stan z maskovaných celt vztyčený, jak jsme mívali ve zvyku, pomocí kozelce ze dvou pokroucených větví. Fotka je z potlachu kdovíjaké trampské osady, který se konal na řece Lužnici někdy začátkem šedesátých let. Nevím, byl-li tam ještě někdo z naší tehdejší Třináctky, či zda jsme na potlach dorazili jen sami dva s Owígem – Kazatelem. Každopádně však jeho přítomnost na potlachu byla pro většinu trampů svátkem, takovou měl mezi nimi autoritu.

Večer se u potlachového ohně konaly, jak bývá zvykem, nejruznější soutěže. Také v sólovém zpěvu. V té době Greenhorni, Plavci či bratři Ryvolové, produkující nové texty a melodie trampských písní, na svou slávu teprve čekali. U trampských ohňů tehdy stále zněly písně pocházející ze zlatého fondu trampského pravěku. „Má milá Besy jsou s tebou děsy, teskná Niagára, jedny krásné rudé rety, štíhlé tělo Margarety, kamarádi, kamarádi o tom jak se mají rádi, vraž do toho keňo malé, zapal ohně táborové a hned máš písně pro trampové“. Trampský národ však prokazoval tomuto druhu písní podivnou směsí nostalgické věrnosti a přízně kombinovanou s protirežimním vzdorem.

Když se s kytarou k ohni postavil mladý, asi sedmnáctiletý chlapec a spustil jednu z písní plenek se tehdy zbavujícího divadla Semafor „Plavu si ani nevím jak, nemám prsa nemám znak, mám jen hlavu plnou ideálů...“, počastovali jej trampíři pískotem, smíchem a křikem „neumí“. Ten hoch zpíval krásně, nebyla pravda, že by „neuměl“. Jeho píseň nebyla jen trampům po chuti. V čurbesu, který u trampů vyvolal, nevěděl ten mládenec „s hlavou plnou ideálů“, co se slzami v očích. Tu vstal ze svého místa u ohně Owígo a pozdvížením ruky, které od té doby nazývám „náčelnic-

ké“, trampy utišil. „Kamarádi“, řekl jim velmi hlasitě, a bylo to oficiální oslovení, kterého trampové rádi a hojně užívali. „Kamarádi, snažte se pochopit význam slova kamarád a chovejte se podle toho.“ Potlach ztichl a chlapec zajímavě dozpíval svou píseň. Vděčnější oči, které měl zavěšené na Owíga, už asi neuvidím.

Kdesi jsem četl

Jindřich Bílek – Pišvejc
T. O. Jižní kříž

Kdesi jsem četl, že setkávání lidí je jakousi řečí srdcí, z které naše duše chápe jen velice málo. Že je tomu tak, jsem se přesvědčil ve svém životě několikrát.

Bohužel, vždycky až když jsem o to spřízněné srdce přišel. Ztrátu čehosi nepopsatelného z oblasti duševní jsem pociťoval jako něco, co nelze již nikdy ničím nahradit. Podobné pocity jistě prožívá každý, třeba při ztrátě rodičů. Kolik by toho ještě chtěl člověk říci. Kolik nevyřčených radostí či starostí, kolik omluv zůstane člověk dlužen tomu, koho na cestě životem ztratil.

Vím, že tato příležitost se mi již nenaskytne s mým kamarádem a duševním guru Jirkou Kafkou alias Brdským psancem Kazatelem. Odešel do věčných lovišť. Pod přezdívkou Kazatel jsem se s ním seznámil jako patnáctiletý kluk na brdském kempu poblíž místa, kde se říká Na Pakardu nebo také Na zlatém dně.

Bylo to na podzim roku 1962. Ranní mrazíky nás nutily setrvávat zahrabáni v seně a vychutnávat tu pohodu teplého pelechu. Kamarádům z osady Jižní kříž z Příbrami, které jsem byl členem, se také do vstávání nechtělo. Náhle se odněkud ozval drsný hlas. „Tak polezte z toho seníku!“ Ani jsme se nepohnuli v hrůze, že nás vyhmátl hajný. Když to trvalo asi dvě minuty a nikdo nejevil známky vydat se hajnému v nemilost, opět se ozval drsňák. „Tak vy nevylezte? Naposledy vás vyzývám, jinak vezmu vidle a to seno propíchám! Vím, že jste tam!“ Skulinami mezi jednotlivými tyčkami, které vcelku tvořily seník, jsem pozoroval chlapa v mysliveckém klobouku, kožené bundě, manšestrákách, na nohou pohorky. Byl jsem přesvědčen, že je to hajný. Jaké bylo mé překvapení, když jsem slezl ze seníku a uviděl fousatého drsňáka jak se směje.

„Kluci, když chcete, aby vás hajný nevyhmátl, nesmíte kolem seníku nechat nic, co by vás prozradilo!“ směje se drsňák a podává nám všem ruku. Pozdravem se zalomením palce jsem pochopil, že je to tramp. Když se při podání ruky ještě představil, spadla mi dolní čelist až na šátek na krku. KAZATEL!! Podala mi ruku legenda brdských trampů šedesátých let. Kolik jsem toho u táboráků o tomto člověku

slyšel. Kolik se toho ještě dozvím, zatím netuším. Tady někde začíná to setkávání se lidí atd.

Když jsem Jirku poznal více, odhalovali jsme se sobě vzájemně a náš vztah se, nejen při toulkách po Brdech, utužoval. Nevím, jaké hodnoty jsem předával já jemu, ale ty hodnoty, které mně předával on, byly těmi stavebními kameny, na kterých jsem později stavěl celý svůj život. Že Jirka pracuje v ilegalitě ve skautském hnutí a dokonce že i já díky Jirkovi se do této činnosti budu moci zapojit, jsem ani ve snu netušil. Při různých akcích byl jsem Jirkovi k ruce, a kde jsem mohl, tam jsem svými znalostmi a možnostmi pomáhal. S určitostí mohu říci, že v přátelství s Jirkou jsou i počátky mého, za komunistů organizovaného Pony Expressu, tramp fotbalu pod Plešivcem, jízdy dostavníku Wells Fargo, založení pobočky americké organizace Westerners International v tehdejší Československu a mnoha dalších jiných akcí, při jejichž smyslu a významu stály vždy v popředí zásady vštěpované mi do mysli právě Jirkou Kafkou alias Kazatelem Brdským psancem.

Čtyřicet čtyři let kamarádství

Petr Mikeš – Stožár

Když tak o tom uvažuji, tak těch čtyřicet čtyři let, v nichž jsem se s Jirkou kamarádlil, uběhlo jako voda. Na sklonku léta 1964 nás spolu seznámil Pedro. Už to mohlo signalizovat výjimečnou událost, neboť o Pedrovi samém šla legenda, které jsem dlouho věřil, že usekává dlouhým bičem trampům od úst cigarety, jako to dělával filmový hrdina Zorro mstitel.

Od té chvíle pak započala moje poutí s oddílem, v jehož čele Jirka stál, a který mne svým programem a činností na-

váděl na skautskou cestu. Získával jsem od Jirky i řemeslnickou zručnost. Hodně jsem od něho v tomto ohledu odkoukal. Manuální dovednost mu byla vlastní a většina jeho svěřenců ji obdivovala.

Když bylo o některém víkendu oddílové volno (tou dobou se ještě v sobotu pracovalo), sešli jsme se po práci na brnickém nádraží a hurá na Brdy jako trempíři. „Kazouš“, neboli Kazatel, brdský psanec, což byla Jirkova trampská přezdívká, byl mezi trampy známou a uznávanou osobností. Mnoho z nich se k němu hlásilo už na nádraží a cestou ve vlaku. Rozprávěl s nimi, radil jim kam jet, kde to stojí za to, upozorňoval je na dobrá a zajímavá tábořiště, ale i na nepřející hajné. Všechny trampy znal jménem, se všemi něco prožil. Já, co by greenhorn (tím jsem tehdy skutečně byl) jsem pouze v úžasu a tichém nadšení poslouchal trampy slavných přezdívek, kteří se ke Kazoušovi hlásili a zdravili jej podáním pravice s nádherným, neobvyklým zalomením palce. Říkali si Dawson, Cvrček, Joe, Zavináč, Kennedy, Fredy, atd.

V takovém jednom oddílovém volnu, kdy jsme se měnili na trampy, navrhl Jirka výpravu do zadní části Brd s tím, že započneme v Příbrami a kam dojdeme – tam dojdeme. Především, že v té době jsme doma nepřehazovali bankovky vidlemi. Chodili jsme, jak se psávalo v kádrových materiálech bojovníků za sociální spravedlnost, v záplatovaném sice leč čistém oděvu a prádlo stejně jako obuv po starších sourozencích jsme poctivě dotrhávali. Já jsem v tom čase nosil po bráchovi „maďary“, polobotky s podrážkou ze surové gumy, ovšem o číslo menší.

Krásný podzimní víkend, kdy brdské lesy hrály všemi barvami, nás zastihl na stezce z Prahy do Příbrami. Tam nás již očekával Jirkův kamarád z lágru. Cestu do Jinců a dále na brdský kopec Písek, kde byla trampy vybudovaná zemljan-ka s lůžky a krbem, jsem ještě zvládl docela dobře. Ráno se však hlásily moje odřené paty o ošetření. Ale přizná něco podobného trampský elév před opravdovými muži? Ani za zlaté prase!! Mlčí a jde!

Byla to však krušná cesta. Od Písku k Hostomicům to bolelo. Na Velkou Babu s kamennou rozhlednou jsem se plazil se zaťatými zuby. Když jsme později nad Dobříší zabočili na Bekovku, abychom přes „Křižovatku psanců“ pod Stožcem a dále kolem hájovny Knížecí studánky došli na kemp Bikej, který byl několika generacím skautů vším, to už jsem nevěděl bolesti, jestli je hezky nebo zda přší.

Naše putování, zaplatť bohu, skončilo u Voznického rybníka. Chladil jsem si v jeho vodě nohy. Dodnes jsem přesvědčen, že při prvním ponoření nohou voda zřetelně zasyčela. Dlouho jsem si myslel, jak jsem všechno zvládl, aniž bych sténáním a fňukáním na sebe soustředil pozornost. Domníval jsem se, že si Jirka ničeho nevšiml. Až jednou, po letech Pedro citoval jeho slova, kterými mu líčil také můj zážitek s malými „maďarkami“: „Poslechni, ten kluk si tenkrát zul ty boty a vyléval z nich krev.“ Bral jsem to od Jirky, i když dodatečně a už náležitě odromantizovaný, přesto však jako projev velkého uznání.

Když jsem se s ním v dubnovém odpoledni roku 2008 loučil, těšil se na ranní operaci. Věřil, že odstraní jeho potíže a on půjde brzy domů. Řekl jsem mu: „Ahoj, já zase půjdu.“ Už to nesplním.

Můj pan domácí

Jan Lukeš – Pudla

V Tábornickém oddíle ČSAV v letech 1963–1965 představoval pro mě Jirka Kafka autoritu málem otcovskou. Sám jsem otce od sedmi let neměl, možná proto na mě působil od prvního setkání jeho mužný zjev, vážnost a jakoby skrývaný smysl pro humor tak autoritativně. Nevěděl jsem o něm nic a dozvídal se to jen z útržků hovorů, ale stá-čilo mi vidět, s jakou úctou jej zdravili trampové, které jsme potkávali na výpravách po Brdech. Brdský psanec, šeptali si mezi sebou, a třináctiletému klukovi obestírali jednoho z jeho vůdců tajemnou legendou.

S jejími reálnými zdroji jsem se seznámil až později, ale do podrobností je neznám dodnes. Co vím ale jistě, že stanovily v počínajícím politickém oteplování šedesátých let Jirkův zcela jasný názorový postoj. Jak svědčí můj deník z roku 1965, měl jsem s tím jistý problém, související s mým dodnes trvajícím iracionálním nadšením pro spartakiádu. „Kluci z oddílu s tím úplně pohrdají, a já to stále nemůžu pochopit,“ zapsal jsem si 26. července 1965. „Pedro i Jirka jsou, jak se zdá, nespokojení s dnešním režimem, ale proč? Vždyť nám tu vůbec nic neschází. Je pravda, že je tu mnoho nedostatků, ale co je hlavní, to je to, že tady máme mír.“

Nejpozději za tři roky mě z této dětské naivity vyléčila srpnová invaze, ale to už jsem byl z oddílu vlastně pryč a Jirka taky, on za okolností, o nichž jsem se zase dozvídal jen útržkovitě. Malér, který ho postihl, vyřešil způsobem pro muže skoro sebevražedným, ale právě to mi znovu potvrdilo urputnou vážnost jeho směřování, stálost a věrnost životnímu závazku. Možná byl později ve svých zájmech až naivisticky hnidopišský, ale mně to nevadilo – jednak jsem sám hnidopich, jednak jsem za tím vždycky cítil nějaký druhý plán jeho osobnosti, tragiku tiše překonávanou.

Takového jsem ho pak vídal i jako svého pana domácího, když mi na konci sedmdesátých let na pár let pronajal svůj žižkovský byt na adrese Štítného 7. Vždycky před koncem roku přicházel se mnou uzavřít novou, na stroji naklepanou smlouvu, možná bych někde našel i ústřížky složenek s platbami dnes směšné částky asi 450 korun měsíčně. Všechno muselo být pinktlich, jinak nás ale nechal v bytě s jedním oknem do ulice a druhým do dvora dělat cokoli. Nekladl si žádné podmínky, ani nás neždímal, bylo to z jeho strany přátelské gesto výpomoci v nouzi, které mu nikdy nezapomenu.

Od devadesátých let jsem ho vídal už jen sporadicky, možná s jistým ostychem z toho, že je čím dál méně času na osobnější hovor. Protože kolik člověk za život potká lidí, kteří mu nasadí brouka do hlavy? Jeho zkoumavý pohled vidím i teď.

Bratře, slunko se nám napíchlo na vrcholek týpí

Ivan Makásek – Hiawatha

Jeho jméno jsem poprvé zaslechl někdy v roce 1962 na brdských Hřebenech. Tehdy mu trampové přezdívali Kazatel. Pořádal pro ně různé hry a turnaje, jako byl například Wantulský střelecký přebor, Bílý náčelník a další. O tom jsme na Staré Dakotě, nedaleko Knížecích Studánek slyšali, ale osobně se ještě neznali. Občas jsme sice potkali jeho mateřskou trampskou osadu Třináctku na branickém nádraží, ale opatrnost rozhodovala. Nemálo špiclů se pohybovalo i mezi trampským národem.

Po čase jsme začali s roverským kmenem Dakota pomáhat Bobru – Zikánovi v turistickém oddíle na Vinohradech a ten měl – mimo jiné – kontakty i na oddíl ČSAV, který Jíra vedl s Pedrem. V květnu, v pětasedesátém, pořádali na Petříně pro spřátelené oddíly memoriál Jardy Lomberského. Po jeho skončení jsme šli odpoledne s Jírou pěšky do Karlína a povídali si. Zjistil jsem, že Jíra je vlastně Kazatel a máme několik společných přátel. Rozhovor skončil velmi pozdě a domů, do Hloubětína, jsem se dostal až v pozdní noci.

V červenci 1965 jsme tábořili s Bobrovou Jedničkou v Hamru na Nežárce a vypravili se s Orkem na motorce za oddílem akademie do Měsíčního údolí na Blanici, abychom Kazatele přiměli připojit k rodícímu se tábornickému středisku Psohlavců. To se o tři roky později, v období Pražského jara, prohlásilo za junácké středisko a zahájilo tak druhou obnovu Junáka v Československu, po 2. světové válce. Kazatel ve středisku vedl 6. oddíl a Pedro 5. oddíl.

Můj 3. oddíl skautů, Neskenon, v roce 1969, postavil 4. tábor na Cikánském potoce u Šumavské Hoštice. Tou dobou jsem už byl rok ženatý, dokončoval přírodovědeckou fakultu a nemohl se vedení tolik věnovat. Tábořit s námi vyjel i Kazatel, kterého se mi podařilo přemluvit, že mu vedení oddílu předám. Právě tábor byl velkou příležitostí, aby se vzájemně s kluky blíže poznali. A byla to samozřejmě příležitost i pro nás dva.

V té době jsme ještě stavěli tábor na podsadách, jako větší na skautských oddílech. Z nedostatku krajinek jsme si s Jírou v jednom ze dvou týpí upravili lůžka na zbylých dvou kusech podsady, s tím, že si postupně zhotovíme něco lepšího. Díky však nabitému programu a vrozené lenosti – jak jsme

si sebekriticky přiznali – už na ně nedošlo. A nezachránila nás ani celtová psaníčka nacpaná chvojím huňatých smrků. Velmi chladné noci nás pak nutily udržovat v týpí ohýnek a ponocovat nad šachovými partiemi při svíče. Vzali jsme to však jako výzvu a zarytě vytrvávali. Našli jsme v týpí totiž zalíbení. Dopřát si při usínání barvy ohně, vidět nad sebou – mezi rozevřenými chlopněmi – blikající hvězdy, toť kouzlo, které nás omámilo. Abychom však ráno byli schopni vůbec včas vstát, budili jsme jeden druhého po celý tábor odhodlaně optimistickým voláním, i když třeba venku lilo: „Bratře, slunko se nám napíchlo na vrcholek týpí, je čas vstávat!“ Tak hlídka poznala, kdy má jít budit nejdříve kuchaře a pak bratry náčelníky, protože ti obvykle totiž zase upadali do snové agonie.

Na „Záhořových ložích“ jsme skutečně vydrželi s bezpříkladnou umíněností až do konce táborových dnů. Ničily nás sice pokřiveniny páteře a kloubů a každý večer obcházela hrůza spánku na tvrdém a nerovném povrchu, ale nevzdávali jsme to. Dokonce jsme se cítili šťastni v tom zakouřeném plátěném domově. Zvláště v deštivých a chladných dnech, být v tak důvěrném kontaktu s ohněm, bylo cosi úžasného. Snad právě tento zážitek mě později přivedl na myšlenku dát tuto možnost všem našim táborníkům, i když byl přítel zpočátku proti. Pochyboval totiž správně o tom, zda by to bylo vhodné pro desetileté, kteří mají ještě problémy s pořádkem a jsou – jak známo – neskutečně hraví. Když ovšem viděl, jaké nadšení jsem tím u kluků asi za tři roky vyvolal, šel do toho s námi. A byl to správný směr!

Jirka na táboře Hiawathova odchodu nakonec skutečně svolil a stal se 2. náčelníkem Neskenonu. Mohl jsem tedy s klidným svědomím odejít, byl velmi zkušeným a stále nadšeným skautským vůdcem. Neskenon tím nemohl nic ztratit. Získal si v něm v následujících letech slavné irokézské jméno Owígo – Kánoe plující proudem – s ním bylo také spojeno vodácké období oddílu. Neměl bych zapomenout ani na období Tuscarory, kterou založil spolu s Minniwakanem v roce 1972, po svém odchodu z Neskenonu. Stala se totiž téměř kopií Neskenonu, a Jiří dokázal, že byl schopen vést i indiánský typ woodcrafterského kmene, o čemž předtím i potom znovu a znovu pochyboval. Tuscarora byla však, po dvou letech, násilně rozpuštěna zásahem tehdejší StB.

V období do sametové revoluce se věnoval ochránářské činnosti ve skupině Taraxacum. Byl jejím dlouholetým tajemníkem a v hydrologické sekci se věnoval projektu Aqua, brdským a poté i pražským studánkám; psal do stejnojmenného skupinového časopisu.

O jeho rozsáhlém působení mezi „lidmi naší krevní skupiny“ píše ostatně obsírněji ve všech třech dílech trilogie „Kluci z Neskenonu“.

Roky s Owígem

Pavel Döllinger – Minewakan

Psal se rok 1965. V té době jsem chodil do tábornického klubu Seneca. Vedl jej Allan Gintel. Začínalo jaro, a já jako vždy, hned co trochu zasvítilo sluníčko, natahoval kraťasy. Allanem jsem byl vyslaný do jakéhosi oddílu, abych získal informace o štafetovém závodě družin, který tento oddíl pořádá pod názvem Memoriál Jaroslava Lomberského – Mikyho.

Klubovna zmíněného oddílu se nacházela v romantickém prostředí malostranského dvora u kostela sv. Mikuláše. S pokorou a úctou jsem vstoupil do klubovny. Dýchla na mne foglarovskou atmosférou. U stolu seděli chlapci o trochu mladší, než jsem byl já. V jejich čele pak fousatý urostlý třicátník. To co měl v pase, dvakrát měl v ramenou. Ti, kteří tohoto muže poznali o deset let později, popisu jeho vzhledu určitě věřit nebudou.

Vyhrnul jsem proč přicházím a Owígo (tenkrát ještě tuto přezdívku neužíval), pokynul, abych se posadil ke stolu. Rozprava, kterou se mnou Owígo vedl, se trochu podobala výslechu. Vytáhl ze mne kdeco. Především informaci, že o nejbližší sobotě a neděli má náš oddíl volno. Nepořádá žádnou akci. Stejně jako Owíguv. V závěru rozhovoru se mně od něho dostalo pozvání na výpravu do brdských lesů právě v onom volném víkend.

Na společné výpravě se poznáváme lépe. Owígo mě ukazuje stará trampská tábořiště. Seznamuji se s různými trampy, které jsme potkávali. Jsem překvapen, že mu trampové říkají Kazateli nebo Kazouši. Brdy mne hned napoprve okouzly. Sobota a neděle rychle utekla, a když přijíždíme na nádraží Braník, jsou už z nás kamarádi.

Po několika měsících od této mé první výpravy s Owígem jsem založil svůj vlastní oddíl. Našli jsme si klubovnu v Matoušově ulici. Měl jsem ovšem pramálo zkušeností s vedením oddílu, takže další občasně výpravy s Owígem do Brd byly mémi prvními vůdcovskými a výchovatelskými kurzy. V roce 1968 byla obnovena skautská organizace. Stále s oddílem sídlíme na Smíchově v Matoušovce, jen o kousek dál od klubovny původní. S Owígem tu novou klubovnu dáváme dohromady. Jelikož br. Zikán – Bobr, významná postava skautského jara 1968 a velitel Svojsíkovy oblasti, neměl v té době jak Owíga tak i mě dvakrát v lásce, dal skautům ze střediska Hiawatha pokyn, aby můj oddíl neregistrovali v Junáku. Přecházím tedy s oddílem do Woodcraftu, působícího tehdy pod hlavičkou Tábornické unie. Na podzim onoho dramatického roku předávám oddíl a odcházím na základní vojenskou službu.

Občas si s Owígem píšeme. Vede v té době roverský kmen „Stopa“, složený z členů bývalého Tábornického oddílu při Prezidiu Akademie věd.

Po absolvování vojny přebírám v roce 1970 skautský oddíl, jehož vůdce s ním už dál nechtěl pracovat. Obrátil jsem se znovu na starého přítele Owíga, zda by mě nechtěl s vedením oddílu pomoci. Tenkrát už byl ovšem náčelníkem třetího oddílu Junáka Neskenon, a tak úzkou spoluprací zahajujeme až poté, co byl Owígo ve vedení Neskenonu vystřídán Romanem Splítkem – Šakohem. Při Domě pionýrů a mládeže na Smíchově, v roce 1972, jsme společně založili Tábornický klub Tuskarora.

První tábor v Sedle u Jindřichova Hradce ukazuje, že je značná šance, aby náš nový oddíl byl dobrý. Po táboře začínáme velký, neobvyklý příliv nových chlapců. Tuskarora má v pěti družinách 60 členů. Popularita oddílu na obvodě stále roste. Je jak v pozornosti dětí, tak ovšem i funkcionářů tehdejšího Socialistického svazu mládeže, přes ně se dostal do hledáčku Státní bezpečnosti. Úder StB přišel před táborem v roce 1974. Jsme s Owígem odvezeni ze zaměstnání. Začala nám série výslechů. Vyšetřovatelé státní bezpečnosti nám od počátku vyhrožují paragrafem 98 „Rozvracení republiky“.

Na tábor již odjíždím sám, neboť StB usoudila, že přeci jen větší zločinec je Owígo a zakázala mu na něm účast.

Po táboře odcházíme s oddílem i rodiči některých jeho členů do TJ Viktoria Žižkov. Tam zakládáme odbor turistiky. Sledování Státní bezpečností však dále trvá. Owígo proto navrhuje, abychom předali vedení oddílu někomu méně napadnutelnému. Nesouhlasím s tím a odcházím z Tuskarory. Zakládám nový oddíl TOM 5090, „Devadesátka“ kterou vedu až do konce osmdesátých let. Tuskarora někdy v roce 1976 končí svou činnost a naše cesty s Owígem se na čas rozcházejí.

Setkáváme se o několik let později ve skupině Svazu ochrany přírody „Taraxacum“. Zde začínají nové velké projekty, výpravy do přírody, ochranné brigády, ale i kulturně osvětové akce. „Taraxacum“ má svou klubovnu ve Spálené ulici v Praze 1. Tato klubovna sehraje významnou roli při třetí obnově skautingu koncem roku 1989.

Někdy v polovině roku 1988 se u nás na chalupě zastavil Owígo. Představil mně projekt a program samizdatového skautského časopisu ČIN. Jeho cílem bylo zmapovat skautské síly a přispět k obnovení skautingu v republice.

První čísla ČINu se připravují několik měsíců. Sháníme adresy abonentů časopisu, tak aby jeho obsah zasáhl produktivní vůdce a vůdkyně. Hledáme tiskárny, papír, tonery do kopírek. Vytváříme Skautskou distribuční službu a také jednu náhradní redakci, kdyby zakladatelskou rozešla StB. S touto možností je vážně počítáno jako s rozhodujícím ideovým nástrojem.

Přichází podzim 1989 a s ním již vytoužený konec totality. Hned po 17. listopadu otvíráme „Informační kancelář Junáka“ ve Spálence. Obnova skautského hnutí probíhá nadšeně a horečně. Vzniká Sedmibodová výzva, v jejíchž hranicích navrhujeme skauting obnovit. Následují první střety s činovníky, kteří kolaboraci s komunistickým režimem pokrývali nejen sebe, ale i skauting, který reprezentovali. Zřizují se tzv. Kulaté stoly, u nichž se vzrušeně o těchto otázkách diskutuje.

V roce 1992 přebírám skautský obvod Praha 2. Opět žádám Owíga o jeho službu. Nepamatuji si, že by kdy řekl

ne, podmínky ovšem musely být vždycky předem určeny. I v tom jsem se od něho učil.

Zakládáme oddíl Velena Fanderlika, složený převážně ze skautů-muklů. Původně měl mít organizační oporu na půdě Junáka, ale podmínky jeho vedení jsou pro oddíl do té míry nepřijatelné, že zřizujeme samostatné občanské sdružení. V oddílu Velena Fanderlika jsou tak – k úplné spokojenosti a při pestré spolupráci – soustředěni sestry a bratři člensky příslušející do všech skautských organizací, co jich v České republice je. Není třeba zdůrazňovat, že u všech vyjmenovaných aktivit a počinů stál vždy Owígo.

Co napsat nakonec? Kazatel „brdský psanec“, Jíra, Owígo byl člověk, který vždycky věděl, jakým směrem dál. Předpovídal úskalí, která mohou nastat. Do puntíku měl vše předem připravené a domyšlené. Nepřestal věřit, že skauting je vynikající výchovné hnutí, ale co jej pamatují, byl jedním z mála, který nás upozorňoval na jeho možné zneužití, až do zcela nestravitelné podoby.

Byl mým dobrým učitelem, rádcem na mé vůdcovské stezce. Díky.

Jíro, děkuji Ti, furt se de!!

Roman Splítek – Šakoh

Poprvé jsem se s Jírou setkal začátkem listopadu 1970, kdy jsem poprvé vstoupil do klubovny a tím do Neskenonu. Mohutný chlap, výrazná osobnost od prvního pohledu. Z druhého pak jistota, že jeho slovo platí.

„Alvarezí, vstávej, je na Tobě řada!“ Probudil jsem se uprostřed noci v chatě, kde jsem byl poprvé na výpravě s Neskenonem a hned na „Bílém náčelníkoví“, a to už jsem hleděl do vousaté Jírovy tváře a snažil se pochopit pravidla nočního úkolu.

„Tak tohle je dost blbej fórek, kluci, koukejte tu čepici Pumpovi sundat z toho stromu a vrátit, jako byste nevěděli, že sám pro ni nevyleze a táta je schopnej ho přerazit, až se vrátí domů bez ní!“ To jsem do té doby netušil, že naše kočkování Jíra nejen bedlivě sleduje, ale dovede razantně zasáhnout.

„No nazdar, vždyť nám v tom barelu chyt dehet!“ Od ohniště se před vodáckou klubovnou na špičce Libeňáku valil hustý dým, z něhož ve větru co chvíli vyšlehly plameny na metry vysoko. „To nechci vidět, jak nás Jíra sjede, a hlavně čím pak utemujeme svoji pramici?“ Chvíli jsme nevěřicně hleděli do hustého kouře, od něhož jsme se hned zdekovali pro jistotu snad na třicet metrů daleko. „Myslíš, že se to dá uhasit?“ trochu rozechvěle se mě ptal Vlastík. „Tak to teda nevím, rozhodně se o to nebudu pokoušet, prostě u toho počkáme a budem to jistit, než to dohoří,“ rozhodl jsem

jako starší. A pak jsme zpozorovali neforemnou postavu, jak jde od klubovny s jakousi puklicí v ruce. Postava chvíli počkala, až vítr obrátí dým a plameny na druhou stranu, pak zvolna popošla ještě těch několik metrů k barelu a klidně a přesně položila víko na barel. Dým i plameny zmizely a ze staré vojenské deky se vysvlékl Jíra. Čekali jsme bandurskou, ale Jíra jen přes rameno utrousil: „Neříkal jsem vám, blbouni, že se dehet musí rozehřívat zakrytej?!“

Ležel jsem už asi týden v krumlovské nemocnici s rozříznutým chodidlem a vzpomínal na kluky, jak splouvají Vltavu na pramicích od druhého dne putovního tábora beze mě, jak se asi mají..., když se otevřely dveře pokoje a kluci se v nich objevili. Chtělo se mi říci, že se vhrnuli do pokoje, ale oni spíš váhavě vešli. Jíra se vzadu nějak starostlivě rozhlížel, a když popošel až k mé posteli a zkontroloval tabulku s teplotou, viditelně si oddychl a řekl mi: „Představ si, že Páčka neumí plavat! To jsme zjistili až teď v polovině tábora!“

„Tak, kdo chce podat důkaz odvahy do nováčkovské zkoušky?“ znenadání se ozval Jírův hlas na kterémsi jarní oddílovce na dvorku před klubovnou Na mlýnku. Valda se nadšeně přihlásil, bylo slunečné odpoledne, nejbližší hřbitov a pořádný tmavý sklep kdovíkde, tak čeho se bát... Jíra pokynul Valdovi ke střeše kůlny: „Není nic snazšího dokázat, že se nebojíš! Vylez nahoru a seskoč!“ No, pro většinu z nás by to asi nic nebylo, taky bychom si říkali, že to snad ani není pořádná zkouška odvahy, ale pro Valdu jo. Věděli jsme, že se výšek bojí a že s obratností je taky dost na štíru, takže tyhle dva metry pro něj jsou dost. Valda neobratně vylezl na stříšku, na bobku se posunul k jejímu okraji a pak seděl a rozmýšlel se kousek nad Jírovou hlavou. Kluci mu dodávali odvalu, ale vypadalo to, že neskočí, že se vrátí. Jíra se už už nadechoval, aby Valdovo trápení ukončil, když se Valda neočekávaně vztyčil, popošel odhodlaně k samému okraji, trochu se předklonil a zapažil. Než se ale stačil odrazit, Jírův hlas jej zarazil: „Stačí, strach jsi překonal, skočil bys, to je zřejmé, zkoušku jsi splnil, tak nač riskovat, že si nameleš!“

Když jsme se od Jíry, teď už jsme mu říkali indiánským jménem Owígo, dozvěděli, že chce z Neskenonu odejít, nemohli jsme tomu uvěřit. Ano v posledních měsících jsme s ním byli často ve sporu, bylo nám 18–19 let a mysleli jsme si, že všemu rozumíme, byli jsme nadšení staronovým wo-odcraftem, který sice nebyl jeho vodáctvím, ale který nám pomáhal v kmeni rozvíjet a upevňovat.

»

■ Brdy – rozhled z Plešivce, z vrcholu U pyramid (ilustrace Jan Čáka)

Když jsem se na dobu Owígova odchodu začal dívat s odstupem, a měl jsem již nějaké zkušenosti s vedením oddílu a se staršími jeho členy, pochopil jsem, že to s námi asi někdy bylo dost těžké, že v nás měl zdatné protivníky, ale my tehdy v něm stále viděli svého vůdce – náčelníka! Vždyť nedávno jím byl i podle nového kmenového zákoníku s naprostou samozřejmostí, bez protikandidáta zvolen. Jeho autorita byla pro nás nezpochybnitelná, ale asi jsme se tak k němu navenek nechovali...

Owígo byl autoritou, silnou osobností a svou autoritu dokázal i prosadit. Dělal to ale způsobem, který byl korektní a fér, který byl v duchu skautských zvyklostí a principů, včetně toho vůdcovského. Pokud si někdo plete skautskou demokracii s „cohcárnou“ a hlasováním o všem možném i nemožném, neměl by se vůbec pouštět do výchovy k zodpovědnosti, možná vůbec do vedení oddílu... Takže tu je má další vzpomínka na Owíga.

Neskenon tábořil na Onondagu, byl již večer a připravovali jsme se na jeden z prvních sněmů. Vstal jsem od „kuchyňského ohniště“ a udělal pár kroků do tmy směrem ke sněmovišti, a jak se ukázalo, i k Owígovi a Wadytakovi. O něco se přeli, a není již důležité, o co šlo, ostatně jsem to již dávno zapomněl.

„Sváto, nechceš si to ještě rozmyslet? Není to dobrý nápad!“ Wadytaka trochu nakvašeně odpověděl: „No, já myslím, že to bude dobrý!“ Jírovy argumenty očividně tedy nezabraly. To jsem už došel až debatující dvojici. „Tak víš co, Sváto, bude to, jak jsem říkal,“ a než se Wadytaka nadechl k odporu, Owígo dodal: „Odpovědnost mám já, ber to jako rozkaz!“ Čekal jsem ještě nějaké Wadytakovy protesty, ale on jen řekl: „To uznávám.“

Od té doby jsem si těch dvou vážil a měl je rád ještě víc. Pochybují, že si tuhle situaci oni nějak zvlášť pamatovali, já ano. Vzpomínka na lekcí vůdcovského principu a loyality ke skautskému vůdci mě vlastně provází dosud, někdy člověk prostě musí rozhodnout za ty druhé.

Bylo jaro 1972, měli jsme za sebou báječnou velikonoční výpravu do Jeseníků, které se pak po další roky neřeklo jinak, než „Robinsonáda na Haničku“, kde se naplno projevil Jírovův opravdově vlastenecký a hluboký zájem o naši nedávnou historii. O historii tak těžce pokřivenou bolševickou totalitou...

„Tak, maníci, za chvíli uvidíte něco, co jste ještě nejspíš neviděli. Připravte si baterky!“ No, nazdar, to je to důležité, na

co Jíra v týdnů před výpravou na Kozí hřbety kladl takový důraz. Baterka!

Dneska se většině lidí bude zdát podivné, že jsme baterku neměli ve výbavě „normálně“, ale tehdy patřilo k věci a k oddílové cti neskenonců, že se baterka nepoužívala ani v nejhustším lese, a tudíž se nevozila! (Taky jsme pak občas zažili pěkně horké chvílky bloudění a nejistoty, ale to by bylo na jiná vyprávění!)

Ukázalo se, že jsem nezapomněl jen já, ale většina. Přesněji řečeno, baterku měl jen jeden z nás. Nepamatuju se už, pod čím světelným vedením jsme tedy vstoupili do podzemí. Podzemí totiž bylo to Owígovo překvapení. Podle jeho slov to měla být kdysi, za 2. světové války, německá podzemní továrna. To „měla“ znamenalo, že nebyla zdaleka dostavěna.

Další překvapení nás čekalo v tom, že Jíra s námi do podzemí nešel. Ujistil nás, že půdorys chodeb je velmi jednoduchý – obdélník s jednou kolmou spojnici, že se nemáme čeho bát, že nemáme kam, nebo kde zabloudit...

Dodnes si myslím, že nás Owígo tak trochu vyškolil za to, že jsme si o sobě mysleli, že jsme kdovíjací machři... Věděl ovšem, co si může dovolit a podzemí dokonale znal, o čemž nás pak přesvědčil, když jsme se v pořádku vrátili. Podzemí totiž prošel beze světla sám! Důkazem bylo to, že přišel z opačné strany, než vstoupil...

Brzy po téhle výpravě se Owígo začal z vedení kmene stahovat, ale kmeni a mně speciálně ještě vydatně pomohl s vedením tábora Bílých tee-pee, tím druhým byl ovšem Medvěd – Hiawatha, takže tehdy nad námi a nade mnou bděli dva z nejpovolanějších...

Ovšem později, na podzim 1972, jsme se dozvěděli, že již na jaře 1972 založil s Minewakanem na zbytcích Minewakanova oddílu obdobu Neskenonu – kmen Tuscaroru. Měli jsme mu to pak za zlé, nechápali jsme to, vždyť ještě před táborem B. T. jsme jej brali jako svého náčelníka, jeho krok jsme dokonce považovali za zradu!

Až po delší době, když už emoce opadly, jsme opět začali s Jírou mluvit, a já si to pak sám pro sebe vysvětlil tak, že Jíra už byl takový „světoběžník“. Nikde vlastně nevydržel déle než několik let, a pak šel dál – tu založil nový oddíl, rower-ský kmen, nebo aspoň družinu, nebo pomohl s vedením některému oddílu přečkat krušné časy...

O tom jsem se přesvědčil vlastně sám na zmíněném táboře, ale to jsem ještě nevěděl, že je už zakotven jinde.

Pomohl nám hlavně v dobách pro kmen nejtěžších, kdy bolševik začal utahovat šroub, to bylo v letech 1973–1974... Jeho zkušenosti s StB z let minulých se mu hodily i nyní. Trochu mě mrazilo, když vyprávěl o svých výsledcích u majora Kvítka na Smíchově, a zároveň jsem byl klidnější a jsem mu vděčný, že nám pomáhá a také že vymyslel způsob, jak zachránit pro kmen to nejcennější, co jsme měli – stany tee-pee. Nebo jsem alespoň tehdy byl přesvědčen o tom, že je to dobrý způsob, jak stany zachránit, když jsme pak s ostatními zasvěcenými neskenonci roznášeli tajemné obálky. Naštěstí jsme se ale nedostali do situace, která reálně hrozila...

„Máš dnes večer čas?“ v telefonu se ozval Jírův hlas. „Mám, oč jde?“ „To se brzy dozvíš, tak v sedm na Jiřáku před kostelem!“ „Kdo to byl?“ z kuchyně se zeptala máma. „To zase ty vaše tajnosti, uvědom si, že studuješ!... Jo Jíra, a Medvěd u toho nebude? Tak to vás taky mohou i zavřít!“

No, neměli to mít tehdejší hlavní rádci a učitelé u našich lehké...

Nedočkavě jsem pod schody ke kostelu Božského srdce přecházel už od třičtvrtě. Před sedmou vystoupil Owígo z tramvaje a namířil si to přes silnici ke mně.

Mimoděk jsem si vzpomněl na mnemotechnickou pomůcku, kterou dával k dobru vždy, když si někdo měl zapamatovat jeho telefonní číslo: „Kolik dní má rok a čím ke mně pojedete do Liboce a zpátky?“ „takže 365 a 2x 11!“

„Nazdar, Šakohu, těch 10 stanů vlastně Neskenonu nepatří!“ Nechápatě jsem se na Jíru podíval: „A komu teda, vždyť na ně šetřili už kluci za Medvěda a my, a někteří rodiče nám přispěli, paní Miškovská nám je ušila a...“ „No, a to je ono, když nám rodiče mohli přispět, mohly by patřit jim, ne? Aspoň na voko!“ „Hele!“ Jíra mi strčil do ruky list papíru, vlastně strojopisnou kopii textu, který začínal slovy: Já Daniel Tater (nad několika tečkami), bytem Moravská 54 (opět nad tečkami) dávám VTO Neskenon do užívání stan typu indiánského tee-pee. A pak tam bylo něco ve smyslu, že se VTO zavazuje se o tento stan dobře starat, aby sloužil členům oddílu co nejdéle. Pokud by oddíl nějak zanikl, nebo se o stan špatně staral, vrátí se stan svému majiteli! atd. A na konci – v Praze dne 30. 5. 1972. Pomalu jsem začínal chápat. „To ale znamená, Jíro, že originál téhle kopie musí mít dotyčný u sebe!“ „Dotyčný rodič, pan Tater je přeci otec Unkase, že?“ spokojeně přitakal Owígo. „Takže tady je 10 obálek se zápůjčovacími smlouvami, které musíme roznést! Poslat je nemůžeme, jména tam samozřejmě ještě nejsou vepsána, poněvadž těm rodičům to musíme pořádně vysvětlit, a někteří s naším plánem nemusí souhlasit. Kopie pak uložíme v kmenovém archivu, nebo spíš si je nechám doma, poněvadž jsou jako z období, kdy jsem oficiálně vedl oddíl ještě já,“ dodal Owígo.

Spolu jsme tehdy večer navštívili kromě Taterů ještě Němcovy (Piskoř – Tokeah). V dalších dnech jsme cestovali s dalšími staršími neskenonci Prahou za rodiči ještě starších neskenonců, které já jsem znal většinou jen z vyprávění, a připadali jsme si hrozně důležité a dobrodružně. Nevím, zda by nám tyhle „smlouvy“ byly něco platné, kdyby nám soudruzi majetek skutečně chtěli zabavit.

Moje další vzpomínka na Owíga se týká časopisu „Čin“, který jsem najednou od jara 1989 začal dostávat poštou

domů, to už do Příbrami. Tehdy jsem nevěděl, že je za tím Owígova práce, práce nad časopisem, který začali s Pedrem, Zvondou, Ivem, Danielem a Ivanem vydávat ale i práce s vytipováním abonentů a pak rozesíláním.

Owígo mi tehdy v pravý čas připomněl, že skauting stále žije a že je jen chvíle do doby, než se opět představí veřejnosti. Nevím, zda věděl, nebo tušil, že jsem v té době navázal pevná přátelství se skauty v Příbrami. Já si tehdy myslel, že časopis mám od nich.

Podobný pokyn mi na dálku Owígo dal, aniž bych opět tehdy tušil, od koho přichází, v listopadu 1993. Poslal mi pozvánku s programem na seminář Ekumenické lesní školy do kobyliského divadla U Salesiánů. Atmosféra skutečně skautského společenství byt' (sic!) uvnitř Junáka mě tak nadchla, že jsem se hned přihlásil na lesní školu ELŠ a stal se jejím výkonným členem na dlouhá léta. Asi ani tehdy Jíra netušil, co jeho nasměrování k ELŠ tehdy pro mě znamenalo.

Ale jistě už věděl, co pro mě bude znamenat jeho návrh, abych se stal členem Skautského oddílu Velená Fanderlika, že on by byl jedním ze dvou garantů mého členství. Takže mé poslední vzpomínky na Jíru – Owíga patří do Revoluční ulice do klubovny SOVF a Konfederaci politických vězňů, jejímž velmi aktivním členem a badatelem byl.

Vzpomínek na Owíga mám mnoho. Owígo mě provázel prakticky celý můj skautský život, někdy jsme se neviděli celá léta (a po hříchu to bylo mou vinou), někdy jsme se vídali častěji.

Není mnoho těch, kteří tak výrazně ovlivnili můj život, není mnoho těch, kteří tak výrazně ovlivnili život druhých a nasměrovali je k opravdovým lidským a občanským hodnotám.

Jíro, děkuji Ti, furt se de!!

Provokatér

Josef Přech – PePa

Bylo léto roku 1973. Minewakan nabídl našemu oddílu místo ke konání tábora jen několik stovek metrů od vlastního, který o prázdninách budoval s Tuscarorou u hráze rybníku Nový Hospodář.

Snad z důvodů, že potřeboval pro své kluky více prostoru, nám tak přenechal louku v krásném údolí protnutou potůčkem, uzavřenou ze tří stran lesy a z jedné otevřenou k nedalekému jezeru, na jehož břehu jsme měli kánoe („jezero“ – takový název se u nás rychle vžil). Tohle tábořiště bylo vzhledem tolik podobné těm skautským, legendárním – ze starých příběhů a kreseb... A já jsem přijel s kamerou a fotoaparátem, jež hned po kánoe byly mé největší lásky.

Pár dní po vybudování táborů využilo naše vedení pozvání Minewakana na „ekurzi“ do jejich tábora. Zde jsem se poprvé krátce uviděl s Owígem. Představili jsme se vzájem- »

ně podáním rukou (po trampsku zalomených). Když jsem si podával ruku s Owígem, pocítil jsem najednou, že při pohledu na mne jeho vřelost chladne. Hned nato řekl, že musí ještě něco připravit a odešel do svého vůdcáku.

Občas, když byla trochu volná chvíle, jsem se proháněl na kanoi po jezeře – často sám, abych si to užil. Jednou jsem upozoroval, že se cosi zablesklo v nízkém slunci na břehu v místech Tuscarorského tábora. Nedalo mi to, udělal jsem nenápadně okruh a dostal se blíže. Na břehu pod stromy mne pozoroval Owígo dalekohledem. Později, i když jsme sousedství táborů využili k několika společným závodům a soutěžím, jsem už na Owíga nenarazil.

Myslím, že to bylo hned v příštím roce, kdy i náš oddíl začal koketovat s indiánskou tematikou, a já připravoval nějaké herní materiály na další tábor. Vzpomněl jsem si, že jsem u někoho viděl zajímavou knihu *Indian Crafts and Lore* a začal ji shánět. Obrátil jsem se s žádostí o zapůjčení na Hiawathu, ale ten mne nasměroval jinam: „...tu bude mít určitě Owígo!“. Zazvonil jsem u branky Owígovy vily. Po chvíli přišel. „Ne, nemám! A kdo ti dal na mne adresu?!“ Zchladil mne.

Protože i náš oddíl se tradičně zúčastňoval Běhu do zámeckých schodů, potkával jsem zde i Owíga. Zatímco jsem se srdečně zdravil s vůdci i některými členy Neskenonu a Tuscarory (později skryté jako „Devadesátka“ pod TOM 5090 v T. J. Viktoria Žižkov), které jsem znal už osobně, setkání s Owígem se vyznačovala vždy onou divnou dávkou ostražitosti a chladu. No, abych pravdu řekl, nijak mne to netrápilo a nijak jsem to neřešil – životopis Owíga, který by mi napověděl více, jsem tehdy ještě neznal.

Podzim 1989 za cinkotu klíčů sametově trhl historií. O něco později jsem začal pomáhat „klukům“ z ČINu s časopisem (grafickou úpravou a digitální předtiskovou přípravou). A tehdy jsem se opět potkával s Owígem, který patřil k čelním redaktorům tohoto skautského zpravodaje – původně samizdatu. Naše setkávání byla teď častější, více srdečná a přátelská. Owígo si už také prostudoval materiály, které na něho vedla StB, a tak věděl, kdo mu škodil. A pak jednou, když jsme společně seděli v jisté holešovické hospůdce při obědě, to řekl: „Víš, já jsem si vždycky myslel, že jsi politický provokatér!“ Vrátil se ve vzpomínce o dvě desítky let zpět k našemu prvnímu setkání na táboře Tuscarory. „Ta tvoje čepice s americkým znakem...“

Vzpomněl jsem si. Bílou čepici (původně à la plavčík z koupaliště) jsem si vylepšil, od paty kšiltu až po horní okraj, všitím velkého amerického kruhového odznaku, který jsem sehnal na tržišti v Polsku. Hned tu byla čepice podobná brigádýrce důstojníka námořní akademie. Tehdy na táboře jsem ji měl moc rád – když připravuješ hry, je dobré si také umět hrát. Jelikož jsem neměl zkušenosti se Statní bezpečností, kterých se ovšem bohatě dostalo Owígovi, neviděl jsem žádné nebezpečí v plátěné nášivce získané navíc ve „spřátelé“ zemi. Bez odezvy StB a jejího vyšetřování jsme od dětství zpívali na osadách rozsetých po dolní Sázavě mnoho písní o hrdinských činech i smutných láskách amerických námořníků. Možná, že právě při nich začala klíčit má celoživotní láska k vodě – a nejen k vodě.

Vlny, moře bouří, větry dují, loď unáší v dál, američtí námořníci plují na Guadalcanal...

Skauting a Brdy

Tomáš Szennai – Tom-Set
53. středisko Atahokan

...když jsem před listopadem 1989 zaslechl z Hlasu Ameriky, že u nás začalo vycházet samizdatové skautské periodikum ČIN, měl jsem velkou radost, že se již brzo dočkáme veřejného vystoupení skautů a skautek a obnovy organizace. V té době jsem netušil, že jednou budu mít čest poznat i jeho redaktory.

Sám jsem začal „skautovat“ až v 90. letech a „vláčkový věk“ si prožil (s rodinou) až jako třicátník... V té době jsem se seznámil s br. Jiřím Kafkou – Owígem. Přes můj počáteční ostych a do jisté míry respekt k Owígovi, jsme se postupně začali poznávat. Přijížděl na mé tábory, setkávali jsme se při řadě skautských akcí. Já byl dychtivý poznat vše z Owígovy skautské a trampské historie a on byl dobrý vypravěč. Obdivoval jsem jeho nasazení, se kterým pracoval pro skauty, konfederaci politických vězňů, oddíl Velená Fanderlika a hlavně vše okolo „ČINu“. Naše nejintenzivnější spolupráce byla v období vydávání skautských sborníků, kdy jsme spolu byli v takřka každodenním kontaktu. A přesto jsme si neřekli zdaleka vše. Myslel jsem, že ještě budeme mít příležitost a čas...

Owígo znal a měl rád Brdy; v době mých dětských krůčků – zde on již byl známým Brdským kazatelem. A tak Brdy byly naším dalším velkým tématem, které nás sblížovalo. Byl jsem rád, když poodhalil místa dávných campů a vedl mě zarostlými stezkami do krajiny, která mu učarovala. V těch místech se mi dnes vrací na Jirku nejvíce vzpomínek – a jsem moc rád za těch patnáct let, kdy jsem Owíga mohl znát. Pro mne byl a zůstal jedním z mých skautských otců či duchovních guru.

Pod značkami jok a kfk

Vedle výjimečných vůdcovských kvalit, které v něm rok s rokem zrály, tak jako dobré víno, až dosáhly nejžádanější (ve skautském prostředí nejpotřebnější) úrovně, byl Owígo také skutečným požehnáním pro více než desetiletou práci redakce zpravodaje ČIN. Stál samozřejmě u jeho samizdatových začátků, kdy téměř žádná činnost související s jeho vydáváním nebyla jednoduchá a bez nebezpečí.

Později se i zasloužil o jeho výtvarné a grafické zkvalitnění tím, že na popud br. Zvondy přivedl do redakce PePu, který ČINu vtiskl novou tvář. Owígo ovšem především psal. A dlužno říci, že na náměty svých článků, příběhy, lidské osudy měl opravdový „nos“. Bývaly ozdobou ČINu, jeho vlajkovou lodí. V minulosti o tom svědčila příznivá odezva čtenářů ČINu, dnes výtečný Owígovův výběr témat připomínají současné publikace, televizní či rozhlasové pořady vyprávějící příběhy protikomunistického odporu. Vidíme, že většinu z nich, jednalo-li se o příběhy skautů, zpracoval a popularizoval Owígo v ČINu už začátkem devadesátých let v seriálu Lilie pod klopou, lilie za mřížemi. Na stránkách ČINu se také, ještě v jeho samizdatové podobě, poprvé objevil Owígovův článek o Skautské zpravodajské brigádě, aby potom ve vyprávění o této slavné protinacistické organizaci, jejíž původ je jednoznačně skautský, pokračoval v dalších nových a zajímavých informacích. Owígo k sobě, díky bohaté korespondenci s čtenáři ČINu (do níž se ostatní redaktoři dvakrát nehrnuli) a studiu archivních dokumentů, přitahoval pozoruhodné a jedinečné osudy skautů a skautek prožité v komunistickém režimu, jeho věznicích nebo v exilu. Podobně objevoval některé události z historie československého skautingu. Svými novinářskými počiny jim vracel odpovídající význam. Jen díky jeho článkům nezapadly do zapomnění. Připomeňme si názvy a stručný obsah některých Owígových prací rozestřených v deseti ročnících ČINu. Některé z nich podepisoval zkratkami jok nebo kfk. Patřily k tomu nejlepšímu,

s čím ČIN za svými čtenáři pravidelně přicházel.

Už první číslo ČINu, které vyšlo 24. 4. 1989, přineslo Owígovův článek (nepodepsaný) o Janu Palachovi a další s rozbořem tzv. „Palachova týdne“, v němž komunistická policie tvrdě zakročovala proti demonstrujícím občanům. Následkem obsahu zmíněných článků byl už krátce po listopadovém převratu první názorový střet s junáky-komunisty. Jejichž představa o třetí obnově československého skautingu, jeho charakteru a směřování byla zásadně jiná, než jakou přijala redakce ČINu a skautské společenství kolem ní. Tento úvodní spor ovšem signalizoval mnohé další, které následovaly, jak v tomto ohledu tak především se zmíněným druhem lidí.

V šestém čísle ČINu, z roku 1990, nacházíme Owígovův rozsáhlý článek o domažlickém skautovi Janu Smudkovi, legendě protinacistického odboje (touto prací vlastně Owígo svou publicistiku napříště jasně vymezil). Dále zde nechává čtenářům nahlédnout do kamenného věku českého skautingu vyprávěním o vzniku prvních oddílových čísel. Má tady rovněž velký úvodní článek o Zpravodajské brigádě a rozbor situace v obnoveném Junáku nazvaný „Vznikne druhá skautská organizace?“. Do osmého čísla zpracoval příběh skautů ukrývajících se v létě roku 1949 před plánovaným odchodem za hranice v lesích Jizerských hor. Byli vypátráni příslušníci StB a při vyprovokované přestřelce někteří z nich zastřeleni a většina těžce zraněna. V devátém čísle ročníku 1990 se poprvé objevil úvodní příběh seriálu Lilie pod klopou, lilie za mřížemi.

Napsal jej Owígo. Byl věnován bratru Vladimíru Kolářovi – Akelovi. Desáté číslo připomíná skautskou účast na pokusu o protikomunistický převrat v květnu roku 1949. Podkladem pro tento článek byl Owígoví téměř foglarovský nálezy deníku skautského vůdce Zdeňka Kalfuse – Pucka z Prahy. V deníkových záznamech bylo podrobně zaznamenáno nejen jeho působení ve slavném dejvickém středisku bratra Bedřicha Vally, ale postihoval též historické etapy skautingu, jakou bylo například nedobrovolné, nařízené sjednocení skautských organizací do Junáka v roce 1939, potíže a tlaky tzv. Druhé republiky, ostudná arizace českého skautingu, krátké působení Junáka v protektorátu Čechy a Morava, ukrytí skautských oddílů v Klubu českých turistů, či hledání kariéry některých bývalých skautů v kolaborantském Kuratoriu. Kalfusův deník přinášel popis událostí z revoluce v květnu 1945 a z nového formování skautingu, nevyhýbal se ovšem ani pohledu a komentářům na formování či deformování lidských charakterů dobou. Nechybělo v něm ani podrobné vyličení událostí kolem chystaného převratu v roce 1949. To posloužilo Owígoví jako páteř zmíněného článku.

Deník br. Zdeňka Kalfuse hrál důležitou roli v dalším významném Owígově článku. Vyšel ve čtvrtém čísle ČINu v roce 1992, pod názvem „Píseň mládí“. Připomínal první pokus o natočení celovečerního filmu se skautskou tematikou. Od léta 1938 na filmu pracoval nejen početný štáb filmařů, ale rovněž skauti a skautky Vallova dejvického střediska. Film se jmenoval „Píseň mládí“. Když ko- »

nečně přišel v roce 1940 do kin, nesl těžké stopy nacistické cenzury. S původním záměrem tvůrců, povzbudit v mládeži a občanech v době ohrožení demokracie a svobody vlasteneckého ducha, neměl už film mnoho společného.

Nesmíme zapomenout na dva velké Owígovy seriály, které byly čtenáři ČINu vysoce hodnoceny. Na každé jejich pokračování se netrpělivě těšili. Tím prvním byl příběh sestry Libuše Cloud-Hronkové, skautky ze Stodu u Plzně. Jako osmnáctiletá se v roce 1945 zamilovala do amerického vojáka. Jednoho z těch, kteří osvobozovali západní část naší republiky. Owígo zpracoval její vyprávění a nazval jej „Cesta za bílou hvězdou“. V nejméně osmi pokračováních předložil čtenářům pestrý, ojedinělý osud sestry Libuše Hronkové. Od její připravované svatby s americkým seržantem, kterou překazil únorový puč v roce 1948, přes pokusy o legální vystěhování za svou láskou, k nebezpečnému, ale úspěšnému překonání československo-západoněmecké hranice za pomoci opancéřovaného nákladního auta až ke šťastnému setkání se svým vyvoleným v USA ve městě Sioux City. Jinou sérii článků věnoval dobrodružnému životu bratra Jaroslava Čermáka. Jeho službě v cizinecké legii, účasti ve vietnamském válečném konfliktu a naposledy i činnosti pro francouzskou zpravodajskou organizaci. Oba zmiňované příběhy si přímo

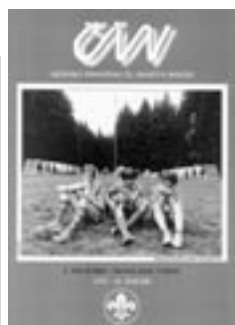
říkají o filmové zpracování. Jsou dramatické, zároveň plné citů a etosu odhodlání i vzdoru.

Je téměř symbolické, že jeden z posledních Owígových článků pro závěrečné číslo „papírového“ ČINu z roku 2000 patří vzpomínce na jeho skautského přítele a bratra Jaroslava Lomberského – Mikyho. Byl účastníkem roverské družiny Lišek, kterou Owígo, ještě jako Petr Vlk, sestavil v padesátých letech z členů rozehnaných skautských oddílů, tak jak je potkával na svých výpravách do lesů. Miky byl prvním, který už v roce 1961 opustil náš svět na následky úrazu hlavy. Věříme, že se Owígo s Mikym tam někde nahoře v nebeském campu potkali. Vypráví si, vzpomínají a čekají. Po ukončení vydávání ČINu, v závěru roku 2000, se Owígo stal redaktorem časopisu Věrní zůstaneme. Přispíval do něho ovšem již dříve, především zprávami ze života Skautského oddílu Veleno Fanderlika nebo články o skautských protikomunistických aktivitách. Časopis Věrní zůstaneme vydává 15. pražská pobočka Konfederace politických vězňů, jejímž byl Owígo členem. Osazenstvo redakce v něm nalezlo spolehlivého a kvalitního kolegu. Především však, stejně jako tomu bylo v dobách ČINu, byl Owígo i v tomto prostředí všem přítelem a bratrem.

V rámci Skautského oddílu Veleno Fanderlika vznikla koncem devadesátých let dokumentační skupina, jejímž

úkolem bylo studium a zpracování archivních materiálů (především Státní bezpečnosti, ale i orgánů KSČ, ČSM a SSM) týkající se skautů a skautingu v letech 1948–1990. Owígo byl jedním z iniciátorů a členů Dokumentační skupiny. Významně se podílel na vzniku a vydání čtyř sborníků postihující zmíněnou problematiku. Společně pak s br. Miroslavem Koptem – Orlem napsali a připravili k vydání pátý sborník zabývající se protikomunistickými aktivitami klatovských skautů, které přerušil koncem jedenapadesátého roku řetězec zatýkání a následný monstrproces s mnohaletými tresty. Do čela skupiny klatovských skautů byl Státní bezpečností účelově vkomponován dr. Pavel Křivský, představitel Akčního výboru Junáka, koncem čtyřicátých a začátkem padesátých let tvůrce známého uskupení Kruh, které mělo své kořeny ve Vysokoškolském roverském kmeni Junáka. Tato poslední Owíгова práce nese název „Akce StB Polom – proces se skupinou František Pavel Křivský a klatovští skauti v zrcadle dokumentů Státní bezpečnosti“. Vydání vzpomínaného sborníku se Owígo, bohužel, nedožil. Vyšel až několik měsíců po jeho smrti. Pár příznivců a přátel dalo tehdy dohromady, jako projev díky a rovněž s ohledem k Owígově památce, potřebný finanční obnos k jeho vydání. Všem jim za to patří uznání a poděkování.

Jiří Zachariáš – Pedro

Bratrská pomoc

Neděste se – nechci psát o vojenské intervenci vojsk Varšavské smlouvy ze srpna 1968. Můj příběh se týká opravdové bratrské pomoci. Udál se v červenci roku 1970 na Šumavě v okolí Lipky u Vimperka.

Byl to tenkrát náš poslední skautský tábor. Jeho účastníci jej výstižně nazvali „Tábor nepravého rozchodu“. Český Junák totiž oficiálně koncem srpna 1970 ukončoval svou činnost. My se rozhodli ve skautské práci pokračovat i nadále, hlavně však mimo organizaci Pionýra. Ta byla pro nás naprosto nepřijatelná. A tak toho krásného měsíce července 1970 tábořila pražská Trojka – Neskenon, naposledy ve skautských krocích pod svou junáckou vlajkou.

Tábor jsme si postavili nevelký, v dolní části údolí Světlehorského potoka. Podsady z krajinek se stany jehlany. Tee-pee a další táborové stavby byly asymetricky zasazeny do okolní krajiny. Tábor měl zvláštní, zajímavou podobu.

Asi 2,5 km od nás, uprostřed Světlehorského údolí, tábořili junáci jednoho oddílu pražského střediska Maják. O dalších tábořících oddílech v okolí jsme také věděli.

Jednoho pátečního podvečera přijeli k nám z Prahy na návštěvu tábora i naši starší roveři. Byla zde skoro polovina 70. kmene RS Stopa. Někteří přijeli vlakem, jiní autobusem, další na motocyklech. Na návštěvu přijel i střediskový šéf Medvěd – Hiawatha. V táboře byl mimořádný šrumeč.

Druhý den se k nám dostala zpráva, že v táboře „Majákovců“ se někdo těžce zranil. Sanitka ho musela v bezvědomí dopravit do nemocnice. Se svým oddílovým zástupcem Karím jsem se dohodl, že se do tábora Majáku podíváme a zjistíme, co se vlastně stalo a zdali nepotřebují nějakou pomoc. Vypůjčili jsme si od jednoho rovera motorku a odjeli. Dozvěděli jsme se, že zpráva o zranění byla pravdivá, že stav chlapce je velmi vážný. Je stále v bezvědomí ve Vimperské nemocnici. Naší pomoci zatím nebylo třeba.

Na zpáteční cestě do našeho tábora jsme se však málem sami přizabíli. Na prudce klesající kamenité lesní cestě zachytil Karí stupačkou motorky o svah či pařezek a už jsme se váleli i se strojem. Odnegli jsme to sice jen s odřeninami a pořádným šokem. Karí navíc tržnou ránou na noze, kterou spravilo asi osm stehů...

Pozdě odpoledne přijela do našeho tábora spojka od Majákovců se vzkazem od jejich vůdce, zda se můžeme dostavit do nedaleké hájovny. V hájovně, která stála naproti železniční zastávce v Lipce u Vimperka, jsme se dozvěděli, že nemocnice pro záchranu zraněného chlapce potřebuje nutně zahraniční, málo dostupný lék. Nemocnice ve Vimperku neměla žádnou možnost lék získat, a proto se obrátila na nás, na skauty.

V hájovně se vytvořil jakýsi štáb skautských činovníků a roverů. Roveři ze Stopy do hájovny svezli i vedoucí dalších skautských táborů z okolí. V hájovně začala velká porada...

Telefonem jsme kontaktovali naše známé lékaře a vysvětlili jim situaci. Kdo z nich nám může zahraniční lék sehnat a poskytnout? Jedná se o život 15letého skauta!

Čas rychle plyne. Hodina se vrší k hodině. Stále nic. Výsledek našeho snažení se rovná nule. Smůla je také v tom, že je sobota odpoledne. Navíc jsou dovolené. Místní pošta se nám snaží vyjít vstříc a spojuje naše meziměstské hovory přednostně. Konečně naděje!

Něco z léků poskytne vojenská nemocnice ve Střešovicích, další část bude připravena ve vrátnici nemocnice na Bulovce. Musíme si to však sami vyzvednout a dopravit do Vimperka. Vimperská nemocnice nám sděluje, že lék musíme k ní doručit brzy ráno. Jinak bude pozdě!

Dva roveři ze Stopy se úkolu přepravit lék z Prahy do Vimperka ujmají. Dva motocykly – jeden řídil Jack, druhý Pap, s nimi jede Medvěd – Hiawatha. Poslední rady, poslední přípravy k okamžitému odjezdu. Díváme se na hodinky. Před jezdci je pořádně dlouhá cesta, průjezd několika měst a potom centrem Prahy. Snad vše dobře dopadne a ráno bude lék ve Vimperku.

Z hájovny se rozcházíme do svých táborů. Rádcové družin si v době nepřítomnosti vůdců vedli výborně, zajistili nejen dobrý program, ale postarali se vzorně také o kuchyň a žaludky táborníků.

Večer máme slibový táborový oheň. Po setmění stoupáme v tichosti po stezce vedoucí k táborovému kruhu. Obřadně zapalujeme připravenou hranici. Po úvodním projevu skládají dva chlapci své junácké sliby.

Po tomto slavnostním obřadu pokračuje program u ohně volnější částí. Náhle se u ohně zjevují dva roveři Jack a Pap, naši vyslanci pro záchranné léky. Jsou zaprášeni, unaveni, ale jejich úsměvy svědčí o tom, že jejich mise dopadla dobře.

Přerušili jsme program ohně a dali prostor Jackovu a Papovu vyprávění o jejich bleskové cestě do Prahy a zpět.

Věděli, že o životě mladého chlapce rozhodují hodiny. Domluvili se proto, že pojedou opravdu jako o život. Nedbali na objíždku spravované silnice, kterou by si zajeli asi 8 km. Během přetlačili motorky přes dlouhý úsek plný nesrovnalého šterku ve městech, na křižovatkách používali výstražného houkání a rozsvícených světel – žádné zastavování. Nejhorší to bylo v Praze. Zde se totiž rozdělili. Jeden jel do Střešovic druhý na Bulovku, až na opačný okraj Prahy. Do jejich záchranné akce se v Praze dokonce zapojil i hlídkový vůz VB, když se jeho posádka dozvěděla o se jedná... Ten samý den, pozdě večer dorazili oba, nedlouho po sobě, s léky do vimperské nemocnice. Zdejší lékaři nepředpokládali, že vzácné léky budou mít tak brzy k dispozici.

Tak skončila velká, rychlá akce skautské solidarity, bratrská pomoc neznámému junákovi...

Když jsem u ohně naslouchal vyprávění našich roverů, Jacka a Papa, bylo mi dobře. Cítil jsem silné zadostiučinění. Měl jsem radost z těchto dnešních roverů, kteří kdysi, jako 12–13letí hošiči, přišli k nám, do tábornického oddílu ČSAV. Dnes svým činem a rozhodností prokázali, že rozumí a chápou své heslo Služba.

Druhý den naší radost zkalila smutná zpráva. Přes veškerou snahu byla naše pomoc marná. Lékařům se nepodařilo život mladého skauta z Majáku zachránit. Jmenoval se Petr Bucek. Říkali mu Ringo. Zemřel 11. 7. 1970.

Od tohoto příběhu uplynulo už mnoho let. Je z něho vidět, že ani v dlouhé době temna nebyl skauting poražen. Stále vychovával mladé lidi k odhodlání plnit příkaz služby a pomoci bližnímu.

Skauting se dnes opět vydává na svobodnou stezku mládí. Snažme se, aby dokázal mládež zaujmout a vychovat nové nadšené vůdce mládeže, stejně jako odvážné občany odhodlané vážit si svobody a stát za ní v každé době.

Zanedlouho přijde doba letních skautských táborů. Doba kouzelná a neopakovatelná. Čas veselých příhod, her, soutěží a výcviku. Čas velkého přátelství. Ať už jsou všechny skautské tábory svobodné, nádherné a radostné. Především bez velkých úrazů a osobních tragedií.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 7, 1990)

Gymnasium Jiřího z Poděbrad

Soukromé či církevní školy, studentské koleje a gymnasia – to byl jev v totalitním režimu nejen nevídaný, ale i nemožný. V dnešní době to již nic neobvyklého není.

Skautské hnutí všude ve světě, a nemohlo tomu být jinak ani v případě českého skautingu, klade od počátku svého vzniku důraz na harmonickou výchovu charakteru pomocí specifických výchovných metod. V čele našeho skautingu proto stáli osvědčení pedagogové, středoškolští profesori, učitelé a vychovatelé.

Historie našeho hnutí po druhé světové válce pamatuje i vznik „skautského gymnasia“ v Poděbradech. Jak k jeho založení došlo?

Popud k vzniku školy dal známý skautský činovník MUDr. Ladislav Filip – Brácha. Jeho skautská stezka začala u Svojsíka v roce 1913. V roce 1934 se stal majitelem soukromého sanatoria v Poděbradech. Za německé okupace byl za odbojovou činnost zatčen a dva roky vězněn. V Malé pevnosti Terezín, kde byla věznice pražského gestapa, sešel se s mnoha „heftlinky“ – uvězněnými vlasteneckými učiteli, mezi nimiž byl i ředitel gymnasia v Humpolci, dr. František Jahoda. Zde vznikl patrně i nápad, který bratr Ladislav Filip – Brácha, po svém propuštění (v lednu 1945) rozpracoval. Ideu, osnovu a cíl poděbradského gymnasia, jako školu příštích politických a společenských vůdců, schválil po ukončení války i prezident Edvard Beneš.

Za podpory osvobozených terezínských vězňů – učitelů, byl rychle získán souhlas i od ministra školství a gymnasion začalo první semestr již v roce 1946. Tehdy také navštívil studentskou kolej a školu ředitel světové skautské kanceláře, bratr Wilson, který se zde zapsal do pamětní knihy.

Pedagogickým zakladatelem gymnasia se stal dr. František Jahoda. Byl jeho prvním ředitelem. Skaut – profesor Bouček z Kolína byl jeho pravou rukou. Na gymnasiu učili nejen další pedagogové – skauti, byla zde také zaměstnána řada skautských praktiků jako vychovatelé pro mimoškolní činnost. Například syn známého skautského činovníka Josefa Rösslera-Ořovského, skaut Pepěk Rössler. Pokusil se na gymnasiu organizovat rukodílnou a junáckou oblast výchovy, ale počáteční obtíže, s nimiž se škola musela potýkat, byly nad jeho síly. Po něm tento resort převzal a dobře vedl skaut Jan Černý – John, kapitán kolínských vodních skautů. V šedesátých letech byl známý v trampském hnutí pod přezdívkou Otec Grey.

Než byly „skautské gymnasion“ a jeho studentská kolej po vítězném únoru 1948 zrušeny, studovalo zde mnoho dnes známých osobností z uměleckého či politického života. Pokusíme se je vyhledat a přinést na stránkách ČINU jejich vzpomínky a zážitky ze studentského života na „skautském gymnasiu“.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 4, 1992)

MUDr. Jiří Čermák – Jir (1922–1999)

Byl dětský lékař, znalec rostlin, ornitolog, tesař a řezbář, vodák, který projel 10 tisíc km na vodě a znal uvázat kdejaký uzel. Byl také politickým vězněm komunistického režimu, ale především byl skautem.

Ve svých 23 letech se podílel na založení chlapeckého oddílu Junáka v Radošovicích u Říčan. Letní skautské tábory prožíval a vedl u Borovska na Želivce, na Želnavě u Vltavy a ve Skalách u Teplic nad Metují. V roce 1949 má poslední společný tábor se střediskem „Bílá hora“, který vedl br. František Jandus. To byl již br. Jir akčním výborem vyloučen ze studia medicíny a pracoval jako laborant. V roce 1951 se mu podaří znovu zapsat na vysokoškolské studium. Bratrům Jandusovi a prof. Průchovi (známým junáckým činovníkům) slibuje, že vypracuje pro skauty odbornou příručku o uzlování, aby byla k dispozici, až bude činnost Junáka opět obnovena. Junák v tu dobu byl již totalitním režimem zakázán. Zanedlouho byla však nelegální skautská skupina kolem profesora Karla Průchy vyzrazena a nastaly tvrdé výslechy i pro bratra Čermáka – Jira. Byl znovu vyloučen z vysokoškolského studia a Státní soud v Praze jej v květnu 1952 odsuzuje k trestu odnětí svobody na základě paragrafu 80/1 trestního zákona. Trest si odpykal v uranových dolech a lágrech Jáchymova.

Po propuštění je mu povoleno dokončit studium na lékařské fakultě UK, kde je v roce 1961 promován na dětského lékaře a dostává umístěnku do Vrchotových Janovic. Zde na místní základní škole založil a vedl zájmový biologický kroužek žáků, který v roce 1968 převedl jako skautský oddíl do obnoveného Junáka. S oddílem o letních prázdninách po dva roky tábořil u Třebíče. V roce 1970 se stává nositelem bronzové Syrinx a účastní se Lesní školy jako její frekventant i přednášející. Po opětovném násilném ukončení činnosti Junáka věnuje se pouze lékařské praxi, své rodině a rozmanitým koníčkům. Teprve v roce 1985 znovu na místní škole zakládá pro žáky zájmový kroužek ochrany přírody.

V roce 1988 vydává, přes Sokol Silůvky u Brna, svou příručku o uzlování s názvem „Jak zavážeš“. V roce 1990 spolupracuje na obnovení činnosti Junáka ve Voticích a svůj „ochranářský kroužek“ převádí opět jako skautský oddíl do Junáka.

Absolvuje lékařskou Lesní školu v Líšni u Benešova. V roce 1992 se stává nositelem bronzového Řádu čestné lilie v trojlístku. O dva roky později se stává členem čestného oddílu Veleno Fanderlika a je začleněn do Sázavské družiny. V dalším roce 1995 je přijat i do Svojsíkova oddílu.

Byl vůdcem junáckého oddílu i střediska ve Voticích, zdravotníkem ORJ Benešov a instruktorem Lesní školy Svojsíkovy oblasti. Jako svůj poslední pozdrav nám zde zanechal příručku o uzlování „Jak zavážeš“, kterou před jeho smrtí vydalo Tiskové a distribuční centrum Junáka jako svou 25. publikaci a kterou snad ani autor vytištěnou nespatriť. Bratře Jire – sloužil jsi skautskému hnutí do posledního dne svého života – na Tebe se nedá zapomenout!

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 4, 1999)

K počtě: Pádlo, vztyč!

Pamatuji se na Václava ŠOLCE z ledna či února 1952, kdy jeho velká pracovna v Náprstkově muzeu na Betlémském náměstí v Praze několikrát poskytovala zimní azyl pro schůzky naší družiny Vlků z ilegálního skautského oddílu „Přátelství“. Když později tři hoši z této družiny přešli do vodáckého oddílu, který br. Šolc vedl v loděnici u Ledáren v Braníku, dočetl jsem se o nich v knize „Velká Plavba“, kterou Václav Šolc napsal pro mládež.

PhDr. Václav Šolc byl vodní skaut s přezdívkou „Duch“, který se nebál v nebezpečné době pomáhat nám, 15–16 letým skautíkům, kterým tak báječně rozuměl a oni jemu. Jeho velkou láskou byla příroda a Indiáni. Své články o Indiánech publikoval v nejrůznějších časopisech (širým

světem, Junáci, vpřed! atd.) Napsal i množství cestopisů a románů pro mládež, obrovská byla jeho přednášková činnost o Indiánech a příprava většiny výstav v Náprstkově muzeu.

Své dětství prožil střídavě v Úpici, kde jeho otec byl notářem, a u dědečka a babičky v Sobotce, kde se 27. září 1919 narodil. Ve svých 11 letech se stává členem Svazu junáků – skautů a skautek RČS. Byl nadšený propagátor „indiánské romantiky“. Na gymnáziu v Praze již začal svůj zájem o Indiány brát vážněji a po maturitě se rozhodl jít studovat etnografii mimoevropskou – americkou. Od roku 1941 studoval dva roky na Lateránské universitě ve Vatikánu a současně pracoval v Lateránském etnografickém muzeu. Zde si rozšířil i své jazykové znalosti, které představovala latina, francouzština, angličtina, španělština a němčina a od spolustudujících Jihoameričanů „nasál“ i několik nářečí indiánských kmenů, což se mu později velmi hodilo. Okupační úřady v protektorátu Čechy a Morava ale zjistily, že nestuduje teologii, a tak musel Vatikán opustit a vrátit se do Čech. Zde byl až do května 1945 totálně nasazen na práci u jedné dřevařské firmy na pile.

Koncem května 1945 nastoupil do Náprstkova muzea a v následujících letech studoval při zaměstnání etnografii na pražské filozofické fakultě UK. Disertační práci: „Chipewyané a jejich postavení na kanadském severu ve srovnání s tzv. Sobími Eskymáky“ obhájil roku 1949. V padesátých letech se nezapomnělo na jeho kádrový prohrěšek, na studie ve Vatikánu, a tak mimo země tzv. socialistického tábora (Čína, Korea, Mongolsko, Vietnam) nesměl vycestovat do zahraničí. Jeho indiánské bádání zůstávalo dlouho pouze teoretické. V té době zužitkoval své vodácké znalosti a spolu s Vlad. Scheuflerem uskutečnil výzkum voroplavby po Vltavě, Otavě, Malši a Lužnici. Své poznatky vydal až v roce 1970 v nakladatelství Academia v knize „Voroplavba na jihočeských tocích“. Kniha je bohatá na výkresovou a fotografickou dokumentaci.

Poprvé v roce 1963 se konečně podařilo prosadit jeho cestu na americký kontinent – ovšem na jeho jižní část – do Bolívie. Úspěšný návrat z tohoto půlročního výzkumu pak znamenal zlom v Šolcově životě a počátek nové etapy jeho amerikanistické kariéry. Po onom šestiměsíčním výzkumu mezi Aymary na jezeře Titicaca následovaly čtyři výzkumné pobyty v Chile (1966–1967, 1968–1969, 1971, 1973) a kratší pobyty v Peru (1975) a v Mexiku (1977). Výsledky z těchto cest využil jak v odborných, tak v populárních publikacích. Výzkum mezi Aymary dal vzniknout jedné z prvních etnografických monografií o obyvatelích jezera Titicaca a jeho okolí (byla publikována v Mexiku).

Roku 1970 se stal PhDr. Václav Šolc ředitelem Náprstkova muzea a v průběhu sedmdesátých let se začal intenzivně věnovat přípravě pořadů o Indiánech pro Čs. rozhlas a Čs. televizi. Z funkce ředitele odešel roku 1979 do penze – jeden měsíc po dosažení penzijního věku. Jak vyplývá z bibliografie, zůstal věrný své Jižní Americe, alespoň na poli dětské literatury.

Skaut, vodák, významný český etnograf a dlouholetý ředitel pražského Náprstkova muzea zemřel v neděli 16. července 1995 po krátké nemoci, ve věku nedožitých 76 let.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 5, 1995)

Kupředu levá – zpátky ni krok!

Historická spirála dějů se opakuje

Sledujeme-li dnes politickou situaci v naší společnosti, opět všude narazíme na bývalé svazácké a komunistické party nebo jednotlivce, kteří znovu obsadili významná místa v politické a hospodářské sféře našeho státu.

Mnohá jejich počínání brzdí snahu demokratické společnosti o nápravu věcí minulých. Po 17. listopadu 1989 se dal „generální pardon“ všem starým strukturám totalitního režimu výměnou za předání vlády. Dovolilo se jim podnikat a hlavně pronikat do všech hospodářských podniků a politických organizací i občanských sdružení. Nemůžeme se proto moc divit, že naše společnost se stále nemůže vyrovnat s totalitní komunistickou minulostí.

Také v uplynulých deseti letech od třetí obnovy činnosti Junáka se v této skautské organizaci v této oblasti mnoho neudělalo. V Junáku jsou stále aktivní někteří bývalí komunisté a tajní spolupracovníci StB, bývalí svazáčci a vedoucí pionýrských oddílů SSM. Na svých postech ovlivňují čím dál víc své mladší členy a stále bojují o „nový“ směr činnosti Junáka. Pracují na vytvoření předpokladu pro změnu jeho výchovného zaměření v tzv. pokrokovém směru, o kterém jsou přesvědčeni, že je jediné správné. Negují tak nežádoucí kontinuitu s předválečnou republikou (skauting Baden-Powella a Ant. B. Svojsíka). Je to obdobný plán, jaký měly komise mládeže bývalé KSČ v roce 1946–47, kdy vyzývaly své členy a svazáky vstupovat do Junáka, stávat se vedoucími, organizátory letní činnosti, absolvovat lesní školy a v pokrokovém duchu působit v junáckých oddílech i řídicích orgánech. Plán předpokládal získat nové vhodné vedoucí pro junácké oddíly, zajistit proškolení na nejvyšší možné odborné úrovni a tím zvýraznit i jejich autoritu v organizaci. Měli pro Junáka vytvářet příznivé materiální a zvláště prostorové podmínky a usilovat o co nejužší jednotu s organizací ČSM (dnes ČRDM?).

Tehdy „pokrokové“ síly vedly zápas proti pravicovým silám v Junáku, i když za jiných společenských podmínek než dnes, a po únoru 1948 se podle hesla „kdo nejde s námi – jde proti nám“ tvrdě přistoupilo na očistu Junáka od pravicových činitelů. Komise mládeže KSČ podporovaly „pokrokové“ opoziční proudy, oslabující vlivy tradičního výchovného systému i ideové vedení organizace. (Dnes pozvolná a nenápadná obdobná snaha o přeměnu

výchovného systému k pouhému využívání volného času dětí a mládeže.)

Komise mládeže KSČ na rozhraní let 1947–48 věnovaly hlavní pozornost přípravě junáckého sněmu (dnes také?), svolávaly komunisty-junáky ke koordinaci jejich práce a rozvíjely další činnost k odvrácení hrozícího odchodu Junáka ze Svazu mládeže (dnes ČRDM?).

Předúnorový boj o jednotu našeho dětského hnutí měl však pro budoucnost značný význam. Pomáhal KSČ odkrývat nesprávnost jeho ideové a organizační roztržetosti, neutralizovat záměry pravicových sil v Junáku vracet se v organizaci i celé společnosti k pojetí předmnichovské republiky, ujasnit, že Junák pro svoji vnitřní ideovou nejednotnost, nevyhraněnost zaměření i nesouhlas s myšlenkou jednotného hnutí dětí a mládeže nemůže tuto perspektivu realizovat ani v současnosti ani v budoucnu. To pak v souhrnu uspišilo poznání nutnosti naší jednotnou dětskou socialistickou organizaci budovat na zcela nových základech jako organizaci pionýrskou...

Jak čtenář správně pochopil, cituji v tomto článku celé pasáže z kapitoly „Podpora KSČ, úsilí o pokrokový vývoj Junáka“ z knihy „Boj o jednotu dětského hnutí v Československu“, vydanou ÚR PO SSM v Mladé frontě roku 1985. I dnes je to jak vidět poučná četba i pro skauty, které očekává blížící se řádný sněm Junáka, který rozhodne, které síly budou nadále točit kormidlem v ÚRJ, v náčelnictvu OS i v orgánech ORJ a podle jakého azimutu se bude činnost Junáka ubírat a kam se dovede!

Skautská obec by měla mít stále na zřeteli, že historická spirála dějů se po čase (i když za zcela jiných podmínek) opět opakuje.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 6, 2000)

Legendární Jan Smudek zemřel

V březnu 1939 na poslední schůzce místního oddílu Junáka v Domažlicích oznámil vůdce oddílu, že příchodem Němců se oddíl stává ilegální organizací, a všech 22 členů jeden po druhém opakovali slova slavnostní slibu: „Budeme ze všech sil proti vetřelci bojovat, nikdy nikoho nezradíme, v nebezpečí budeme při sobě stát a za svou bodu položíme i své životy.“

(Tehdy území Domažlicka bylo začleněno do Třetí německé říše a nepatřilo do vzniklého protektorátu Čechy a Morava.) Instruktorem oddílu Janu Smudkovi bylo v té době přes 23 let.

Narodil se v rodině železničáře 8. září 1915 v Bělé nad Radbuzou a rodina se časem přestěhovala do Domažlic. Po studiích a praxi ve Škodových závodech v Plzni navštěvoval Vyšší mistrovskou školu strojnickou v Kladně. Jako skaut byl zapojen do vojenského hnutí odporu v Domažlicích a s pražskými vedoucími Sdružení křesťanské mládeže YMCA chtěl podobnou skupinu založit i v Kladně. Po půlnoci 8. června 1939 se Smudek a jeho přítel střetli na Kladně s opilým německým vojenským policistou W. Kniestem, kterého chtěli odzbrojit a získat jeho zbraň, což se jim podle plánu nezdařilo a v sebeobraně policistu Jan Smudek zastřelil. Smrt německého policisty německé gestapo rozzuřila, nastalo velké zatýkání a represálie na Kladně. Na dopadení neznámého pachatele byla vypsána vysoká odměna.

Oddíl skautů v Domažlicích zatím podle rozkazu plzeňské ilegální vojenské organizace „Obrana národa“ shromažďoval zbraně a výbušniny. Zásahem gestapa proti plzeňské ON byla prozrazena i domažlická odbojová skupina. Dvacátého března 1940, když klatovské Gestapo přijelo do Domažlic zatknout Jana Smudka, Jan postřelil jednoho gestapáka a Němcům utekl. Při svém dobrodružném útěku, kdy mu šlo o život, zastřelil dva říšské příslušníky pohraniční stráže, kteří jej zastavili a chtěli doklady, které neměl. Unikl z obklíčení, při němž postřelil ještě jednoho muže. V Domažlicích zatím probíhalo za odvetu velké zatýkání občanů a jejich odvoz do koncentračního tábora. Smudek se lesy dostal do Čerchova a s pomocí statečných lidí se v přestrojení vypravil do Švihova, odkud ráno 27. března odjel vlakem na Plzeň a odtud rychlíkem do Prahy. Celý český národ sledoval, zda gestapo dopadne Jana Smudka, na jehož dopadení byla vypsána vysoká odměna.

V Praze Smudkovi pomohli jeho přátelé, odbojoví pracovníci z YMCY a z Obrany národa. Obstarali mu nocleh, peníze i doklady na jméno Karel Doubek a s dalšími uprchlíky – čs. vojáky, jej tajně dopravili do zahraničí. V Bělehradě se hlásí s ostatními druhy do čs. zahraniční armády. Je odtud po dlouhé anabázi vypraven do Francie. Po vojenské porážce a kapitulaci Francie prchá před Němci dál. V srpnu 1940 nastoupil s dalšími Čechoslováky na loď, která je odvezla do alžírského Oranu, odkud se vydali ke Casablance, a než vypluli, dostali jiná jména, neboť před naloděním museli projít německo-francouzskou kontrolou.

Smudek – Charles Legran – nastoupil 5. 10. 1940 na za oceánskou loď Charles Dreyfuss, která ho dopravila do sousedství jihoamerických břehů na ostrov Martinique. Guvernérem ostrova byl francouzský admirál, fašista. A tak všichni Čechoslováci museli pryč, aby je nevydal Němcům. Pomohli jim domorodci, za jejichž podpory se dobrodružnou plavbou tajně přesunuli na sousední britský ostrov Santa Lucia. Odtud se pak skupina 28. ledna 1941 parníkem dostala na britské Bermudy. Po měsíční plavbě, v den výročí domažlického startu, vystoupil Smudek v březnu 1941 na útesech Anglie. Měl za sebou cestu dlouhou přes 25 000 kilometrů.

Prodělal armádní výcvik a byl přidělen k letectvu. Jako seržant RAF pod jménem Karel Doubek se od března 1943 do počátku roku 1945 zúčastňoval, jako navigátor u 68. anglické perutě, průzkumných a bombardovacích letů nad Ně-

meckem. Do vlasti se Jan Smudek vrátil v létě 1945. Národ mu dal přezdívku „Nepolapitelný Jan“. Stal se národním správcem strojírenského závodu v Hranicích na Ašsku. Po únoru 1948 musel před komunistickým totalitním režimem znovu utéct do Anglie, kam před tím vypravil svou anglickou manželku Margaretu s dvěma dcerami...

Do Československa se vrátil skoro zapomenut až po dvaceti letech, kdy mu byla povolena návštěva jeho maminky. Po sovětské okupaci v roce 1968 bylo Československo pro něho opět zemí zapovězenou. Vrátil se až v roce 1990 kdy střídavě žil a bydlel v domě, který si nechal postavit na nejkrásnějším místě Chodska. Po redakční uzávěrce Činu čís. 6/99 k nám dorazila zpráva, že 17. listopadu 1999 „Nepolapitelný Jan“ zemřel v domažlické nemocnici ve věku 84 let. Čest jeho památce!

Skautská organizace Junák by neměla ani dnes zapomínat na své skauty, vlastence a válečné hrdiny.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 1, 2000)

Lví silou – vzletem sokolím...

Dvacetitisícový průvod sokolů Prahou a XII. všesokolský slet mi připomněl fotografie z doby První republiky, kdy také skauti s nadšením pochodovali, aby na Pražském hradě vzdali hold prezidentu Masarykovi.

Dnes, kdy se stará Tyršova garda a Sokolstvo znovu hlásí o slovo a těžce si proboujává svou cestu v postkomunistické společnosti, nelze nevpomenout také našeho zakladatele skautingu profesora A. B. Svojsíka.

Od roku 1901 vyučoval tělocvik na žižkovské reálce. Sám byl do konce svého života členem Sokola a ve svých 23 letech dokonce náčelníkem župy. Také skauting, jak je známo, budoval zpočátku pro Sokol a byl opravdově zdrcen, když jeho záměr nebyl ani v prvních letech po vzniku Československé republiky akceptován.

Okolo roku 1920 přebíral Sokol ze skautingu jen to, co se mu hodilo do programu pro dorostence. Bylo to převážně tábornictví. I zde, při formování sokolského táboření, A. B. Svojsík nezištně pomáhal radou a svými odbornými znalostmi. V Sokole tak vznikaly tábornické odbory.

Snad nejvíce se původnímu Svojsíkovu záměru přiblížili skauti DTJ, pro které tělocvična, výlety, táboření, skautský program a příprava vůdců v lesních školách bylo samozřejmostí.

Sokolům lze poděkovat hlavně za to, že po roce 1949 ochotně poskytovali ochranná křídla ilegálním skautským oddílům ve svých tábornických odborech. A i když dnešní »

Sokol na svou historickou etapu 1948–1953 nevzpomíná jistě s jásotem a hrdostí – komunistický režim nechal organizaci ve výrazně pozměněné a „kádrově posílené“ podobě pracovat – mnoha skautským oddílům však tehdejší Sokol pomohl nejen přežít, ale i vychovat řadu budoucích věrných vůdců oddílů.

Z uceleného skautského výchovného systému postupem času, až do dnešní doby, přebírala jeho jednotlivé „lahůdky“ kdekterá organizace a hnutí. Nebyla to výsada pouze Sokola. Ze skautingu čerpal tramping později Pionýr, ČSM, turistické oddíly mládeže v ČSTV, Tábornická unie, Svazarm, Zálesák atd.

Nejsmutnější na tomto výprodeji skautingu je jeho dnešní podoba. Mnozí vůdcové skautských oddílů, bohužel právě ti mladí, v které se vkládaly velké naděje, často opouštějí komplexní výchovný systém skautingu a zaměřují se jen na vybírání „dobrých bonbonků“ pro sebe a svůj oddíl.

Důraz na plnění skautského zákona a slibu je někde hodně daleko v pořadí aktivit oddílů. Podobně je to i se skautským výcvikem. V centru pozornosti vůdců zůstávají schůzky v klubovnách s různou úrovní programu, výlety a turistika s hrami a zábavami, případně sport. Není náhodou, že mnozí dnešní skauti neznají pořadové cviky, neumí cvičit na běžném tělocvičném nářadí, mnozí neumí plavat, lyžovat, nadto nevydrží ujit se zátěží na zádech běžný počet kilometrů terénem. O tom, že by se měli zabývat denně plněním dobrého skutku, což bylo výchovnou páteří skautingu, vůbec nemluvě.

Jistě, na dnešní mládeži se podepsala konzumní společnost, která se po listopadu 1989 stala, bohužel, ještě konzumnější. Drahá fitcentra, automobilismus, počítače, televize, videa. Nedostatkem pohybu mládež zpohodlněla. Není trénovaná, fyzicky nestačí. Navíc se začíná u skautů tolerovat kouření a pití alkoholu, jak jsme toho svědky na různých větších akcích a setkáních. I v tomto ohledu je příklad skautských vůdců velice důležitý. Osobní příklad vůdce, včetně jeho fyzicky, je mocnou výchovnou metodou skautingu. Nedávno jsem se ptal svého přítele, jak si vedou v životě jeho dva dospělí synové. Posteskl si, že ten nejstarší – učitel – „dělá do skautu“, je plný ideálů a zásad a tak se příliš nehodí do života této dravé společnosti. Bude prý mít asi samé problémy...

Požadavky kladené na skauty, především dodržováním morálního kodexu, neboť skauting není jen hra, ale rovněž životní řehole, jsou důvodem toho, že dnes celé oddíly opouštějí skautské hnutí a odcházejí tam, kde na ně nejsou kladeny tak vysoké nároky. Možná, že i toto je jedním z důvodů, proč ve velkých městech zápasí dnes i dobré oddíly s nedostatkem členů.

Věříme však, že síla skautingu není v počtu členů, ale v našem společenství, v umění překonávat překážky, v přátelském a svěžím prostředí. Cesta slevování nároků je cestou do pekel a povede jen k úplnému vyprázdnění skautingu. Skauting prokázal, že se umí s nesnázemi poprat a vyřešit je. Jsem přesvědčen, že se mu to podaří i v jeho dnešní ne snadné etapě.

(Jediný článek podepsaný přezdívkou Petr Vlk
Jiří Kafka – Petr Vlk (ČIN č. 4, 1994)

Zpráva o dvou generacích

Nedávno se za výklady knihkupectví objevila menší nenápadná knížka se světlezeleným přebalem a bílým písmem. Napsal ji Jan Němeček, 35letý odborný pracovník Historického ústavu AV ČR, zaměřený na nejnovější československé dějiny. Kniha nese název: Mašínové – zpráva o dvou generacích.

Publikace je psána velice čtivě a přináší hodně málo známých faktů. Vydalo ji nakladatelství Torst. Má 317 stran, včetně jmenného rejstříku, seznamu literatury a pramenů i obrazové přílohy. Její cena je 248 korun.

Kniha je výpovědí o životě brigádního generála in memoriam Josefa Mašína, jeho ženy Zdeny, rozené Novákové, synů Ctirada a Josefa a jejich strýce, plukovníka in memoriam Ctibora Nováka. V jejich osudech se zrcadí i pohnuté osudy českého národa, zejména v obou světových válkách, ale i v době následující.

Hrdinovi druhého domácího odboje – odboje proti nacistům, brig. generálovi Josefu Mašínovi (narozen 1896 – zemřel 30. 6. 1942) byl v roce 1992 udělen in memoriam Řád M. R. Štefanika II. třídy. Jeho synové Ctirad (narozen 11. srpna 1930) a Josef (narozen 8. března 1932) se v roce 1945 stali členy Junáka a 17. září 1946 obdrželi z rukou prezidenta republiky Ed. Beneše čs. medaili Za chrabrost.

Oba, Ctirad i Josef, po roce 1948 vytvořili protikomunistickou odbojovou skupinu, která se postavila proti zločinnému režimu se zbraní v ruce. Později si bratři Mašínové prostríleli cestu přes NDR do svobodného světa a dnes žijí v Americe jako občané USA. Jejich strýc Ctibor Novák byl komunisty popraven, jejich matka zemřela v komunistickém žaláři.

Zákon o protiprávnosti komunistického režimu a odporu proti němu (Zák. č. 198/93) z 9. července 1993 v paragrafu 3 konstatuje, že „odpor proti režimu, který ať již jednotlivě či ve skupině na základě demokratického přesvědčení politického, náboženského, či mravního projevovali odbojem či jinou činností nebo vědomě a veřejně vyjadřovali, na území státu i v zahraničí a to i ve spojení s cizí demokratickou mocností, byl legitimní, spravedlivý, morálně oprávněný a je hodný úcty“.

V roce 1995 proběhla ve sdělovacích prostředcích, v tisku, rozhlasu a televizi, rozsáhlá diskuse nad odbojovou činností skupiny, kterou vedli bratři Mašínové. Podle průzkumu Institutu veřejného mínění z 6. října 1995 se třetina dotazovaných občanů ČR domnívá, že bratři Mašínové – Ctirad a Josef, by měli být za svoji činnost po roce 1948 stíháni. Dvacet procent se vyslovilo proti stíhání a skoro polovina dotazovaných (47%) se nevyjádřila pro nedostačující informace.

I proto byla tato kniha faktů napsána a měli by se s ní seznámit nejen oldskauti, ale i roveři.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 4, 1998)

Gladio et propria virtute

„Mečem a vlastní ctností“ – je rodové heslo na erbů br. Adolfa F. J. Karlovského, nositele Čs. válečného kříže, rytíře velkokříže řádu Polonia Restituta, rytíře komtura Vojenského řádu sv. Lazara, kterého 9. května 1995 jmenoval prezident České republiky do vojenské hodnosti „Generálmajora AČR ve výslužbě“.

„...Skutečnost, že se skaut stal generálem, není v Československu a snad ani v Čechii něčím mimořádným – znal jsem na příklad sám legionáře – divizního generála Klecanu, nebo brigádního generála Vlčka – ale skutečnost, na kterou jsem hrdý, je, že jsem prvním aktivním vodním skautem, který byl do hodnosti generála povýšen...“ píše bratr Karlovský v dopise naší redakci.

Jeho podivuhodná skautská stezka začala již v jeho sedmi letech, kdy se stal vlčetem smečky při 5. oddílu skautů v Praze. V hlavním městě Československa, kde se 17. října roku 1922 narodil, měla jeho skautská „kariéra“ vzestupnou dráhu. V roce 1933, kdy se 5. oddíl stává oddílem vodních skautů, je již člunařem (podrádcem) a pak kormidelníkem (rádcem) družiny Ledňáčků. O rok později, v létě, je účastníkem čs. výpravy na světové skautské jamboree, ale stačí i absolvovat Moravskou lesní školu. Po složení I. a II. stupně vůdcovských zkoušek (třetí stupeň nemohl složit, protože nebyl plnoletý a tehdy byla plnoletost získávána až v 21 letech), byl na podzim roku 1939 jmenován přístavným 5. skautského oddílu a zastupoval oddílového kapitána br. Jaroslava Nováka – Bratku. Za německé okupace ČSR se zapojil do odboje a založil ilegální odbojovou skupinu „ZBOJNÍK“, která se později stala jádrem slavné Zpravodajské brigády. Po skončení války se stává členem Ústředí Junáka v jeho organizačním odboru a zároveň studuje na Vojenské akademii.

V padesátých letech (3. září 1948) je zatčen, údajně pro vojenskou zradu, a v březnu 1949 odsouzen komunistickým vojenským soudem k trestu smrti (bylo mu tehdy necelých 26 let), ale rozsudek mu byl změněn s přihlédnutím k jeho mladému věku a válečným zásluhám na trest 25 let odnětí svobody.

Ani v žaláři nepřestal být bojovníkem a vodním skautem. V letech 1953–1957 byl členem ilegálního roverského oddílu, který v trestnici Leopoldov řídil br. Skála – Čil. Když byl z vězení propuštěn na podmínku, znovu se scházel a tajně skautoval se členy ilegálního pátého oddílu. V roce 1961 přichází jeho další zatčení a odsouzení na 15 měsíců nepodmíněně za podvracení republiky. Po roce věznění je propuštěn na vyhlášenou amnestii.

Při obnově skautské činnosti v ČSSR v roce 1968 je opět aktivní v organizačním odboru Junáka a zároveň zakládá s politickými vězni organizaci K231. Po okupaci ČSSR sově-

ty odchází do exilu a usazuje se ve Švýcarsku. Ani zde skautování nezanechal. Stává se členem exilového čs. skautingu – zahraniční sekce 5. oddílu vodních skautů – Praha.

V roce 1990 je Adolf F. J. Karlovský plně rehabilitován a svou dosavadní činnost se nesmazatelně zapsal do historie čs. skautingu.

V září 1993, kdy se po své nejtěžší operaci vrátil z nemocnice, byl již trvale odkázán na pojízdný vozík, neboť mu ochrnuly nohy. Dnes statečně vzdoruje své zákeřné nemoci ve Švýcarsku, v nově postaveném Birsfeldenském domově se stálou ošetrovatelskou službou. Má zde krásný tichý pokoj s jednou stěnou skleněnou, s vlastním balkonem na jiho-východ. V domově jsou prostorné výtahy, dveře otevírané fotobuňkou, návštěvy jsou zde neomezené ve dne i v noci. Kdykoli může svůj nový domov opustit a být mimo i přes noc. I přes svůj věk a nemoc je svěží na duchu a zajímá s o politické i skautské dění v jeho rodné vlasti.

K výročí jeho 73. narozenin budou mu určitě docházet pozdravné listy a dopisy z celého světa, od jeho spolubojovníků ze Zpravodajské brigády, od politických spoluvězňů z komunistických lágrů, od našich skautů a vodáků.

(Vyprávění o skautské legendě br. Adolfa Karlovském napsal Owígo do pátého čísla ČINu v roce 1995. Vyšlo v říjnu. Za dva měsíce po 73. narozeninách 13. 12. 1995 generálmajor Adolf Karlovský zemřel.)

První – 1912

Bylo to někdy v listopadu roku 1951, když jsem se dozvěděl od přímého účastníka, jak to vypadalo na prvních skautských táborech vedených profesorem Svojsíkem.

Vyprávěl nám o tom primář krční kliniky Thomayerovy nemocnice v Praze – Krči, MUDr. Hoppe. Jeho syn Pavel byl členem naší ilegální skautské družiny z oddílu Přátelství, která se několikrát sešla v jejich bytě na Hradčanech.

Pan primář bydlel se svojí rodinou v ulici U Radničních schodů. Jako mladý student a skaut Svojsíkova 18. oddílu tábořil v bratroňovských lesích u Humpolce. V roce 1916 zde byl společně s budoucím básníkem Jiřím Wolkerem. Profesor Svojsík měl již tehdy bohaté tábornické zkušenosti z předchozích táborů, neboť od roku 1912 tábořil o prázdninách se svými skauty ve stejném polesí.

Z místní myslivny „Vorlovy“ pocházela Svojsíkova manželka, paní Julie, rozená Stránská. Vzpomínala, že jednoho dne k večeru, na začátku července roku 1912, objevil se na „Vorlovech“ její manžel, 36 letý profesor A. B. Svojsík v turistickém oblečení. Uvítal se s přítomnými a oznámil, že právě dorazil pěšky z Prahy po čtyřech dnech putování s třinácti skauty (nekrojanými ještě zatím) z žižkovské reálky. Čekají prý na něho v lese a staví stany k přenocování. Ušli trasu dlouhou okolo 100 km a přitom táhli naložený »

dvoukolový vůz – káru s táborovým a osobním vybavením. Váha nákladu činila okolo 3 metrů. Trasa pochodu vedla po okresních cestách, ale i volnou přírodou. Putovali po lučních cestách, kde na zeleném koberci rostly zářivě barevné květiny, za zpěvu různého ptactva šli cestami, kde byl příjemný stín a vůně lesa. Naloženou káru táhli i prašnými polními úvozy, kolem lánů se zlatým a vonícím obilím. Cestou celkem třikrát tábořili na různých místech pod klenbou přírody. Koupali se v rybnících nebo bystrých, čistých potocích. Zahráli si i několik her. Trasa cesty jim rychle ubíhala, až konečně jednoho podvečera došli ke svému cíli. Denně urazili okolo 25 km.

Druhý den v bratroňovských lesích pod hradem Lipnic začala stavba prvního skautského tábora v Čechách. Bez vlajkového stožáru, táborové brány či hlídkové věže, obvyklých znaků dnešních táborů. Do čela tábora byl postaven zvonovitý stan pana profesora, který mohl pojmut až 15 osob. Stál tehdy asi 200 korun. Kolem něho vyrostlo do kruhu několik stanů typu „A“ a pár jehlanů. Jídlo se vařilo společně ve velkém kotli na otevřeném ohništi. Jídelní lístek často zpestřovali pstruzi a raci z místního potoka, hojnost hub, jahod, borůvek a malin z lesních pasek.

Tábor trval čtyři neděle a měl svůj přesně vypracovaný řád a program. V něm převládala práce spojená s tábořením, poznávání krás a zákonitostí přírody, sport, hry a koupání. Také procvičování různých skautských dovedností bylo četné. Večerní rozpravy se vedly na téma charakteru skauta, jeho čestnosti, pravdomluvnosti, vzájemné pomoci a podobně.

V táboře vládl dokonalý pořádek a dobrovolná kázeň, a to i tehdy, když profesor Svojsík odcházal každé odpoledne na pár hodin do myslivny za svou rodinou.

Zpráva o tom, že v lesích u Lipnice jako cikáni táboří studenti z Prahy se svým profesorem a říkají si skauti, šířila se rychle celým zdejší krajem...

V tato památná a pro skauty historická místa jsem vedl své kroky spolu s členy 70. RS kmene Stopa na jaře roku 1968. Nádherný kraj a příroda se od Svojsíkových časů pocho-pitelně změnila. Stanuli jsme tenkrát u pomníčku vybudovaného katolíky na počest Jiřího Wolkeru, který zde tábořil v již zmíněném roce 1916. Našli a upravili jsme zdejší studánku. Marně jsme však hledali pozůstatky po obrovském buku, který kdysi stával u myslivny „Vorlov“. Obejmulo jej prý, nikoliv bez potíží, šest mužů. Do naší kroniky přibyl zápis rozhovoru se 70 letým „domorodcem“, který si pamatoval, jak studenti tábořící zde v roce 1912 chodili k nim do chalupy na lívance, které dělávala jeho maminka. Romantika zálesáctví a táboření, která ke skautům mladé hochy přitahovala nejvíce, byla v pozdějších letech hlavní příčinou vzniku českého trampingu. I dnes je důležitým prvkem české skautské výchovné metody. Závidí nám ji a obdivuje celý přetechizovaný skautský svět. Lze si jen přát, aby i dnešní skauti odjížděli z města užít si táboření se stejným nadšením jako jejich dávní předchůdci, aby se z nich životem v přírodě stali opravdoví zálesáci, soběstační a hrdí na to, že si dokáží poradit i s těžkostmi, které se jim staví do cesty. Aby nebyli unuděnými dětmi jedoucimi na připravený „skauták“.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 3, 1992)

Padesáté výročí účasti pražských skautů a skautek v pokusu o státní převrat

... Akce JUDr. Jaroslava Borkovce a jeho skupiny byla reálná a byla vůbec nejodhodlaněji a nejradikálněji po-jatým výkonem branné demokratické resistance... Borkovec měl zbraně, vozidla, odhodlané lidi, měl promyšlený akční plán: zahájit v daný den teroristický nástup proti určeným místům – obsadit klíčové body – zmocnit se klíčových osob až po místní bezpečnostní referenty směrem dolů, vyhlásit stanné právo, rozpustit Národní shromáždění, všechny Národní výbory, rozehnat Sbor národní bezpečnosti i všechny závodní milice... Na za-sedání vlády byl ministr vnitra po zprávě o prozrazení konspirace zahrnut ovacemi ministrů, tak si všichni od-dychli... (Václav Černý „Paměti IV“)

JUDr. Borkovec Jaroslav – právník, ženatý, katolík, nar. 16. 6. 1906 v Jaroměři. S ním byli zatčeni i jeho přátelé: Vr. Polesný, J. Charvát, E. Čančík, Vr. Janda a major K. Prošek. Podle rozhlasu z tehdejších dnů byl obviněn z pokusu o státní převrat 17. 5. 1949. JUDr. Borkovec byl popraven 5. 11. 1949 ve věznici Pankrác.

Čančík Emanuel – chemik, narodil se 31. července 1916 v Temešváru, ženatý, posledně bytem v Praze 15. Zaměstnanec Vojenského technického ústavu. Obviněn z pokusu o státní převrat 17. května 1949. Byl popraven 5. listopadu 1949 v 5,20 hodin ve věznici Pankrác.

Charvát Josef – nar. 28. července 1923, ženatý, katolík, člen odbojové skupiny. Byl obviněn z pokusu o státní převrat 17. května 1949. Společně s JUDr. Jar. Borkovcem, Em. Čančíkem, Vr. Jandou a Vr. Polesným popraven ve věznici Pankrác 5. listopadu 1949 v 5 hodin ráno.

Janda Vratislav – narozen 1. srpna 1913, český Němec, štábní kapitán čs. armády, svobodný, katolík, bytem v Pelhřimově. Odsouzen za pokus o státní převrat společně s JUDr. Jar. Borkovcem, Em. Čančíkem, Jos. Charvátém, Vr. Polesným a majorem K. Prokešem. Popraven ve věznici Pankrác, ráno 5. listopadu 1949.

Polesný Vratislav – narozen 30. března 1923 v Ratajích nad Sázavou u Kutné Hory, ženatý, katolík, strojní zámečník. Byl odsouzen za účast na pokusu o státní převrat 17. května 1949 a společně s ostatními ze skupiny popraven ráno 5. listopadu 1949 v pražské věznici Pankrác.

Na jaře roku 1948 vznikaly v Československu civilní a polovojskové protikomunistické skupiny – vznikaly „třetí odboj“. Do domácího odboje se zapojovali nejen starší skauti, ale i další odhodlaní mladí lidé. Získávali pro odbojovou činnost další příznivce. Hledali spojení na další ilegální skupiny...

V té době vládlo mezi obyvatelstvem a členy protikomunistického odboje přesvědčení, že komunistický režim se dlouho u moci neudrží a že v zemi dojde brzy ke státnímu převratu. Odbojová činnost většiny skupin k tomuto cíli směřovala.

Největší nebezpečí hrozilo komunistickému režimu ze skupin, které se formovaly z řad důstojníků čs. armády. Komunistické bezpečnostní orgány pochopily, že žádné jiné ilegální skupiny je nemohou ohrozit tak, jako odboj v jádru armády. Z armády museli být proto v poměrně krátkém čase odstraněni všichni, kteří by v budoucnu mohli být potenciálními osovateli dalšího odboje.

Pokud byla nějaká skupina třetího odboje odhalena, snažila se Státní bezpečnost nebo Vojenská rozvědka svými agenty a provokatéry do ní proniknout, získat nad skupinou kontrolu, připojit do ní provokací vytypované protivníky a ve vhodný okamžik všechny „realizovat“, tj. zlikvidovat...

Několik málo měsíců před akcí JUDr. Jaroslava Borkovce a jeho skupiny „Svobodné Československo“ se pokusila o státní převrat ilegální skupina „Pravda vítězí“. Do jejího čela byla postavena známá osobnost – velitel pražského povstání v roce 1945 generál Karel Kutlvašr. Státní převrat byl plánován na začátek roku 1949 a počítal i s pomocí zahraniční. Generál ve výslužbě, 51letý Karel Kutlvašr, byl ale zatčen dopoledne 17. prosince 1948 a do konce prosince téhož roku bylo zatčeno na 200 dalších osob.

Ze zatčených bylo postupně vybráno 12 vhodných obětí pro označení „štáb organizace Pravda vítězí“. Soud s nimi byl zahájen 13. května 1949. Rozsudek byl vynesena večer 16. května 1949. Z dvanácti obžalovaných dostali tři tresty smrti, dalších osm tresty v úhrnu 144 let těžkého žaláře.

Pozoruhodné je, že v noci z 16. na 17. května 1949 byl připraven vojenský převrat skupiny JUDr. Jaroslava Borkovce, ve kterém měl být generál Kutlvašr z věznice na Pankráci osvobozen a postaven do čela povstání.

Druhý největší soudní proces probíhající od 30. května do 9. června 1949 byl s odbojovou skupinou majora Miloslava Jebavého, která připravovala provedení převratu na začátek února 1949. Prevrat měl být signálem k boji proti komunistické diktatuře.

Do této akce se postupně zapojovaly jak vojenské posádky, tak i ilegální skupiny z Prahy i z venkova.

Počítalo se s využitím momentu, kdy se kralovická posádka bude přes Prahu vracet z vojenského cvičení. V tom okamžiku měly být obsazeny důležité budovy a uzlové body. Současně se počítalo s dojezdem tanků ze Žatce. Termín zahájení povstání byl několikrát odložen, protože se připojovaly další posádky. Poslední termín byl stanoven na 5. března 1949. Odklady zahájení povstání i zapojování velkého množství lidí do povstání bylo velmi nebezpečné, neboť touto cestou musely uniknout informace až k StB. Zatýkání bylo zahájeno 3. března 1949 – následovaly děsivé výslechy, soud a vynesení rozsudků nad hlavním štábem

akce. Z hlavního štábu akce bylo 18. července 1949 popraveno pět osob.

Nedá se vyloučit, že některý z obžalovaných ze skupiny majora Miloslava Jebavého byl před soudem vězněn v litoměřické věznici. 12. května 1949 zaútočila totiž ozbrojená polovojsková skupina JUDr. Jaroslava Borkovce, vedená Vratislavem Polesným a skautem Josefem Charváttem, na věznici v Litoměřicích. Věznici se však nepodařilo obsadit a vězně osvobodit.

V noci z 16. na 17. květen 1949, po několika odkladech, měl být zahájen státní převrat vypracovaný štábem skupiny JUDr. Jaroslava Borkovce „Svobodné Československo“. Na pomoc povstání měl přispěchat štkpt. V. Janda se svou jednotkou 250 mužů z Pelhřimova a štkp. Zd. Holna z benešovské posádky. Připraven byl i mjr. Vlad. Němec se svými tanky a štkp. J. Kadlec se dvěma prapory pěchoty. Přechod pražské posádky na stranu demokratických sil měl zajistit mjr. Vaněk. Milovická posádka měla zabezpečit Prahu proti případnému protiútoky některého vojenského útvaru, který by chtěl přijít na pomoc komunistické vládě. Ilegální ozbrojené skupiny měly obsadit významné budovy v hlavním městě, kasárna, ministerstva, rozhlas atd. Zároveň měly povstat vojenské posádky v Plzni, Brně, Olomouci, Vyškově a v Bratislavě.

Politicky tuto akci řídil a koordinoval významný skautský činovník dr. Karel Skála – Čil – do února 1948 velitel pražské oblasti a vůdce střediska Šipka. V době pokusu o státní převrat byl zaměstnán na Ministerstvu vnitra. Jeho manželka Dagmar Skálová, skautským jménem Rakša, prostřednictvím Emanuela Čančíka a Vratislava Polesného zapojila do akce více než stovku pražských starších skautů.

Plán převratu, který nikoliv bez jistého obdivu hodnotí ve své práci Václav Černý, byl ale prozrazen.

Státní bezpečnost se zapojila do konspirace a převzala nad přípravou povstání kontrolu. Dva dny před dnem „D“ byla zatčena spojka mezi pražským ústředím a moravskou větví organizace, B. Pospíšil, když na brněnském nádraží předával poslední tajné instrukce přednostovi stanice Jaroslavu Benešovskému. Následujícím zásahem StB bylo během 48 hodin zatčeno sto dvacet důstojníků čs. armády a čtyřiapadesát civilistů. Mjr. četnictva Steiger spáchal při zatýkání sebevraždu.

V Praze – Dejvicích kolem Vítězného náměstí, kde měla akce v nočních hodinách začít, bylo vše obklíčeno Státní bezpečností, která čekala, až se lidé shromáždí v nástupních prostorách, školách, skautských klubovnách, a pak je zatýkala...

Prevrat se ani tentokrát nekonal. Přišla jen nová vlna zatýkání a výslechů. Soud se konal již 25. července 1949 a 30. července byl vynesena rozsudek. Soudilo se po skupinách. Civilní štáb akce „Svobodné Československo“, vojenská skupina „Květa“, měla 36 osob; z třetí Skautské skupiny v čele s Dagmar Skálovou – Rakšou bylo žalováno cca 20 osob. Je však třeba připomenout, že mnoho skautů a skautek bylo propuštěno už v noci 17. května 1949, když při výslechu společně tvrdili, že byli přesvědčeni, že se jedná o noční skautskou hru.

Dagmar Skálová – Rakša byla odsouzena na doživotí, 20 let dostal Jiří Navrátil, 10 let vůdce 4. vodního oddílu Bonny Falerský – Bonifác. Ostatní skauti dostali nižší tresty.

Horší to bylo u druhých skupin civilistů a vojáků. K trestu smrti byl odsouzen JUDr. J. Borkovec, bylo mu 43 let, dále 52letý major Květoslav Prokeš, 36letý škpt. Vratislav Janda, 33letý Emanuel Čančík, 29letý Vratislav Polesný a 26letý Josef Charvát. Všichni byli popraveni na úsvitu 5. listopadu 1949 v Pankrácké věznici v Praze.

Odsouzení k vysokým trestům byli .pplk. gen. štábu František Hynek, mjr. Jiří Válek, mjr. Jan Němec, mjr. Lad. Palička, pplk. gen. štábu Leopold Kuncl, generál Vladimír Příkryl, pplk. gen. štábu J. Váňa, mjr. gen. štábu Ignác Syrovátka, podporučík Hornof a Horvát, Jaroslav Benešovsky, dr. Karel Skála a mnoho dalších osob.

I když cíle – svržení komunistického režimu – nebylo dosaženo, pražští skauti a skautky dokázali, že jsou připraveni pomoci vybojovat svobodu a demokracii své vlasti.

Doba po roce 1948 lámala mladé lidi různým způsobem. Jedni se dali zneužít a sloužili StB jako její spolupracovníci – jiní procházeli komunistickými lágry a věznicemi se ctí a hrdoostí. A i když po propuštění byla jejich cesta lemována jen trním a hloží, umožňovala jim, aby se každému mohli dívat zpřímá do očí.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 3, 1999)

Třicet let od třetí likvidace Junáka

Co předcházelo této likvidaci? Zhruba od roku 1964–65, kdy ÚV ČSM doporučil, aby se jeho dětské a mládežnické složky orientovaly i na tábornický program, vytvářely se postupně zárodky spontánní obnovy skautského hnutí v Československu.

V roce 1965 šest oddílů založilo v Praze tábornický klub Psohlavci a obdobné tendence probíhaly i v jiných městech v organizacích Svazarmu a ČSTV.

Začátkem března 1968 usilovalo nové vedení – nyní již autonomní – pionýrské organizace, v jejím čele stál již O. Křištofek a nechvalně známý junácký renegát Jiří Haškovec, o přičlenění Psohlavců do svých řad. Návrh byl vedením Psohlavců zamítnut a psohlavecké tábornické oddíly se prohlásily za junácké.

17. března 1968 – žádá poslední náčelník Junáka, dr. Rudolf Plajner ministra školství prof. Hájka, aby byl Junák co do své předchozí práce plně rehabilitován, dříve než oficiálně vyhlásí své obnovení.

22. března 1968 – se jako první ustanovuje nová skautská organizace Svaz junáků – zálesáků ve Svazarmu.

27. března 1968 – VII. plénium ÚV ČSM ruší někdejší administrativní rozhodnutí z roku 1950 o likvidaci Junáka a vyslovuje se pro jeho plnou rehabilitaci.

29. března 1968 – ve velkém sále Domoviny v Praze dochází na slavnostním shromáždění bývalých činovníků Junáka k jeho oficiální obnově.

Činnost skautských oddílů i vyšších útvarů probíhala však ve stále narůstajícím celospolečenském napětí. Vznikala řada nejasností – schválení stanov ministrem vnitra se protahovalo a společenské klima se neustále narůstajícími tlaky zvenčí zachmuřovalo. Příprava III. sněmu Junáka probíhala již v období okupace ČSSR (21. srpen) sověty a armádami varšavského paktu.

21. října 1968 byly schváleny stanovy Českého Junáka ministerstvem vnitra s nepříjemnými „úpravami“. Nebylo schváleno formování třetího kmene dospělých (oldskautů) a ustavení Duchovní rady a křesťanských oddílů mládeže. To již do činnosti začala zasahovat stranická skupina KSČ, která tajně vznikla v květnu 1968, když se na ústředí Junáka vytvořil stranický aktiv KSČ, který se v červnu přeměnil ve stranickou skupinu ústředních orgánů Junáka (ÚR, NCHK, NDK, Ústřední revizní komise). Až do 21. srpna 1968 se nijak neprojevovala a ústřední orgány neovlivňovala. Vyčkávala a byla připravená jako „pátá kolona“ v Junáku, aby jeho vedení převzala a jeho činnost směřovala podle příkazů ÚV KSČ. O její existenci se většina činovníků oficiálně dozvěděla až 25. 11. 1969 z informace nového ministra školství Hrbka.

23.–24. listopadu 1968 se uskutečnil III. sněm Junáka v historické Smetanově síni Obecního domu v Praze. Proběhl věcně a přitom manifestačně za účasti 1108 delegátů a 150 čestných hostů. Zde mimo jiné byla schválena spolupráce s Pionýrem a dalšími organizacemi mládeže, jakož i členství Českého Junáka v plánovaném Sdružení organizací dětí a mládeže – SODM.

V prosinci 1968 ÚV KSČ zamítl podání žádosti Junáka o registraci v mezinárodním skautském ústředí.

V roce 1969 nastalo období rozporu mezi NCHK a ÚR, které se začalo výrazně projevovat po tom, co vedení stranické skupiny převzal od Pavla Macháčka soudruh Zb. Hála a ve státě začala tzv. „společenská normalizace“. Také v krajských a okresních radách Junáka se v roce 1969 dostávají do čelných činovníckých funkcí většinou členové KSČ.

Na plénu ÚR Junáka svolaném 1. února 1970 došlo k oficiální transformaci složením nové ústřední rady. Byli z ní vyřazeni řádně zvolení činovníci, kteří s KSČ spolupracovat nechtěli, a do ní byli naopak nadekretováni ti, kteří této spolupráci nakloněni byli, i když mandát III. sněmu neměli. Jednalo se o kooptaci dvanácti členů.

Kooptováním těchto členů do ÚR Junáka se stala ÚR orgánem nelegitimním i po stránce právní. V dubnu 1970 rada SODM zamítla Junáku pořádání IV. sněmu (s ročním předstihem) s poukazem, že by to v rámci jednotného SODM bylo nepatřičné. Drama třetí násilné likvidace Československého Junáka pokračovalo již jen do 17. června 1970 (do jeho zrušení federálním ministerstvem vnitra) a Českého Junáka do 2. října 1970 (do jeho zrušení MV ČR). Za dojemných projevů altruismu z členské základny – od jednotlivců i kolektivů, muselo skautské hnutí v Československu

přerušit svou legální činnost na dalších dlouhých dvacet let a jeho majetek byl zabaven. Komunistický režim začal budovat svou novou Pionýrskou organizaci SSM.

Obnova legální činnosti skautského hnutí v Československu v listopadu 1989 umožnila, aby Junák začal pracovat opět tam, kde přestal – s komunisty ve vyšších činnostních funkcích v ústředí, v krajských a okresních radách. Připustilo se, aby do Junáka vstupovaly celé pionýrské kolektivy se svými svazáckými vedoucími, a tak na další selibekvidaci a opětovné „sjednocení mládeže“ v budoucnu bylo opět zaděláno. Během dalších let, i když se dokázalo a zveřejnilo, že mnozí činovníci Junáka byli evidováni jako tajní spolupracovníci bývalé a všemocné Státní bezpečnosti totalitního režimu, nedokázal se Junák do dnešních dnů vyrovnat ani s těmito lidmi. Bývalí členové KSČ a SSM se svých představ a cílů nevzdávají ani dnes po deseti letech. Jsme toho svědky nejen v Junáku, ale v celé naší společnosti, která se nechce vyrovnat se svou komunistickou a udačskou minulostí.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 4, 2000)

Výchova k vlastenectví?!

Překvapivé hodnocení odboje v časopisu Skauting

Výchova k vlastenectví proklamovaná Junákem předpokládá i dobrou znalost historie našeho českého národa. Jako nedílná součást do této historie patří události i osobnosti protifašistického domácího i zahraničního odboje.

Uvítal jsem proto článek v časopisu Skauting (č. 9. roč. 35) nazvaný „Skauti hrdinové“, ve kterém se psalo o Janu Smudkovi a skautském vůdci br. Matesovi. Byl to jeden z mála článků ve Skautingu, který vůbec kdy pojednával o domácím protifašistickém odboji ve druhé světové válce. Reakce na tento článek a uveřejněný příspěvek br. Vladimíra Baiera z Domažlic ve třetím čísle 36. ročníku Skautingu na str. 21. s názvem „Ad: Skauti hrdinové“, bez redakčního komentáře, mi připomíná nedávné časy, kdy se uznával za správný jen domácí protifašistický odboj KSČ a zahraniční odboj jen ze SSSR. Vše ostatní se špinilo, zavrhovalo, zlehčovalo, atentát na Heydricha se vydával za nerozvážný čin, za který zaplatily stovky lidí životem, byly kvůli němu vypáleny a zničeny Lidice atd. V tomto duchu se po několika desítkách let vychovávala ve školách a v Pionýru naše

mládež. Tato doba dnes již překonaná zanechává přesto u mnohých lidí své následky, ze kterých pramení i mylné názory na události i osoby novodobé historie.

Vladimír Baier z Domažlic hodnotí odbojovou protiněmeckou činnost Jana Smudka a tým i domažlických skautů v době německé okupace jako nerozvážné činy a „Nepolapitelného Jana“, který unikl gestapu, nenechal se zatknout a střelbou bránil svůj život, považuje prý s dalšími občany Domažlic, jeho slovy „slušně řečeno“ za dobrodruha, neboť zavinil odvěšení několika desítek nevinných domažlických občanů do německého koncentráku.

Zde je ale nutno podotknout, že podle historických pramenů odvěšení občanů do německého koncentračního tábora, kde někteří z nich zahynuli, mělo na svědomí německé gestapo podle předem sestaveného seznamu vytypovaných lidí a jakákoliv záminka k provedení tohoto aktu k zastrašení českého obyvatelstva mu byla dobrá. Dále je lež, že po skončení války v roce 1945 se Jan Smudek nemohl z uvedených důvodů vrátit do Domažlic. Jako čs. zahraniční voják, příslušník RAF se po válce z Anglie nejen vrátil do Domažlic, kde žila jeho matka, ale přivedl tam i svou ženu – Angličanku. Po své demobilizaci z čs. armády stal se členem Lidové strany a v Aši převzal jako národní správce menší podnik po Němcích. Odtud po komunistickém puči v roce 1948 emigroval se svou ženou na Západ, neboť mu jako ostatním čs. vojákům ze Západu hrozilo zatčení a možná i smrt.

Dnes Jan Smudek žije většinu roku ve Francii. Žije skromně v kruhu rodiny, která nedávno na Domažlicku v malé osadě Na Dolích zakoupila menší domek. Janu Smudkovi je dnes přes osmdesát let a na Domažlicko přijíždí z Francie tak 3x do roka. Mnozí naši historici a badatelé zabývající se dnes událostmi protiněmeckého domácího odboje za druhé světové války ani neví, že „Nepolapitelný Jan“ ještě žije a Domažlicko navštěvuje.

Štkpt. Mates, bývalý vůdce skautského oddílu v Domažlicích a přítel Jana Smudka, se po skončení války vrátil domů z Východu s čs. armádou generála Svobody, tedy ze SSSR. U lidí, v českém národě neměl tak velkou popularitu jaké se těšil „Nepolapitelný Jan“. Nemusel proto po „vítězném únoru“ odcházet na Západ jako on. Až do své smrti v roce 1996 žil na Plzeňsku. Nic mu také nebránilo v tom, aby udržoval přátelské styky se svými domažlickými rodáky či místními pionýry a skauty.

Závěrem chci dodat, že nová skautská generace by měla být hrdá na příslušníky svého hnutí, na české vlastenecké hrdiny, kteří věni svému skautskému slibu se zapojili do protifašistického odboje a někteří z nich pro svobodu vlasti obětovali i své mladé životy. Skautská mládež by měla číst na stránkách svého oficiálního tisku jen ověřené informace a pravdivé, historické skutečnosti.

Členům redakce časopisu Skauting pravděpodobně odborné historické znalosti chybí. Nechce se mně věřit, že by příspěvek br. Vladimíra Baiera z Domažlic, který považuji za účelový, byl uveřejněn jen proto, aby zpochybnil v Junáku výchovu k vlastenectví, která se dnes „nenosí“ a v některých kruzích naší společnosti se považuje za přežitek staré doby.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 1, 1998)

Skauting a tramping

Nastala doba školních prázdnin, byl červenec roku 1951. Můj táta, který jako disponent protipožární firmy Minimax byl po únoru „vyakčněn“, protože nepodepsal přihlášku do KSČ, dělal předáka v jedné dřevorubecké partě na stavbě Slapské přehrady.

Byla to parta složená povětšinou ze stejně postižených osob, kterým nezbylo než jít manuálně pracovat na tzv. „stavby socialismu“. V této partě jsem měl čtrnáct dní brigádníčit. Stahovat na velké hromady větve porážených stromů, čistit paseky, pálit kletí a hlídat ohně. Když jsem začátkem července přijel na stavbu za tátou, bylo mi řečeno, že jako brigádník nemohu být přijat, neboť mi do věku 15 let chybělo pár měsíců.

Táta mi tedy alespoň ukázal, jak taková velká stavba přehrad vypadá. Viděl jsem přitom, jak kanoisté a další vodáci proplovají vyhloubeným tunelem ve skále, což mně velmi zaujalo. Také mně zde ovšem otec představil několika zajímavým lidem. Poznal jsem tak a podal ruku panu Josefu Peterkovi, legendární postavě českého trampingu, bývalému novináři a spisovateli. Měl přezdívku Bob Hurikán a v té době byl předákem jiné dřevorubecké party mladých lidí kácějících stromy v údolí na druhé straně řeky.

Tenkrát jsem nevěděl, že Bob Hurikán (21. 4. 1907 až 2. 6. 1965) byl již v roce 1916 členem 33. oddílu skautů v Praze a rádcem jeho družiny Lišek, ani to, že začátkem dubna 1926 vstoupila tato sedmičlenná, už roverská družina, do 36. oddílu vedeného br. Laštovičkou.

Jako kluk jsem četl Hurikánovu knihu „Zálesák od Zlaté řeky“ i jiné jeho dobrodružné romány. Napsal jich víc než třicet. Později, když jsem jako „dospělák“ sám začal trampovat, seznámil jsem se s jeho klasickým a dodnes nepřekonaným dílem „Dějiny trampingu“.

Čtenář se zde dočte, že první trampové se převážně rekrutovali z členů skautských oddílů, kteří v době dospívání zatoužili po volnosti a skautský кроj se jim zdál být příliš těsným. Vyzbrojeni skautskými vědomostmi, hlubokou úctou k poctivě, rovné a čestné hře života, láskou k přírodě, k romantickému, primitivnímu táboření, putovali s tornami na zádech po dosud neprošlapaných stezkách.

Je zajímavé, že trampské hnutí, ač se během desítek let nepřetržitého trvání vyvíjelo a měnilo, neztratilo nic na své přitažlivosti. Vždy bude konkurentem skautského roveringu, tak jako bylo v dobách minulých. Pokud výchova a činnost ve skautingu zůstane přizpůsobena pouze dětské mentalitě a věku, budou ze skautských oddílů znovu odcházet schopní, ale nespokojení chlapci. Oddílová činnost již jim nebude vyhovovat. Někteří z nich budou pak bez oddílů, za který by kdysi dali svou duši, prožívat šťastné chvíle v přírodě, plné dobrodružství, volnosti, drsných a chlapeckých

činů i velkého kamarádství. Jejich oděv bude vonět kouřem táborových ohňů, v zimě si budou zahřívát mrazem ztuhlé ruce o horkou číši grogu v zapadlých venkovských hospůdkách. Poznají nové kamarády a kamarádky, nové zvyky a tradice. V trampském hnutí nikdy nechyběl sport, kytary a zpěv i vzájemné přátelské hecování. Romantický život trampingu, hluboké a citlivé vnímání přírody, hra na čestné a statečné muže, umožní jim dokončit cestu započatou ve skautingu.

Stříbrný, bublající potok, šumící lesy, hlasy zvěře a ptáků, kouzelné východy a západy slunce, souhvězdí třpytící se v nekonečných hloubkách noční oblohy a další krásy k nim budou promlouvat desítkami vůní a barev. Poznají nová, opuštěná divoká místa, zdolají vrcholky a možná, že se, jako někteří jejich předchůdci, vrátí ze svého trampského trailu zpět k vedení skautského oddílu, aby těm nejmladším předali pochodeň svých zkušeností, a kruh se uzavře.

Kdyby se přesto i do skautingu nevrátili a zůstali trampingu a své osadě věrni po celý svůj život, snažme se o to, aby skautská stezka, na níž začali poprvé poznávat sílu přátelství, krásu přírody a táboření, byla tak kvalitní a dobrá, že na ni budou s vděčností vzpomínat. Tak jako to činil Bob Hurikán a jiní průkopníci českého trampingu.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 4, 1992)

Výročí Křemencárny

V září roku 2009 uplynule 115 let (Owígo tuto vzpomínku psal ke stému výročí – v roce 1994) od vzniku školy, která je v Praze všeobecně známá jako „Křemencárna“. Budova školy stojí totiž v Křemencově ulici v Praze 2, naproti starému pivovaru a známé restauraci „U Fleků“.

Tato škola byla prvním českým reálným gymnasiem. Studovalo zde mnoho žáků, kteří se později stali známými a úspěšnými politiky, advokáty, vědci, spisovateli či herci. Gymnasium zde bylo do roku 1949, kdy bylo komunistickým režimem zrušeno. Od roku 1952 byla budova sídlem Střední průmyslové školy chemické.

Od počátku školního roku 1914–15 hrála „Křemencárna“ důležitou roli ve prospěch spolku „Junák – český skaut“. Tenkrát, v prvních zářijových dnech nového školního roku, přišel do této školy vyučovat tělocvik a další předměty profesor Ant. B. Svojsík. Později vznikla pověst, že sem byl disciplinárně přeložen c. k. školním úřadem po atentátu na následníka habsburského trůnu, protože se na žižkovské reálce, kde do té doby působil, snažil dělat více, než mu ukládaly školní osnovy. Přeložení A. B. Svojsíka na první české gymnasium bylo však vlastně povýšením. „Křemen-

cárna“ měla výbornou pověst a navíc byla pouhé tři ulice od Svojsíkova bytu, takže si vlastně polepšil. Na žižkovskou reálku přitom stále docházel, neboť tu měl mnoho svých prvních skautů. Ani v „Křemencárně“ nepřestal dělat více, než mu školní osnovy prikazovaly. Velmi brzy po svém příchodu získal z řad zdejších studentů asi 30 nových zájemců o skauting. S nováčky mu zde pomáhali starší skauti – studenti, jmenovitě: František Herles, Jaroslav Kose, František Laichner, Vladimír Malkovský a Ladislav Rašín. Na konci školního roku 1914–15 ukazuje statistika, že na gymnasiu v Křemencově ulici bylo již 65 skautů.

Tradovaná pověst o disciplinárním přeložení na tuto školu měla snad Svojsíkovi vylepšit u studentů a české společnosti „vlastenecký profil“. Jak víme, život zakladatele českého skautingu nebyl lehký. Obětoval své lásce, junáctví, nejen svůj volný čas, ale i možnost skvělé umělecké kariéry. Jeho nekompromisní postoje a názory mu však dělaly mnoho nepřátel. Musel často odrazet útoky jak na svou osobu, tak i na skauting a skauty, kterým se vytýkal nedostatek vlastnictví v době 1. světové války.

I v pozdějších letech, v období První republiky, byla „Křemencárna“ stálým zdrojem nových adeptů skautingu v Praze. Zásahu na tom měl nejen profesor Svojsík, ale i profesor Karel Průcha a další pedagogové – skauti, kteří zde vyučovali.

„Křemencárna“ se nesmazatelně zapsala do historie českého skautského hnutí.

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 4, 1994)

Vzpomínka na Mikyho

Snad každý podzim je spojen s melancholickou náladou a invazí lidí na hřbitovy, kdy se uctívá den věnovaný památce zesnulých – lidově nazývaný Dušičky. Vzpomínání v tomto čase je většinou spojeno s myšlenkami na naše blízké i známé, kteří již nejsou mezi námi. Proto má vzpomínka dnes patří i skautu Jaroslavu Lomberskému – Mikymu (nar. 28. 5. 1939, zemř. 21. 5. 1961).

Pocházel ze známé pražské advokátní rodiny a nebyl jedináček. Měl starší sestru Karlu, která byla pojmenována po své matce JUDr. Karle Lomberské. Bydleli na Vinohradech na rohu Anglické a Legerovy ulice. Koncem roku 1947 přivedla maminka malého Járu do skautské klubovny střediska Slunce, které vedl známý činovník Junáka, Jos. Zikán – Bobr. Tam mezi vlčaty začal svou skautskou stezku.

Po roce 1948 byla rodina Lomberských komunistickým režimem dost postižená. Otec Mikyho (také známý právník) byl zatčen a odsouzen, rodiče se rozvedli, matka měla zakázanou advokátní činnost a dělala deratizérku u n.p. Praž-

ské stoky a kanalizace. V její pracovní skupině bylo více lidí s podobným osudem a s vysokoškolskými tituly.

V roce 1955 přivedl Mikyho do naší ilegální roverské družiny Lišek Honza Vávra – Grizzly. Miky byl vysoký štíhlý kluk, který v té době studoval průmyslovku. Byl to inteligentní, veselý, hudebně nadaný, pracovitý, nadšený skaut a výborný student. Rychle zapadl mezi naši skautskou společnost a za svůj lesní znak si zvolil symbol pracovitosti – sekeru ve kmenu.

Některé schůzky naší roverské družiny se konaly v bytě Lomberských, hlavně v podzimním a v zimním období. Tehdy již bydleli v Žitné ulici. Naše výpravy směřovaly většinou do brdských lesů. V té době byly plné různých „štvavých“ letáků shazovaných z balonů Svobodné Evropy, které do Československa byly vypouštěny ze sousedního západního Německa. V brdských lesích jsme „okupovali“ tábořiště bývalého 46. skautského oddílu z Prahy. Dali jsme mu název „Bé Cay“. Později se stalo místem, kde mnozí hoši z našich oddílů skládali svůj junácký slib. To již Jaroslav Lomberský – Miky a další člen naší družiny, Vlastimil Rokoš – Orel, za pomoci Fredyho a Jacka z bývalé pražské vodní „Osmatřicítky“ vedli svůj vodácko-turistický oddíl hochů ze školy v Bílé ulici, v Praze-Dejvicích. Do této jejich činnosti padlo moje zatčení a odsouzení Vyšším vojenským soudem v Trenčíně za podvracení republiky a nedovolené držení výbušnin. Roveři z naší družiny Lišek z mého průšvihy vyšli celkem dobře. Absolvovali jen svědecké výslechy a odolali i tlaku na tajnou spolupráci s StB. Souzení nebyli. Jejich skautská činnost se z bezpečnostního důvodu na čas utlumila, a jejich turistický oddíl při škole byl násilně rozpuštěn.

Po mém propuštění z vězení na „svobodu“ jsem našel zaměstnání (kopáče) u n.p. Vodní zdroje a začal jsem trampovat. U Lomberských jsem byl vždy vítaným hostem. Maminka Mikyho podporovala rodiny uvězněných mužů a žen potravinami, oděvy i financemi. Občas jsme jí v tom s Mikym pomáhali. Miky byl výjimečně vynikající student, ale na vysokou školu se nemohl z kádrových důvodů dosti dlouho dostat a musel prokazovat způsobilost ke studiu nejdříve budováním zářných zítřků pomocí lopaty... V práci, kde byly hanebné bezpečnostní podmínky, utrpěl i těžký úraz hlavy. Nakonec se mu podařilo dostat se na studium vysoké školy železniční v Žilině.

Jednoho dne Miky naznačil, že má kontakt na někoho, kdo má k dispozici vysílačku. Varoval jsem ho, aby nenaletěl na nějakou provokaci StB. Od té doby se o tom nikomu z nás nezmínil. Miky nebyl upovídaný a pokud slíbil, že neřekne nic ani nejlepším kamarádům, tak určitě držel slovo. Byl celkově velmi zásadový a až „rytířsky“ idealistický a čestný. Byl to ušlechtilý člověk. Společně nás spojovala pouta pevnější, než je obyčejné kamarádství. Miky zemřel 21. května 1961 doma na následky těžkého úrazu hlavy v nedávné době způsobeného v zaměstnání. Zda byl zapojen do nějaké další odbojové činnosti proti komunistickému režimu, se již asi od nikoho nedozvíme. Zajímavostí je, že ve stejné době byla v Neratovicích odhalena a odsouzena protistátní skupina vedená skautem Boh. Šimkem – Slávou, a ta měla „černou vysílačku“...

Na poslední cestě Mikyho ve strašnickém krematoriu jej doprovodila celá naše družina Lišek. Velký věnec s bílými lilie-mi a stuhou s nápisem „br. Mikymu od jeho kamarádů“, zatroubená skautská večerka – to byl náš poslední pozdrav... »

V pozdějších letech nesl jeho jméno memoriál ve štafetovém běhu družin tábornických oddílů pražských Psohlavců (běh se štafetovým kolíkem 6x60 m), roveři závodili na delší trati (6x100 m) o Černou stuhu Jaroslava Lomberského – Mikyho a také starý urostlý dub na brdském tábořišti „Bé Cay“ nesl po dlouhé roky pamětní zasklenou tabulku se skautskou lilíí, s fotkou Mikyho a verši:

*„Prázdné je Tvé místo u ohně – v kruhu,
marně Tě čekáme náš věrný druhu.
Nepřijdeš mezi nás již nikdy více.
Na nebe stoupá hvězda – Večernice.
Smutná je řeka – smutný je les.
Bolestnou novinu zvěděl i vřes.
Odešel – není již návratu.
V životě stezku měl z trní akátu,
radost a štěstí však rozdával kolem,
pro mladé chlapce byl velikým vzorem.
Spojení bratrstvím – svorně jsme žili,
pro stejný ideál a práva se bili,
přezdítku Miky dostal jsi ke jménu
zbyl tu jen symbol – sekera ve kmenu!“*

Jiří Kafka – Owígo (ČIN č. 6, 2000)

Bylo mu šestnáct a byl vodní skaut

Byl čtvrtý májový den v roce 1949, kdy 45letý Emerich Grežda byl předvolán do budovy Krajského velitelství Státní bezpečnosti v Praze, aby zde učinil protokolární výpověď o svém synu, 16letém Zdeňkovi.

K věci vypověděl: „Můj syn Zdeněk byl členem 20. oddílu vodních skautů z Prahy, s kterými byl o prázdninách r. 1948 na Šumavě poblíže Strakonice. Když odjížděli, nechali svoji loď někde u Písku. Po prázdninách nastoupil do učení na strojího zámečnicka u fy. Agrostroj, kde byl v učení až do svého zmizení.

V září byl se svými kamarády předvolán k výsledku do Prahy 1, Bartolomějské ulice. Jeho starší kamarádi byli zatčeni a on jako mladistvý byl propuštěn po výsledku domů. Po propuštění byl můj syn dále v zaměstnání až do pátku, kdy říkal, že pojedou pro loď, kterou nechali o prázdninách u Písku. S kým můj syn jel pro loď, mi není známo, protože všichni jeho starší kamarádi z 20. oddílu vodních skautů byli pozatýkáni. Nepamatuji se již přesně, zda to bylo v pátek večer či v sobotu ráno, vzal si jídlo na dva dny a odjel na Šumavu. Před odjezdem říkal, že se vrátí v neděli večer. Kromě jídla na dva dny si nebral

s sebou žádné jiné věci. Jestli skutečně byl v Písku, jak uváděl před odjezdem, mi není známo, ani s kým odjel. Všichni jeho spolužáci jsou v Praze a mého syna nikdo z nich neviděl.

Dne 3. 10. 1948 jsem odjel na týdenní dovolenou na Slovensko ke svým rodičům do Prašic, okres Topolčany. 10. října 1948 jsem se vrátil zpět do Prahy a manželka mi říkala, že se Zdeněk dosud nevrátil. Hned druhý den, tj. 11. října 1948, jsem to šel hlásit kriminální úřadovně ve Vršovicích, Francouzská třída, kde byl se mnou sepsán protokol, dal jsem jim i dvě fotografie a popis, aby mohli po mém synovi pátrat. Přes naše usilovné pátrání nebylo vůbec zjištěno, kde by se můj syn nacházel, ani žádné zprávy do dnešního dne jsme neobdrželi. Více nemám, co bych do protokolu uvedl, myslím, že uprchl ze strachu před potrestáním.

Všichni jeho starší zatčení kamarádi byli obviněni z neoprávněného držení zbraní a přelíčení proti této skupině se konalo až v březnu 1949. Můj syn nebyl odsouzen...”

V uvedeném protokolu KV StB v Praze následuje popis zmizelého Zdeňka Greždi a dodatek vyslychajícího estébáka Rudolfa Tomáška: „Ježto až dosud přes usilovné pátrání nebyl jeho pobyt zjištěn a ani se domů nevrátil, stává zde důvodné podezření, že ve spojení s velezrádnými živly uprchl ilegálně za hranice ČSR, aby tam pokračoval v páchání svých zločinů.“

Jaký byl další osud 16letého skauta z 20. oddílu vodních skautů z Prahy se nám nepodařilo zjistit. Kdo zná a může nám další část jeho příběhu doplnit? Napište nám do redakce „VZ“.

Jiří Kafka – Owígo (Věrní zůstaneme č. 4, 2007)

Jaroslav Meškan a spol.

Skautská odbojová skupina z Radotína

Náš příběh začal v roce 1949 v obci Radotín. Tato obec leží 2,5 km od Zbraslavi na levém břehu řeky Berounky při ústí Radotínského potoka. Jeho povodí bývalo častým místem skautských výletů a výprav. V okolí jsou velké vápencové lomy a státní přírodní rezervace. Dnes obec patří do průmyslové zástavby pod 16. městskou částí Prahy 5 a má kolem 6 500 obyvatel.

Technický úředník a odchovanec Junáka, 22letý Cyril Havlík, bydlící v té době se svou ženou Dagmarou ve vilce v Ji-

ráskové ulici č. 861 se rozhodl, že založí v Radotíně odbojovou protikomunistickou skupinu. K tomuto rozhodnutí jej vedla skutečnost, že od roku 1945 zastával v Radotíně v ČSL funkci předsedy odboru mládeže v místní organizaci a do roku 1948 byl členem okresního výboru mládeže ČSL. Pocházel ze tří sourozenců, jeho otec byl jako inženýr zaměstnán v Patentovém úřadě a jeho matka byla v domácnosti. V roce 1948 se Cyril zúčastnil v Praze protestního průvodu studentů, byl zatčen a 14 dní vězněn v Bartolomějské ulici. Perzekuce komunistického režimu se nevyhnula ani rodině jeho starší sestry Miroslavy, která se v roce 1943 provdala za ing. Josefa Herla, který byl v roce 1948 odsouzen v případě Choce na doživotí.

Pro založení odbojové protikomunistické skupiny v Radotíně získal i 19letého Jaroslava Meškana, bývalého člena Junáka, kterého dobře znal již od roku 1943, kdy 13letý Jaroslav vstoupil do Radotínského sportovního klubu, kde Cyril ve svých 16 letech dělal zástupce vedoucího vodáckého odboru. Jaroslav Meškan pocházel z rodiny stavitelského architekta, který pracoval u různých firem. Matka do roku 1940 vlastnila obchod s vlnou a vlněným zbožím a potom byla v domácnosti. Bydleli v Radotíně v Jiráskově ulici č. 625. Jaroslav měl dva nevlastní starší bratry, a to Jiřího Kročáka a Karla Vobořila, kteří po roce 1948 odešli ilegálně do zahraničí. Jaroslav po absolvování obecné a měšťanské školy byl v roce 1944 totálně nasazen u fy. Pantoflíček v Radotíně a v roce 1945 nastoupil do dvouleté aranžérské školy v Praze. Stal se z něho samostatný aranžér v družstvu Bratrství. Po únoru 1948 vstoupil do KSČ, kde působil do roku 1949, kdy byl ze strany vyloučen pro neplnění členských povinností. Začátkem roku 1949 spolu s Cyrilem vypracovali seznam asi 10–12 mladých lidí, bývalých členů Junáka a Sokola, které postupně zapojili do své ilegální odbojové skupiny. Byl to například Jaroslav Malý, Miroslav Rédl, Josef Horák, Přemysl Jindra, Josef Šobr, Zbyněk Vinš, Petr Tysl, Jiří Pechar, Jiří Žitný a další.

Ilegální skupina shromažďovala zbraně a výbušniny, dělala hospodářskou sabotáž, teoreticky se cvičila ve střelbě a v házení cvičných granátů, na silnicích rozhazovala ocelové „ježky“ na ničení pneumatik automobilů, plánovala útok na elektrická vedení, poškození Vranské přehrady a železničního mostu přes Berounku u Všenor výbušninou, likvidaci jednoho člena SNB, atd. Členové skupiny byli rozděleni do tzv. trojek a vedení skupiny: Jaroslav Meškan, Jaroslav Malý, Cyril Havlík se scházelo většinou v bytě Cyrila Havlíka. Z různých důvodů zůstalo většinou jen u plánů a akce se nikdy neuskutečnily.

Jaroslav Meškan byl v komunistické akci „77“ převeden do výroby a byl zařazen k n.p. Baraba Praha. V době, kdy byl Cyril Havlík na vojenské základní službě, převzal Jaroslav Meškan vedení skupiny a plánoval s Josefem Horákem společný ilegální odchod z ČSR na Západ, kdyby jejich činnost byla odhalena. Začátkem roku 1950 přijel Jaroslav Meškan do Nymburka za Karlem Kolprechtem, kterého znal z junáckého oddílu v Radotíně, a požádal jej, zda by mu nezařídil zaměstnání aranžéra v podniku, kde byl Karel zaměstnán. Cestou do města Jaroslav Karlovi sdělil, že mají v Radotíně odbojovou protikomunistickou skupinu a chtěl,

aby se k nim Karel přidal. Souhlasil a stal se novým členem radotínské odbojové skupiny. Dozvěděl se tak mnoho důležitých věcí, které (aniž by to ostatní členové skupiny věděli) hlásil četaři Bohumilu Tlapákovi z vojenské oblasti Milovic, který byl důvěrníkem obranného zpravodajství (OBZ), a Karel Kolprecht byl jeho tajným spolupracovníkem. Od té doby byla činnost odbojové skupiny pod dohledem a sledována OBZ.

Na základě hlášení Karla Kolprechta byl později ve vojenské službě zatčen pilot, rotný Jaroslav Malý z Radotína, který toho času sloužil v Havlíčkově Brodě a chtěl údajně odcizit letadlo a odletět s ním do zahraničí. Zatčen byl i Leon Železný z Chabařovic u Ústí nad Labem, zaměstnanec n.p. Baraba, který skupině dodával výbušniny značky NATOL. Zatčeny byly i další osoby. Když Jaroslav Meškan nastoupil na podzim roku 1951 vojenskou základní službu k PS 68 PTP v Ostravě-Karviná II, zachytila kontrarozvědka jeho dva dopisy adresované Josefu Horákovi do Radotína, Riegrova 205, ve kterých mu sděluje některé záležitosti týkající se jejich plánovaného ilegálního odchodu do zahraničí. Horák byl předveden na VO StB Zbraslav, kde při jeho výslechu se potvrdila bezpečností rozpracovaná odbojová činnost bývalých členů Junáka a mladších členů Sokola v Radotíně. Josef Horák byl potom zavázán k tajné spolupráci s StB a byl propuštěn na svobodu. Jeho výslech uspil zatčení Jaroslava Meškana.

Jaroslav Meškan byl zatčen 8. ledna 1952 a převezen z Karviné do Prahy na Krajské velitelství Státní bezpečnosti. Vyšetřován byl v pražské věznici Ruzyně. Začátkem března byl zatčen i Karel Kolprecht a 17. března 1952 Cyril Havlík. Koncem dubna byl z vyšetřovací vazby propuštěn na svobodu tajný spolupracovník Karel Kolprecht. Prokurátor žádal doplnit vyšetřování o výsledky dalších lidí, kteří poskytovali odbojové skupině finanční částky na její činnost, a pak obžaloval pouze Cyrila Havlíka, otce dvouletého syna, a Jaroslava Meškana za nedovolené sdružování proti republice. Meškan byl navíc žalován i za rozkrádání socialistického majetku v n.p. Baraba – Praha, kde byl naposledy zaměstnán jako dělník.

Státní soud v Praze dne 24. září 1952 odsoudil 22letého Jaroslava Meškana k odnětí svobody nepodmíněně na dobu sedmi let a Cyrila Havlíka nepodmíněně na pět let vězení. Odsouzený Jaroslav Meškan vykonával trest v uranových dolech a v trestaneckých lágrech na Jáchymovsku. Zde se seznámil s odsouzeným skautem z pražského junáckého střediska „Šipka“ Františkem Mrázkem. Vytvořili spolu kamarádkou dvojku, která si navzájem pomáhala. Amnestií prezidenta republiky ze dne 4. května 1953 byl Jaroslav Meškanovi trest zkrácen a byly mu prominuty 2 roky a 4 měsíce, což mu umožnilo požádat o podmíněné propuštění na svobodu. Propuštěn byl 8. února 1955 na podmínku pěti let. Ale další amnestií z 9. května 1955 mu byl zbytek podmíněného trestu prominut. To jej ochránilo od většího trestu za nové sdružování proti republice v období od podzimu 1955 do dubna 1956 v Praze, kdy stanul před Krajským soudem v Praze. To je však již jiný příběh ilegálních pražských vodních skautů ve Svazarmu.

Jiří Kafka – Owígo (Věrní zůstaneme č. 10, 2007)

Jiří Oktábec Grizzly

8. 10. 1926–3. 12. 2007

Poznával a miloval přírodu, brdské lesy i krásu našich řek. Snad i proto od svých 16 let šel ve stopách Setonova woodcraftu.

Stal se členem 4. skupiny KČT v Praze na Smíchově. Tato skupina Klubu českých turistů nesla název „Střela“ a vedl ji bývalý člen v roce 1940 zrušeného Junáka, Josef Zikán – Bobr. Koncem roku 1944 byl již jeho zástupcem. Bylo mu 18 let a získal zde svou přezdívku Grizzly. Třileté období 1945–1948 nachází Grizzlyho jako vůdce 154. oddílu Junáka ve středisku Hiawatha v Praze na Smíchově.

V roce 1948 se seznámil se skupinkou bývalých členů 38. vodního oddílu Junáka, který byl komunisty zrušen a který tajně dál vedl Karel Vinecký – Windy. Krátkou dobu do nástupu své vojenské základní služby (1950) mu pomáhal s vedením oddílu. Z vojny se vrátil do civilu v roce 1952 a zjistil, že mnozí známí hoši z oddílu již odešli a kolem Windyho se vytvořila nová roverská družinka, která svou činnost přesunula do bývalé sokolské loděnice na Zlíchově. Tehdy tato loděnice patřila tělovýchovné jednotě Stalingrad. Zde roveři kolem Windyho obnovili činnost vodáckého oddílu mládeže. Připojily se k nim i dvě družiny děvčat z bývalého 10. dívčího oddílu Junáka. Vytvořilo se tak ilegální skautské středisko, které vedl Karel Vinecký, a Jiří Oktábec se stal jeho zástupcem.

Začátkem roku 1955 došlo k zatčení členů roverské družiny, k výslechům a 9. dubna 1955 byli roveři postaveni před Krajský soud v Praze a odsouzeni k dlouholetým trestům pro velezradu a další trestné činy. Karel Vinecký byl odsouzen na 12 let a Jiří Oktábec na 11 let ztráty svobody. Ostatní roveři dostali tresty mírnější. Odvolací Státní soud v Praze jim však trestnou činnost překvalifikoval na podvracení republiky, některým roverům na sdružování proti republice a tresty všem podstatně snížil.

Jiří Oktábec i se svým rodným bratrem Luděkem si tresty odpykávali v uranových dolech a v trestaneckých lágrech Rovnost a Mariánská na Jáchymovsku. Zde Grizzly poprvé navázal kontakt s odsouzenými členy junáckého střediska Ostříž z Prahy. Oba bratři Oktábcové byli 29. prosince 1959 propuštěni na částečnou amnestii podmíněně na svobodu. Na svobodě se Grizzly oženil a založil si rodinu. Udržoval přátelské vztahy i s členy Ostříže a v roce 1966 také s Josefem Zikánem, který v Praze oficiálně vedl mládež v tábornickém středisku Psohlavci. Obnova činnosti Junáka na jaře roku 1968 nachází Grizzlyho ve vedení 34. oddílu Junáka ve středisku Ostříž. Jeho bratr Luděk po 21. srpnu téhož roku odchází do exilu.

Komunisté i v řadách Junáka v roce 1970 v okupovaném Československu opětovně zlikvidovali skautskou činnost. Grizzly jako mnozí činovníci bývalého Junáka byl sledován StB, a tak se raději žádných aktivit nezúčastňoval. Od začátku roku 1990 se ale znovu zaregistroval ve skautském středisku Ostříž a zastával zde funkci zpravodaje OS a instruktora na dřevorezbu, kovotepectví, grafiku a kreslení. Začátkem roku 1999 byl přijat za člena pražské družiny čestného Skautského oddílu Velen Fanderlika.

Byl to skromný, ochotný a spolehlivý bratr, který zanechal za svou skautskou činností nesmazatelnou stopu.

Jiří Kafka – Owígo (Věrní zůstaneme č. 10, 2007)

Doc. JUDr. Velen Fanderlik

Oslavu stoletého výročí narozenin Velen Fanderlika, čestného občana města Brna, uspořádala jihomoravská družina SOVF pro členy oddílu i mnohé čestné hosty, a to desátého února v brněnském klubu Univerzity obrany.

Nad celou akcí převzal záštitu primátor města Brna, pan Roman Onderka. Po uvítání účastníků oslavy a pozdravných projevech hostů vystoupil se svým repertoárem pěvecký sbor VSPS Vyškov. Přítomní shlédli videozáznam a vyslechli referáty na téma Velen Fanderlik – občan, vlastenec a skaut, a o vojenské stránce života: Velen Fanderlik – voják. Po dopoledním programu byla oslava ukončena na Šilingrově náměstí v Brně u domu s pamětní deskou Velen Fanderlika, a to zavěšením věnce, krátkými projevy a junáckou hymnou.

Velen Fanderlik se narodil se v Praze 11. února 1907, doktorát práv získal v roce 1929 na Masarykově univerzitě v Brně, kde se svým starším bratrem Milotou začal v roce 1919 aktivně skautovat. Po nacistické okupaci v roce 1939 uprchl přes Jugoslávii do Francie a pak do Anglie, kde sloužil jako důstojník dělostřelectva, posléze jako právník vojenského soudu a pak vyšetřovatel válečných zločinců v OSN.

Za války organizoval v zahraniční armádě naše vojáky, skauty, kteří bojovali proti nacismu. V roce 1947 se do ČSR vrátil, po únoru 1948 však musel před komunisty opět emigrovat. Pobyl v uprchlických táborech v Německu a po dvou letech pobytu v Anglii se trvale usadil v městečku Trail v kanadské provincii Britská Kolumbie, kde také 2. února 1985 zemřel a je zde i pochován.

Před válkou organizoval lesní školy a psal skautské příručky. V roce 1946 byl zvolen starostou Junáka. V emigraci od roku 1948 organizoval v uprchlických táborech skauty

a byl zde roku 1949 zvolen starostou Čs. exilových skautů. V této funkci byl v roce 1975 uznán i organizací ČSES. Udržoval kontakty s mnoha činovníky světového skautingu. Řádným členem WORLD COMITTE (Světového skautského výboru) byl v letech 1947–1951. Byl zakladatelem a hlavním přispěvatelem časopisu STOPA, hlavním vedoucím amerického ústředí CZECHOSLOVAK BOY SCOUTS IN EXILE a po roce 1975 příznivcem a pomocníkem skautského exilu v Evropě.

Vedle právní praxe a aktivit ve skautském hnutí se zajímal o historii a umění, byl uznávaným autorem skautských příruček a malířem. Jeho skautský archiv je uložen na Univerzitě v Lincolnu, stát Nebraska, USA.

Doc. JUDr. Velen FANDERLIK je jednou z nejvýznamnějších osobností našeho exilového skautingu.

Jiří Kafka – Owígo (Věrní zůstaneme č. 2, 2007)

Letošní 55. výročí procesu s Rudolfem Slánským a spol.

Motto jednoho mukla: „Sláva – od komunistů nám pomáhají sami komunisti“.

Navštívil jsem nedávno v Praze na Olšanských hřbitovech místo, kde si koncem minulého roku asi třicet starých komunistů připomenulo 110 nedožitých narozenin zakladatele KSČ a svého dělnického vůdce Klementa Gottwalda. Pietnímu aktu se za přítomnosti sdělovacích prostředků zúčastnili i někteří aparátníci z ÚV KSČM. Nic proti tomu ani proti jejich názoru a přesvědčení, že Klement Gottwald byl vynikající čs. politik hodný následování.

Pro nás občany ČR, kteří jsme byli nuceni přes 40 roků žít pod komunistickou nadvládou v zadrátované zemi, byl Gottwald obyčejný vrah závislý na Stalinovi a alkoholu, který se sám bál o své postavení a život. Na přání svého učitele Stalina nastolil v Československu teroristický režim s pronásledováním demokratů, majetných občanů, katolíků i soukromých zemědělců, a to v rámci své „dělnické diktatury a třídního boje“. Poslušně vykonával příkazy svého milovaného Stalina, když se obrátil i proti svým vlastním komunistickým pochopům s cílem nahradit domácí vládu ještě servilnějšími aparátníky.

V listopadu 1952 se konal tzv. Slánského proces – hlavním obžalovaným byl generální tajemník KSČ, po Klementu Gottwaldovi nejmocnější československý komunista. Rudolf Slánský měl sám ruce potřísněné krví, a i když mu za války v Sovětském svazu unesli dcerku, která se nikdy nenašla, zůstal vždy straně věrný. Se Slánským byli souzeni i bývalý ministr zahraničí Vlado Clementis a dvanáct dalších, obžaloba je vinila z velezrady, sabotáže a špionáže. Všichni až na tři byli židé.

Celkem jedenáct obžalovaných bylo odsouzeno k smrti a popraveno oběšením. Každá z obětí byla nucena obviňovat další a další, a řetěz žalob proti stále se rozšiřujícímu okruhu „sionistických spiklenců“, „lokajů CIA“ a „zaprodanců Západu“ způsobil, že nikdo v zemi se nemohl cítit v bezpečí. Hledali se tak nepřátelé i ve vlastní komunistické straně.

Režim narušil všechny lidské vazby. Nutil děti, aby udávaly své rodiče, verboval zaměstnance, aby donášeli na své nadřízené. Nejobávanější institucí byly nejvyšší vládní úřady, zvláště pro ty, kdo v nich působili. Nelze se divit tomu, že na olšanském pietním místě, kde na pamětní desce se jmény známých zasloužilých členů KSČ, včetně Klementa Gottwalda, chybí jméno Rudolfa Slánského a dalších obětí věrných komunistické straně a její ideologii, které Gottwald nechal zavraždit.

Nedívím se ani tomu, že i dnes mají soudruzi z ÚV KSČM tohoto „vynikajícího čs. politika“ za svůj vzor, který je pro ně hodný následování. Záleží proto, aby se komunisté nedostali opět k moci, do naší vlády a zůstali na okraji společenského dění.

Jiří Kafka – Owígo (Věrní zůstaneme č. 1, 2007)

Stalo se v květnu 1945

Je to vlastně jen malá životní epizoda Antonína Vaňhy (1928–2004). Spolužáci ve škole a skauti mu říkali Kytičkář, muklové zkráceně Kytka.

Jeho rodiče provozovali v Pelhřimově, jeho rodišti, hostinskou živnost. Za svého sourozence měl starší sestru. Po smrti otce se rodina odstěhovala do Jihlavy, kde měla příbuzné. Zde se sedmiletý Toník, jako skautské vlče, poprvé seznámil se skautingem.

V roce 1938 nebezpečná situace ve státě a v „německé“ Jihlavě přinutila matku, aby se s dětmi přestěhovala do Prahy. Rodina si našla byt v Praze – Dejvicích a Toník nové kamarády ve škole. Ale do poklidného Němci okupovaného státu protektorát Čechy a Morava vpadl atentát na říšského protektora a generála SS Heydricha. V Dejvicích probíhaly »

časté domovní prohlídky, hledali se ukrytí atentátníci. Rodina se odstěhovala do klidnější pražské čtvrti do Vršovic. Toník končil měšťanskou školu, chodil ilegálně skautovat do Klubu českých turistů a jeho dalším koníčkem se stala (podle rubriky starého časopisu Mladý hlasatel) i radiotelegrafie. Matka mu tedy sehnala ve Vršovicích firmu, kde se začal učit řemeslu radiomechanika.

Blížil se konec války a v Praze propuklo povstání proti německé okupaci. Sedmnáctiletý Toník prožil všechny revoluční dny v boji na barikádě na úseku proti německým kasárnám SS Na Míčáncích, jako pomocník u kulometu. Mezitím obyvatelé domu v Kodaňské ulici, kde bydleli, udali jeho rodinu, že prý kolaborovala s Němci, že k nim docházeli do bytu na návštěvu němečtí vojáci a Toník že chodil do Hitlerjugend. Nepomohla žádná slovní obrana, a tak se stalo, matka a sestra byly odvedeny horlivými revolučními gardisty na lživé a mstivé udání do sběrného střediska internovaných kolaborantů a německých civilistů. Totéž se stalo i Toníkovi, když se 9. května vrátil z bojů na barikádě do uzamčeného domova.

Rodina Vaňhových si tak prožila skoro 10 dní urážek, ponižování i bití a trpěla společně s německými civilisty a kolaboranty. Přežila běsnění českých lidí, tzv. vlastenců. Teprve zásahem velitele barikádníků, který hledal a našel Toníka, byla celá rodina Vaňhových očištěna podezření z kolaborace a propuštěna z internace na svobodu. Vysvětlilo se, že německý voják, který rodinu několikrát navštívil, nebyl nacista, ale bývalý dětský kamarád dcery a syn jejich souseda z Jihlavy. Toník, že nikdy nebyl v Hitlerjugend, ale celou revoluci statečně bojoval proti esesákům na barikádě.

Netrvalo dlouho a rodina se z udavačského domu přestěhovala o několik ulic dál do bytu v Ruské ulici. První vězeňské zkušenosti a příkoří zanechalo v Toníkovi vzpomínky na celý život. A ten šel dál...

Po únoru 1948 s několika dospělými skauty ze 154. oddílu Junáka z Vršovic se Toník zapojuje do protikomunistické odbojové skupiny MV217 vedené skauty Karlem a Františkem Konrádovými a Oldřichem Otisem. Později před zatčením prchá ilegálně přes státní hranici do Bavor. V Mnichově navazuje první kontakt s americkou CIC a uprostřed léta 1949 ještě s jedním „chodcem“ se navrací do ČSR pro svou snoubenku Majku. Na hranicích u Klatov jsou však oba zadrženi a zatčeni. Do října trvají jeho výslechy v Klatovech. V místní nemocnici se poprvé setkává s doktorem Jiřím Krbcem, který mu ambulantně ošetřuje u výslechu přeraženou čelist a další zranění. Po druhé se s ním setkává již jako mukl, odsouzený za velezradu k 18 rokům ztráty svobody, ve věznici Leopoldov. Zde mu doktor Jiří Krbec, také již odsouzený, unikátní operací ledvin zachraňuje život.

Toník, zvaný Kytka, byl propuštěn z vězení na amnestii v červenci 1960. Prožil ve vězení 10 roků a devět měsíců svého mladého života. V letech 1968–70 byl kapitánem 18. vodního oddílu Junáka v Praze a po roce 1990 se stal členem čestného Skautského oddílu Velená Fanderlika. Ve svém častém vyprávění mládeži o revoluci v květnu 1945 připojoval i tyto osobní vzpomínky na životní epizody, které prožíval od svých 17 let.

Jiří Kafka – Owigo (Věrní zůstaneme č. 5, 2007)

Profesor Marian Vágner oběť komunistické bezpečnosti a justice

Český skauting od svého založení v roce 1912 býval výchovným hnutím mládeže. V čele vedení skautských oddílů proto často stáli mladí učitelé, profesori a vzdělání charakterní lidé. V jejich řadách stál v pozdějším čase i Marian Vágner (*26.1.1910, † 7.2.1969).

Pocházel z učitelské rodiny a neměl žádné sourozence. Snad i proto ve svých 12 letech, kdy ještě docházel do školy v Turnově, stal se členem Svazu skautů a skautek RČS. Po prázdninách 1925 šel studovat reálku v Mladé Boleslavi a v místním skautském oddílu se stal instruktorem mladších skautů. Po vystudování reálky a složení maturity v roce 1930 přešel na studie do Prahy. Na vysoké škole architektury a pozemního stavitelství složil dvě státnice a stal se profesorem kreslení a deskriptivy pro střední školy. V roce 1937–1938 vykonával vojenskou základní službu a dosáhl hodnosti četaře. V roce 1953 byl jmenován podporučíkem v záloze. Jeho prvním a prozatímním profesorským místem se stala plzeňská reálka.

V Plzni se seznámil se slečnou Věrou Řezáčovou, dcerou zvěrolékaře, a v roce 1941 se s ní oženil. Měli spolu dvě dcery, a to Marianu a Janu. Žili společně v Blovicích u Plzně, v domě manželčina otce. V době protektorátu Čechy a Morava byl přidělen k vyučování do Prahy na gymnázium v Michli, a tak si zde našel podnájem. Za svou rodinou jezdil každou neděli.

Na zdejší gymnázium se seznámil s profesorem Bohumilem Černým (*22. 10. 1906), který zde vyučoval dějepis a zeměpis. Ten jej po nějakém čase zapojil do odbojové protiněmecké organizace „Černý lev“. Toto setkání a zapojení do „Černého lva“ bude mít pro něho v budoucnu neblahé důsledky.

Na podzim roku 1944 je Marian úřadem práce totálně nasazen do pracovního tábora „Herbert“ v Hněvicích u Roudnice. Pracoval zde jako dřevorubec a pomocný dělník. Když byl tábor zrušen a jeho osazenstvo bylo přemístěno do různých míst, dostal se do Škodových závodů v Plzni a pracoval jako pomocný dělník na stavbě elektrárny na Karlově.

Po skončení německé okupace v roce 1945 vrátil se mezi studenty a vyučoval své předměty v Nepomuku, ve Stříbře a nakonec v Plzni na reálném gymnázium a zároveň i na pedagogické škole. Patřil do sorty mladých kantorů, kteří byli

u studentů velice oblíbeni pro svůj vtip, porozumění mladým, spravedlnost, atd. Své studenty uměl ve třídě zaujmout a hlavně naučit je dobře svým vyučovacím předmětům. Se studenty jezdil i na výlety a někdy s nimi tábořil i pod stany. Ve svém bydlišti se roku 1947 stal zástupcem okrskového velitele skautské organizace Junák. V této skautské funkci nebyl dlouho. Po roce 1948 skauting v Československu byl komunisty zakázán.

V Blovicích jej v létě 1948 navštívil jeho známý profesor Bohumil Černý z Prahy, který prchal ilegálně do zahraničí, do západního Německa. Sdělil mu, že se hodlá v zahraničí zapojit do boje za obnovení demokracie v ČSR a dá mu vědět, jak se mu daří. Sdělil mu též, aby věřil jen tomu, kdo řekne, že přichází od „Daniela“ a prokáže se heslem „Lví silou“. Po tomto člověku může mu zaslat zprávy o sobě i politických poměrech v ČSR a tak budou ve spojení. Profesor Marian, aby se hosta co nejdříve zbavil, protože s ním neměl dobré zkušenosti po skončení německé okupace v roce 1945, přistoupil na jeho návrh vzájemného spojení a hosta doprovodil na nádraží.

Profesor Bohumil Černý přešel ilegálně státní hranice v prostoru Železná Rudy, 20. srpna 1948, za pomoci bývalých členů „Černého lva“ – profesorky Marie Járové a klatovských skautů Anderleho a Cepelchy, kteří tento útěk zprostředkovali. V německém Řezně nabídl své služby americké CIC s tím, že v ČSR má lidi z organizace „Černého lva“, které může řídit a kontaktovat. Mezi jmény uvedl i prof. Mariana Vágnera. Byl odmítnut s tím, že CIC si vše ověří a bude řídit sama. Byl přemístěn do uprchlického tábora v Regensburgu a odtud za 14 dnů do tábora „Krabbloch“ v Ludwigsburgu.

Nebyl zde také dlouho. V prosinci před Štědrým dnem 1948 opustil uprchlický tábor a ilegálně odešel do rakouského Liezenu. Zde bydlel několik měsíců u svého rodného bratra Otakara, který zde pracoval v keramické továrně a chystal se odstěhovat do Austrálie. Když se tak stalo, profesor Černý se přestěhoval do uprchlického tábora v Trofaichu, který se nalézal v anglické zóně Rakouska. Zde v březnu roku 1950 byl zvolen do ústředí uprchlického pomocného sdružení pro anglickou zónu a od té doby působil jako člen pobočky „Rady svobodného Československa“ v Innsbrucku.

Styk s anglickou zpravodajskou službou FSS navázal v Leibnitzu a začal vysílat do ČSR různé osoby s úkoly navázat spojení s členy „Černého lva“ a zapojit je do protikomunistického odboje. K tomuto úkolu použil i osobu Jana Živického (* 16. 10. 1927), který měl navázat styk s profesorem Vágnerem v Plzni, profesorkou Marií Járovou v Horažďovicích, Janem Mixem a Kristiánem z Kostelce na Hané, učitelem Šiprou v Brně a v Praze s profesorkou Skřivanovou, profesorem Procházkou, profesorem Kloboukem a dr. Pechou. Jan Živický si všechny adresy zapsal na papír s určitými poznámkami ke každé osobě (!), což bylo příčinou blížící se tragédie.

Seznam byl u něho nalezen při jeho zadržení pohraniční stráží 28. září 1950 ve Wiesenfeldu v NDR, kde plnil úkoly pro francouzskou zpravodajskou službu. Byl předán orgánům sovětské bezpečnosti, kteří jej vyšetřovali až do 15. srpna 1951, kdy byl předán v Podmoklech čs. Státní bezpečnosti. Po jeho zdejší vyšetřování byl odsouzen k 20 letům

ztráty svobody. Trest si odpykával v Ostrově u Karlových Varů v uranových dolech a nakonec v Leopoldově na Slovensku.

Také Bohumil Černý se ilegálně na jaře roku 1951 vracel jako agent zpravodajské služby do ČSR a byl zde orgány StB zadržen a vyšetřován. Odsouzen byl k 18 letům ztráty svobody a trest si odpykával v Leopoldově.

O tomto dění neměl profesor Marian Vágner ani ponětí, před svými studenty se netajil svými nesouhlasnými názory na zákaz skautingu, na tresty smrti v politických procesech i na tresty za účast na plzeňských nepokojích a demonstracích v roce 1953 v době měnové reformy. Jeho plat středoškolského profesora po roce 1953 činil průměrně za měsíc kolem 1450 Kč, i s přídavky na děti. Jiný příjem neměl...

Odpoledne 7. června 1955 byl profesor Vágner zatčen StB v místě svého bydliště a byla u něho udělána domovní prohlídka. Obviněn byl z toho, že založil a vedl na pedagogickém gymnáziu skautskou družinu ze studentů, kterým umožnil složit ilegální skautský slib, a také, že svými studenty doplňoval ilegální skautský oddíl „Černá Střela“ Radoslava Vaňka, který svou skautskou činnost kryl vodáckým oddílem mládeže při DSO Lokomotiva Plzeň.

Profesoru Vágnerovi nastaly během dvou měsíců vyšetřování, časté a dlouhé, 7 až 8 hodinové vyčerpávající výslechy, které vedl po několika liniích starší referent StB, ppor. Lepiček. Vyšetřování mělo objasnit spojení na další ilegální skautské oddíly v Plzni: Černá Střela, Bílá Střela, na ilegální skupinu Roveři v Praze, na ilegální odbojovou skupinu v Nejdku. Druhá linie se táhla k objasnění členské základny „Černého lva“ a obnovení jeho sítě. Třetí linie výsledků probíhala s objasněním kontaktů prof. Vágnera do zahraničí a případná jeho spolupráce se zpravodajskou nepřátelskou službou.

Profesor odvracel jedno nebezpečí za druhým a při vyšetřování se držel skoro až do vyčerpání svých psychických sil. Vyšetřovatelům nepomohli Mariana usvědčit ani jejich spolupracovníci Václav Klouda nebo Josef Vagoun, kteří o něm podávali zprávy ze společné cely. Druhého září 1955 Krajský soud v Plzni odsoudil Mariana Vágnera za trestný čin přípravy úkladů o republiku a trestný čin sdružování proti republice k trestu odnětí svobody na dobu 7 let a k dalším vedlejším trestům. Krajský prokurátor JUDr. Vašek se proti rozsudku odvolal a též se odvolala manželka odsouzeného Věra Vágnerová. Nejvyšší soud 1. 11. 1955 napadený rozsudek v celém rozsahu zrušil, obviněný byl uznán vinným trestným činem velezrady a odsouzen k trestu odnětí svobody na 11 let, k propadnutí jmění a ke ztrátě čestných občanských práv.

Z vězení vyšel na svobodu na velkou politickou amnestii v květnu 1960. Odstěhoval se do Ledče nad Sázavou, kde si našel nové zaměstnání. V roce 1968 podle zákona č. 82/68 Sb. o soudní rehabilitaci požádal o přezkoumání svého případu. K tomu došlo u Krajského soudu v Plzni až 30. 8. 1969, kdy byl plně rehabilitován. Tohoto okamžiku se ale profesor Vágner nedomáhal. Zemřel ve věku 59 let na následky svého věznění, šest měsíců před vynesením zprošťujícího rozsudku Krajského soudu, který jej plně rehabilitoval. Čest jeho památce.

Jiří Kafka – Owígo (Věrní zůstaneme č. 2, 2007)

55. výročí hromadného útěku z tábora č. 14 a tragický osud skauta Borise Volka

V české evangelické rodině na Slovensku ve Spišské Nové Vsi se manželům Františku a Barboře Volkové (rozené Pecharové) narodil třetí syn. Spatřil světlo světa ve znamení Panny v roce 1928 a při svatém křtu dostal jméno Boris.

Jeho tatínek učil na místním gymnáziu ve Spišské Nové Vsi a maminka se starala o domácnost a tři malé děti – Vladimíra, Jiřího a Borise. V roce 1934 Boris následoval své bratry a začal chodit do zdejší obecné školy. Ve škole se mu líbilo, ale přišel osudný rok 1938. Koncem roku proběhla československá vojenská mobilizace a národnostní poměry po mnichovské dohodě s Německem nebyly pro české rodiny na Slovensku nijak příznivé. Obyvatelé Slovenska usilovali o svůj vlastní „slobodný štát“ bez Čechů. Český učitel František Volek svou rodinu přestěhoval do Čech, do města Rokycan a po zdejším půlročním pobytu do Prahy. Byt si pronajali v Praze XVII, Košířích, v ulici Pod Kavalírkou č. 8. Otec rodiny začal vyučovat na Reálném gymnáziu v Ječné ulici a Boris v Praze vychodil poslední třídu obecné školy a 4. třídu měšťanské školy. Protože byl od dětství silně krátkozraký, nastoupil do učení v drogerii fy Hanák v Praze I. Učil se tři roky drogistou a po vyučení začal navštěvovat vyšší drogistickou školu v Betlémské ulici. Také jeho bratři studovali a maturovali na střední škole. To již skončil německý protektorát nad Čechy a Moravou a skončila i druhá světová válka.

Opět vznikla Československá republika. V poválečné republice byla obnovena i skautská organizace Junák, a tak v roce 1945 vstoupil 17letý Boris do místního oddílu Junáka v Košířích a začal se nadšeně věnovat skautingu. Později zastával i funkci vůdce oddílu. Koncem roku 1948, když začal studovat v Kolíně, z Junáka odešel. Skautská organizace se podstatně změnila na zpolitizovanou dětskou organizaci pionýrského typu podle sovětského vzoru. Starší členové Junáka od 15 let věku měli přecházet do SČM.

Borisovi nemajetní rodiče již v roce 1945, jako mnozí další obyvatelé Košíř, podlehli živé agitaci a lživým svodům komunistů. Přihlásili se do KSČ v místní uliční organizaci komunistů. V pozdějších letech se stal jejich syn Jiří úředníkem a syn Vladimír vystudoval vysokou školu a stal se inženýrem vodních staveb. Boris zatím po absolvování dvou tříd vyšší drogistické školy přešel do 3. ročníku vyšší průmyslové školy chemické v Kolíně. Do Prahy k rodičům jezdil jen jednou týdně, většinou v neděli.

V Kolíně se seznámil s jedním podnikatelem a pomáhal mu při jeho ilegálním útěku do zahraničí. Na jeho popud založil také v Kolíně ze skautů a spolužáků tajnou odbojovou protikomunistickou skupinu Bratrstvo. V jejich činnosti zpočátku hrála úlohu i mladistvá romantika a dobrodružství z rizikové ilegální práce. V prvním stádiu své činnosti se členové Bratrstva snažili získat zbraně, aby se s nimi zúčastnili případného státního ozbrojeného převratu. Scházeli se na tajných schůzkách a dohodli se, že Kolín rozdělí na čtyři úseky a v nich založí své dílčí ilegální družiny, plánovali i přepadení stanice SNB ve městě a některé další útoky, od kterých však z různých důvodů upustili. Bratrstvo vytvořilo své užší vedení ve složení: Boris Volek, Evžen Vítek a Jaroslav Martínek. Snažili se, aby jejich skupina našla spojení i s dalšími protikomunistickými skupinami v Československu, popřípadě navázala spojení se zahraničním protikomunistickým odbojem.

Z tohoto důvodu odešel v létě 1948 Borisův starší spolužák Evžen Vítek ilegálně přes zelenou šumavskou hranici do zahraničí. V Bavorsku se sešel s Ing. Žemlou, bývalým profesorem z Pardubic, který v té době pracoval u americké CIC a také s bývalým uprchlým ministrem Ripkou. Začátkem září 1948 se Evžen vrátil zpět do ČSR jako agent CIC. Měl falešné osobní doklady, krátký samopal a větší částku peněz. S pomocí Borise Volka úkoloval členy Bratrstva na zpravodajskou a špionážní činnost z průmyslových závodů a na zakládání nových odbojových skupin. Evžen Vítek se často vracel se zprávami a splněnými úkoly zpět do americké okupační zóny Německa. Vícekrát překračoval ilegálně státní hranici a až do svého zatčení v roce 1950 přinášel i nové instrukce pro činnost Bratrstva.

Boris Volek se stal po Evženovi neaktivnější osobností Bratrstva a začátkem dubna 1949 sestavil i text přísahy, kterou se členové zavazovali k boji za svobodu a demokracii, proti rudé totalitě a že tento boj nikdy nezradí. Nejdříve se v Kolíně na Kmochově ostrově slavnostně přísahou navzájem zavázali členové užšího vedení skupiny, později při druhé příležitosti dalších 12 členů Bratrstva. Místo přísahy bylo zajišťováno hlídkami z řad členů bývalého junáckého oddílu, který vedl v Kolíně Jaroslav Martínek. Ten také slíbil vytvořit z členů bývalého oddílu zvláštní útvar pro spojovací službu mezi jednotlivými úseky kolínské odbojové organizace. S pomocí Evžena Vítky se časem Bratrstvu podařilo navázat spolupráci i s protikomunistickou skupinou rolníka Žitka v Rokycanech, dále s lidmi RNDr. Viléma Lipperta na Kladně, a s lidmi ve Vlašimi, které řídil občan Lehký.

Pravděpodobně zadržením a vyšetřováním zatčeného Evžena Vítky orgány StB byla mimo jiné odhalena i činnost Bratrstva. Jako první byl v Kolíně 3. února 1950 zatčen úřed-

ník Jaroslav Martínek (*1929), čtvrtého a sedmého února následovalo zatčení kamenotiskaře Josefa Lejska (*1930) a elektrotechnika Vladimíra Krchy (*1931). Prvního března byl zatčen student Boris Volek a ve stejném měsíci následovalo zatčení studentů průmyslové školy chemické v Kolíně. Zatčen byl jugoslávský student Věkoslav Subotič (*1926), René Trinkl (*1928), Václav Růžička (*1931), Antonín Balcar (*1927), a Jan Hora (*1931). V dubnu byl v Praze zatčen učeň Karel Hojtaš (*1931), student Václav Koťátko (*1927) a další studenti – Milan Měšťánek, Milan Fikart, Stanislav Hubáček, Zdeněk Hrdlička, atd.

Osmnáct členů ilegální skupiny Bratrstvo odsoudil 18. až 20. prosince 1950 Státní soud v Praze za velezradu, špiónáž a vyzvědačství. Nepodmíněné tresty u obžalovaných, včetně ztráty majetku, občanských práv a udělení pokut se pohybovaly od 18 do 5 roků odnětí svobody. Evžen Vítek měl samostatný soud. Boris Volek byl odsouzen na 16 let ztráty svobody a byl převezen do Horního Slavkova do trestaneckého tábora XII, aby trest odpracoval v uranových dolech. Jeho kmenové číslo zde bylo 012097. Společnou cestu s ním absolvoval i jeho druh, Věkoslav Subotič, odsouzený na 14 let ztráty svobody.

Touha po svobodě u mladých mužů-vězňů byla veliká. Nesmířili se s tím, že by si měli odpykat celý trest. Pracovali společně s potrestaným Zdeňkem Štichem, Karlem Kukalem a Ladislavem Křivánkem na šachtě č. 14 a již od července 1951 všichni hledali příležitost k útěku. Do svého plánu zapojili i další vězněné kamarády – Kubáta, Subotiče, Tykvarta, Trna, Hasila, Complu. Čermáka, Plška, Úlehlu, Petrů, Roubala... Tajně jednali o útěku i s mladým příslušníkem SNB ze strážního útvaru Jeřáb, kterého znali pod přezdívkou Francouz. Ten již dříve pomohl některým vězňům a byl za to i vyšetřován StB. Poradil jim, aby se o útěk pokusili až někdy v říjnu, kdy jsou podzimní mlhy a odhalení nočního útěku se sníží na minimum. Bylo potřeba mít velký časový náskok před pronásledováním a uzavřením koridorů v krajině. Souhlasil i s případným odzbrojením, aby měl alibi a nebyl v podezření, že jim pomáhal. Oznámil jim také, jaká opatření se dělají, když se útěk prozradí a uprchlíci se stíhají. Uprchnout s nimi nehodlal.

Pod přezdívkou Francouz pomáhal vězňům, mladý slovenský dělník, Josef Karolík (*1930) v Kečkovci, okr. Svidník, strážmistr ze střežícího útvaru SNB-Jeřáb. Bylo dohodnuto, že hromadný útěk vězňů ze šachty č. 14 se uskuteční na noční směně v neděli 14. října. V den „D“ odvahu k přepadení střežící trojice příslušníků SNB a k útěku nenašel jak Vladimír Křivánek tak i Věkoslav Subotič a útěku se nezúčastnili. Vězňům se podařilo v zámečnické dílně přepadnou strážmistra Landu, krátkou tyčí jej zranit na hlavě, sebrat mu pistoli a samopal. Byl svázán. Druhý strážmistr SNB Jan Gucký neposlechl, aby dal ruce vzhůru a pokusil se sáhnout po zbraní. Bývalý škpt. Úlehla byl ale rychlejší a Guckého postřelil. Třetí strážmistr SNB Josef Karolík před namířeným samopalem raději zvedl ruce vzhůru a nechal se také odzbrojit. Zajatci byli svázáni a těžní klecí svezeni do hlubiny šachty. Postřeleného strážmistra podpírali v chůzi ke kleci Boris Volek a Láďa Plšek. Potom nastal útěk vězňů temnou nocí

přes zadrátované ohrady šachty č. 14. než hustá mlha a milosrdný les ukryly prchající postavy.

Při nočním běhu se ztratil vězeň Jiří Levínský, elektrikář, který si útěk rozmyslel a chtěl si zradou spoluvězňů vylepšit svůj trest. Vrátil se zpět do vězeňského tábora č. 12, kde oznámil hromadný útěk vězňů, přepadení strážce SNB na šachtě, jejich odzbrojení, zajetí i postřelení Guckého. Nastal poplach, osvobození zajatců z hlubiny šachty a začal hon na uprchlíky. Byli objeveni druhý den ráno na lesní stráni. Neměli velký časový náskok a při střelbě se rozprchlí do okolí. Někteří se bránili střelbou z ukořistěných zbraní a postřelili další dva příslušníky SNB. Boj s přesilou pronásledovatelů nemohl skončit jinak, než jejich smrtí v obklíčení. Tak byli zastřeleni nebo se sami zastřelili – Vladimír Roubal, Jan Úlehla, Ferdinand Compl, Jan Trn, František Petrů. Postřelen do kolena byl Karel Kukal, dopaden byl Boris Volek, Ladislav Plšek a Zdeněk Štich. Později v roce 1952 byl zastřelen uprchlý Fero Čermák na státní hranici u Malacek a Miroslav Hasil se zastřelil sám při zatýkání, když se prozradil jeho pobyt v Dolních Bojanovicích.

S dopadenými trestanci a těmi kdo o jejich útěku věděli, byl v Hornickém domě v Jáchymově inscenován výstražný proces. Před senátem JUDr. Mirka Huleje od Státního soudu z Prahy stanulo 19–21. března 1952 dvanáct obžalovaných. Postřelený vězeň, Karel Kukal, byl odsouzen na dalších 25 roků, Vladimír Křivánek na 16 roků, František Kubát na 21 roků, Josef Tykvart na 18 roků, Věkoslav Subotič na 17 roků, Otto Matějka na 16 roků, Václav Novák na 15 roků. Otakar Novák na 15 roků a Stanislav Pech na 3 roky. Strážmistr SNB Josef Karolík byl odsouzen k trestu smrti, taktéž i 26letý otec dvou dětí Ladislav Plšek a skaut Boris Volek.

Poslední dva jmenovaní dostali výjimečný trest smrti za „vraždu“ a to jen proto, že podpírali v chůzi k těžní kleci strážmistra SNB, kterého postřelil vězeň Úlehla, a mohli předpokládat, že v hlubině šachty neošetřen zemře. Údajně své střelné zranění nepřežil.

Všichni tři odsouzení k smrti byli převezeni do Prahy a popraveni v ranních hodinách jedenáctého listopadu 1952 ve věznici na Pankráci. Na popravu šli statečně. Umírali v katovské oprátce mladí s čistým svědomím, že nikoho nezavraždili, smířeni s Bohem a se svým osudem.

V roce 1993 popsal hromadný útěk vězňů ze šachty č. 14 jeho přímý účastník, Karel Kukal ve své knížce „Deset křížů“. Knížka vyšla srpnu 1993 v nakladatelství Nová inspirace, úryvky z ní byly zveřejněny v říjnu 1993 i v nezávislém skautském zpravodaji ČIN. Svědectví autora knížky, přímého účastníka útěku, udělala jasnou tečku za různými pověstmi a bájemi, které se o tomto tragickém hromadném útěku šířily mezi bývalými politickými vězni komunistického režimu.

Při letošním 55. výročí hromadné útekové akce politických vězňů, která neměla obdobu za trvání komunistických trestaneckých lágrů v Československu, věnujme smutnou vzpomínku těm, kteří touhu po svobodě zaplatili svým životem.

Čest jejich památce!

Jiří Kafka (Věrní zůstaneme č. 9/2006)

...Tím pohledem si připadali jako Rychlé šípy na slavné titulní straně milovaného časopisu Vpřed...

Obálka časopisu Vpřed
originál barevný
Bohumil Konečný – Bimbo
akademický malíř

Zikmundův mocný hlas

V roce 1949, asi dva týdny před letními prázdninami, vyvedl pan katecheta žáky žižkovské měšťanky, kteří k němu chodili do náboženství, na Pražský hrad. Do katedrály svatého Víta.

Možná už věděl, že po prázdninách se s mnohými z nich nesetká. Výuka náboženství na školách se dostala do velmi kritického hledáčku nového režimu a někteří rodiče z něho odhlásovali své děti po celý školní rok. Snad chtěl prohlídkou katedrály upevnit náboženskou víru u zbytku žáků, kteří přes všechno vydrželi navštěvovat jeho hodiny.

Dva chlapci z hloučku dětí, v čele s katechetou oblečeným do černého lehkého převlečníku, zůstávali pozadu. Měli si co vyprávět, co pozorovat. S nadějemi totiž očekávali Velké dobrodružství. To se mohlo každou chvíli dostavit. Bylo by škoda ho propásnout.

Toho slunečného červnového dne si je dobrodružství opravdu našlo. V katedrále svatého Víta.

Ten muž se jich zprvu zeptal, zdali mají čas. Jen se tak nepatrně poohlédli po svých spolužácích mizejících v šeru chrámu a přikývli muži na souhlas. Mají čas, samozřejmě. Neznámý muž pokynul rukou k okovaným dveřím. Potom už za ním stoupali stále kamsi vzhůru po nekončících točitých schodech. Muž mlčel, jen namáhavě dýchal. Připadali si jako hrdinové jejich oblíbených románů. Ty také začínaly podobně. Události se v nich dávaly vždy nečekaně do pohybu. Byly tak zásadní, že zcela proměnily hrdinův dosavadní život. Daly mu barvu, vůni a vzruch.

Konečně stanuli ve zvonici. Čekal tam na ně největší český zvon Zikmund. Tehdy byl starý přesně čtyři století. Oběma chlapcům bylo třináct let. Lana Zikmunda svírali čtyři mladí muži. Dvě lana zbývající podal udýchaný muž chlapcům.

Ještě než šest zvoníků rozhoupalo a rozeznělo Zikmunda, pohlédli nejmladší z nich úzkým oknem do hlubiny pod sebou. Uviděli malostranské střechy v hustém slepenci, ozářené poledním sluncem, zelený vrch Petřína se stříbrnou linkou Vltavy v údolí pod ním. Tím pohledem si připadali jako Rychlé šípy na slavné titulní straně milovaného časopisu Vpřed, který, spolu s Rychlými šípy, k jejich velké lítosti už nesměl vycházet. Potom už se zvon Zikmund rozezvučel a jeho mocný hlas přehlušil veškerá podobenství, která chlapce napadala. Zůstal jen dunivý zvuk zvonu letící a rozlévající se ve vlnách nad Prahou a radost z toho, že k tomu dopomohly také jejich ruce.

Ti chlapci si říkali Petr a Dan. Občanský se jmenovali Jiří Kafka a Rudolf Vojtěch. Za pár let, od zážitku ve zvonici svatého Víta, jim bude dopřáno prožít další dobrodružství a velké příběhy, ale na tuto událost nikdy nezapomenou. Stála na počátku jejich přátelství.

Většina z nás, kteří tvořili tuto publikaci, prožili s Jiřím Kafkou, ať už si říkal jakkoliv, podobně silné příhody. Ovlivnily příznivě naše životy. Mnohdy jim daly směr, styl a často i smysl. Jiří byl tím, kdo je dokázal vyvolat, nachystat i ozvučet. Mnohé z těch událostí mají dodnes sílu hlasu největšího zvonu v Čechách.

Děkujeme.

Jiří Zachariáš – Pedro

Brdy farewell

Znalost brdských lesů, které Jiří miloval, byla obdivuhodná. Věděl o ukrytých kempech a senících, kde bylo po dlouhé cestě možno spočinout nebo přespát. Jako románový Rikitan uměl v brdské divočině najít pramen pitné vody a napojit žíznivé poutníky a pak dlouho do noci vařit na plápolavých ohničcích svou „kovbojskou kávu“, která v začerněném a pomačkaném ešusu kolovala od úst k ústům kruhem kamarádů

(Fotografie nahoře IvoV; střed a zadní str. obálky JáraČ; dole JosefP)

*Zvláštním časem
je v Brdech září.
Studená rána se budí v mlhách
a první sluneční paprsky,
které se proderou mléčnými chuchvalci,
umí dělat v lese zázraky.
A pak obvykle slunce rychle zaplašuje
vlhký chlad
a vrací krajině kousek léta.*

...

Jan Čáka
Po Brdech se chodí pěšky